

KÜLTÜREL COĞRAFYA

Editör
Ersin Kaya SANDAL

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Yayınevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-171-5	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Kültürel Coğrafya	47518
Editör	Baskı ve Cilt
Ersin Kaya SANDAL ORCID iD: 0000-0002-6969-1570	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	HIS000000
	DOI
	10.37609/akya.3380

Kütüphane Kimlik Kartı
Kültürel Coğrafya / ed. Ersin Kaya Sandal.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
420 s. : resim, şekil, tablo, grafik, fotoğ. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve Dizin var.
ISBN 9786253751715

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Yayınevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Kültürel coğrafya, insan topluluklarının oluşturmuş olduğu kültürlerin özelliklerini, mekânsal dağılışı ve farklılıklarını nedensellik ve zaman faktörlerini dikkate alarak incelemektedir. Mekân ve zaman değiştikçe kültürler değişmekte, dolayısıyla kültürel özellikler süreç içerisinde bir yandan yaşanırken diğer yandan değişmeye devam etmektedir. Bu bağlamda kültür, insanların geçmişten devraldıkları ve gelecek nesillere değiştirerek aktardıkları bilgi ve davranış kalıplarını içine alan sosyal ve ekonomik faktörleri de bünyesinde taşıyan özellikler bütünüdür. Kültürel özelliklerin oluşmasında bulunulan mekânın coğrafi özellikleri etkili olmaktadır. Bir toplumun yaşadığı coğrafi alanın özellikleri o alanda gerçekleştirilen ekonomik faaliyetlerin şekli ve hacmi üzerinde etkili olduğu gibi bölgedeki yerleşmelerin dokusu, dağılımı ve fonksiyonları üzerinde de etkilidir. Coğrafi özellikler aynı zamanda mekândaki idari ve siyasi yapılanmanın şekli ve boyutunda da önem taşıyan bir öge olarak yerini almaktadır. Fiziki çevresel faktörler ekonomik, sosyal ve siyasi yapı üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bunun yanında insan topluluklarının sahip olduğu kültürel birikimler de çevre ve insan aktiviteleri üzerinde etkilidir. İnsanların ulaştığı kültürel birikim yaşanan mekânın şekillenmesinde, ekonomik faaliyetlerin şekil ve boyutunda, siyasal ve sosyo-kültürel kurumların oluşmasında ve insanların yaşam şekli üzerinde etkisi olan unsurları bünyesinde barındırmaktadır.

Bu çalışmada kültürel coğrafyanın çalışma alanı içinde yer alan birçok konu (kültürün tanımı ve özellikleri, kültürel coğrafyanın genel özellikleri, dünya kültür âlemleri, kültür ve mekân ilişkisi, kültürel coğrafya ve diller, kültür ve ırklar, tarihsel süreç içerisinde kültürel coğrafyanın düşünsel gelişimi, kültür-coğrafya ve devlet ilişkisi, kültürel coğrafya ve müzik, coğrafya ve milli kültür ilişkisi, yerel ve otantik kültürler, kır ve şehir kültürleri, kültürel coğrafya ve plüralizm, ekonomik özellikler ve kültür ilişkisi, sanayileşme ve kültür ilişkisi, göç ve kültür ilişkisi, turizm ile kültür ilişkisi, imparatorluk ve sömürgeciliğin kültüre etkileri, kadın-feminizm ve kültür ilişkisi, mimari özellikler ve kültür ilişkisi, kültür ve coğrafi işaretler, küreselleşme ve kültür ilişkisi) coğrafyacılar ve değişik disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından kaleme alınmıştır. Yirmi üç ayrı bölümden oluşan bu kitapta yazarlar kendi bölümleriyle ilgili çalışmalarını uygulama veya kavramsal çerçevede gerçekleştirmişlerdir.

Bu kitapta bölüm yazarlığını kabul eden ve katkı sunan tüm değerli akademisyen ve hocalarımıza, kitabın akademik camiaya ulaşmasını sağlayan Akademisyen Yayınevine sonsuz teşekkür ederim. Bu akademik çalışmanın kültür ve kültürel coğrafya alanına ilgi duyanlara büyük katkılar sağlayacağı kanaatindeyim.

Prof. Dr. Ersin Kaya SANDAL

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Kültürün Tanımı ve Özellikleri .....1 <i>Alperen KAYSERİLİ</i> <i>Emre SAKAOĞLU</i>
BÖLÜM 2	Kültürel Coğrafyanın Tanımı ve Genel Özellikleri .....13 <i>Tülay ÖCAL</i>
BÖLÜM 3	Dünya Kültür Âlemleri.....39 <i>Ömer ŞEN</i>
BÖLÜM 4	Kültür-Mekân İlişkisi .....57 <i>Mehmet Sait ŞAHİNALP</i>
BÖLÜM 5	Kültürel Coğrafya ve Diller.....87 <i>Nilgün ZAMAN</i>
BÖLÜM 6	İklim Adaletsiliğiyle Baş Etmek İçin İnsandan-Öte Coğrafyalar Yaklaşımına Alternatif: Tasavvuf Kültürünün Olası Yapıcı Önerileri.....101 <i>Özge Can DOĞMUŞ</i>
BÖLÜM 7	Kültür ve Irklar.....121 <i>Adnan ALKAN</i>
BÖLÜM 8	Tarihsel Süreç İçinde Kültürel Coğrafyanın Düşünsel Gelişimi.....129 <i>Burcu GÖKÖZKUT</i>
BÖLÜM 9	Kültür, Coğrafya ve Devlet İlişkisi: Kuramsal Bir Yaklaşım.....147 <i>Ersin Kaya SANDAL</i> <i>Emin TOROĞLU</i>
BÖLÜM 10	Kültürel Coğrafya ve Müzik.....167 <i>Ercan VURAL</i>

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 11	Coğrafya ve Milli Kültür İlişkisi .....175 <i>Hasan KARA</i>
BÖLÜM 12	Yerel-Otantik Kültürler, Özellikleri ve Dünyadan Örnekler .....185 <i>Canan Zehra ÇAVUŞ</i> <i>Sevim KOCABAŞ</i>
BÖLÜM 13	Kır ve Şehir Kültürleri .....219 <i>Aşır Yüksel KAYA</i> <i>Dündar DAĞLI</i>
BÖLÜM 14	Kültürel Coğrafya ve Plüralizm.....233 <i>Semra AKAY</i>
BÖLÜM 15	Ekonomik Özellikler ve Kültür İlişkisi .....249 <i>Kübra ERHAN</i>
BÖLÜM 16	Sanayi ve Kültür İlişkisi Üzerine Bir İnceleme: Gaziantep Örneği .....267 <i>Erdal ÇELİK</i>
BÖLÜM 17	Göç ve Kültür İlişkisi.....283 <i>A. Emrah SİYAVUŞ</i>
BÖLÜM 18	Turizm İle Kültür İlişkisi.....303 <i>Fatih ADIGÜZEL</i>
BÖLÜM 19	İmparatorluk ve Sömürgeciliğin Kültüre Etkileri .....323 <i>Bekir DERİNÖZ</i>
BÖLÜM 20	Kadın Feminizm ve Kültür .....345 <i>Hülya YİĞİT ÖZÜDOĞRU</i> <i>Miyase YALÇIN</i>
BÖLÜM 21	Mimari Özellikleri ve Kültür İlişkisi .....365 <i>Beyda SADIKOĞLU</i> <i>Şenay MANTAŞ</i>
BÖLÜM 22	Birlikte Tanımlanan Değerler; Kültür ve Coğrafi İşaretler .....381 <i>Nadire KARADEMİR</i> <i>Feray TOPCU</i>
BÖLÜM 23	Küreselleşme ve Kültür İlişkisi .....397 <i>Alperen KAYSERİLİ</i> <i>Emre SAKAOĞLU</i>

YAZARLAR

Doç. Dr. Fatih ADIGÜZEL
Bitlis Eren Üniversitesi,
Ulaştırma Hizmetleri Bölümü

Dr.Öğr. Üyesi Semra AKAY
Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Doç.Dr. Adnan ALKAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Doç. Dr. Canan Zehra ÇAVUŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Coğrafya Bölümü

Dr. Erdal ÇELİK
Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Öğr. Üyesi Dündar DAĞLI
Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü

Doç. Dr., Bekir DERİNÖZ
Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Özge Can DOĞMUŞ
Burdur Mehmet Akif Ersoy
Üniversitesi, Coğrafya Bölümü

Doç.Dr., Kübra ERHAN
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya
Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Burcu GÖKÖZKUT
Afyon Kocatepe Üniversitesi,
Coğrafya Bölümü

Prof.Dr. Hasan KARA
Pamukkale Üniversitesi, İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya
Bölümü

Doç. Dr., Nadire KARADEMİR
Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi, Aşır Yüksel KAYA
Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü

Prof. Dr., Alperen KAYSERİLİ
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Prof. Dr., Alperen Kayserili
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

YAZARLAR

Sevim KOCABAŞ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale
Onsekiz Mart Üniversitesi

Prof. Dr. Şenay MANTAŞ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Beyda SADIKOĞLU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Arş. Gör., Emre SAKAOĞLU

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Prof. Dr., Ersin Kaya SANDAL

KSÜ, İTBF, Coğrafya Bölümü

Doç. Dr., A. Emrah SİYAVUŞ

Marmara Üniversitesi,
Coğrafya Bölümü

Prof. Dr., Mehmet Sait ŞAHİNALP

Harran Üniversitesi, Coğrafya Bölümü

Doç. Dr. Ömer ŞEN

Gaziantep Üniversitesi, Coğrafya
Bölümü

Feray TOPCU

Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş
Sütçü İmam Üniversitesi İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya
Bölümü

Prof. Dr., Emin TOROĞLU

KSÜ, İTBF, Coğrafya Bölümü

Prof. Dr. Tülay ÖCAL

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya
Bölümü

Doç. Dr., Hülya YİĞİT ÖZÜDOĞRU

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
Coğrafya Bölümü

Öğr. Gör. Dr., Ercan VURAL

Adıyaman Üniversitesi Kahta Meslek
Yüksekokulu

Dr., Miyase YALÇIN

Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Öğr. Üyesi, Nilgün ZAMAN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

BÖLÜM 1

KÜLTÜRÜN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Alperen KAYSERİLİ¹, Emre SAKAOĞLU²

KÜLTÜR OLGUSU VE TANIMLARI

Kültürel Coğrafya, insan eliyle oluşturulmuş unsurları, coğrafya biliminin temel prensipleri çerçevesinde incelemeyi amaçlayan ve yaklaşık yüz yıllık bir tarihe sahip nispeten genç bir araştırma alanıdır. Coğrafya biliminde, fiziki çevrenin belirleyici rolünü savunan determinist yaklaşımlara karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış ve odağını insan merkezli kültür olgusuna kaydırmıştır. Bu bağlamda, insan üretiminin bir yansıması olan kültür ve bu olgunun içerdiği tüm unsurlar, Kültürel Coğrafyanın araştırma alanına dâhil olmaktadır. Bu nedenle, Kültürel Coğrafyanın araştırma alanını daha net bir biçimde tanımlayabilmek için, kültür olgusuna ilişkin farklı bilim dallarının sunduğu tanımların incelenmesi faydalı olacaktır.

Kültür olgusu, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, dilbilim, tarih ve coğrafya gibi birçok farklı disiplin tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu çeşitlilik, kültür olgusunu tek bir bakış açısı üzerinden ele almanın mümkün olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, kültür olgusunu farklı yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirmek daha isabetli olacaktır. Bu bağlamda, kültüre dair yapılan tanımların incelenmesi, olgunun daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına ve konunun bütünlüğüne katkıda bulunması açısından büyük önem taşımaktadır.

Alfred Kroeber ile Clyde Kluckhohn'un 1952 yılında yayımladıkları *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions* isimli eserinde kültür kavramı 164 değişik tanım ile ele

¹ Prof. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü akayserili@agri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3174-5710

² Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü esakaoglu@agri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2015-6657

KAYNAKLAR

- Ahmed, E. S. (1995). *İslam ve Antropoloji*. (B. Gencer, Çev.) İstanbul : İnsan Yayınları.
- Akarsu, B. (1998). *Dil-Kültür Bağlantısı*. İstanbul : İnkılap Yayınevi.
- Albrow, M. (2007). Yerel Kültürlerin Ötesine Yolculuk. K. Bülbül (Dü.) içinde, *Yerel Kimliklerden Küreselleşen Stratejilere* (H. Arıkan, Çev., s. 47-74). Ankara : Orient Yayınları.
- Alexander, J. C. (1999). *Kültür ve Siyaset*. (S. Ayaz, Çev.) İstanbul : Pınar Yayınları.
- Alkan, F., & Erdem, R. (2021). Etnosentrizm ve Meslek Merkezçilik: Kavramsal Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(30), s. 635-651.
- Altaş, N. (2003). *Çok Kültürlülük ve Din Eğitimi*. Ankara : Nobel Yayıncılık.
- Alver, K. (tarih yok). *Kültür Sosyolojisi ve Kültürel Çalışmalar*. İstanbul : İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Andrew Edgar, P. S. (2007). *Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar*. (M. Karaşahan, Çev.) İstanbul : Açılım Kitap.
- Assmann, J. (1997). *Kültürel Bellek Eski Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (A. Tekin, Çev.) İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- Aydın, S. (2007). Kültür Kavramı. H. Üstüdağ (Dü.) içinde, *Antropoloji*. (s. 23-46). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Benedict, R. (1998). *Kültür Örüntüleri*. (M. Topla, Çev.) Ankara : Öteki Yayınevi.
- Benedict, R. (2003). *Kültür Kalıpları*. (N. Şarman, Çev.) İstanbul: Payel Yayınları.
- Berkeley, I. O. (2024, 09 27). <https://internationaloffice.berkeley.edu/living/cultural> adresinden alındı
- Bock, P. K. (2001). *İnsan Davranışının Kültürel Temelleri Psikolojik Antropoloji*. (N. S. Altuntek, Çev.) Ankara : İmge Kitabevi.
- Bottomley, G. (1992). *From Another Place: Migration an the Politics of Culture*. (C. U. Press, Dü.) Cambridge .
- Camgöz, N. (2020). Anadolu Pop-Rock'ın Geleneğin Güncellenmesi ve Kültür Endüstrisi Kavramları İle İlişkisi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 8(21), s. 162-176.
- Çakmak, B. Y. (2013). Kültürel Mirasın Korunması Bağlamında Bir Yeniden Kullanım Örneği, Hamdi Gültepe Evi . *Artium Dergisi*, 1(1), s. 54-64.
- Çakmaklı, E. (2021). Asimilasyon ve Çokkültürlülük Sarmalında Amerikan Kimliği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 123-144.
- Davies, M. W. (1991). *İslami Antropolojinin Oluşturulması Kendimizi ve Başkalarını Tanımak*. (T. Doğukargın, Çev.) İstanbul : Endülüş Yayınları.
- Davis, N. Y. (2003). *Cinsiyet ve Millet*. (A. Bektaş, Çev.) İstanbul : İletişim Yayınları.
- Erkal, M. E. (1982). *Sosyoloji (Toplumbilim)*. Trabzon : Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Fabrega, H. (2003). Kültür, Medeniyat ve Psikiyatri. K. Sayar (Dü.) içinde, *Kültür ve Ruh Sağlığı Küreselleşme Koşullarında Kültürel Psikiyatri* (S. Yücesoy, Çev., s. 240-253). İstanbul.
- Furham, A. (2012). Culture Shock. *Journal of Psychology and Education*, 7(1), s. 9-22.
- Gökalp, Z. (2007). *Hars ve Medeniyet*. Ankara : Elips Kitap.
- Güngör, E. (1986). *Dünden Bugüne Tarih-Kültür-Milliyetçilik*. İstanbul : Ötügen Neşriyat.
- Güngör, E. (2003). *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*. İstanbul : Ötügen Neşriyat.
- Güvenç, B. (1984). *İnsan ve Kültür*. İstanbul : Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (1985). *Kültür Konusu ve Sorunlarımız*. İstanbul : Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (2000). *Sosyal Kültürel Değişme*. Ankara : Gündoğan Yayınları.
- Haviland, W. A., Prins, H. E., Walrath, D., & McBride, B. (2008). *Kültürel Antropoloji*. (İ. Deniz, & E. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul : Kaknüs Yayınları.
- İlhan, Ü. D., & Alımanoğlu Yemişçi, D. (2020). Ulusal Kültür, Örgüt Kültürü ve İş Güvenliği Kültürü İlişkisi: Hofstede'nin Güç Mesafesi ve Belirsizlikten Kaçınma Boyutları Açısından Türkiye Öze-

- linde Bir Değerlendirme . *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 27(3), s. 703-724.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul : Evrim Yayınevi.
- Kaplan, M. (2007). *Kültür ve Dil*. İstanbul : Dergâh Yayınları.
- Kardavi, Y. e. (2006). *Kültürler Arası Diyalog*. (O. Güman, Çev.) İstanbul : İlke Yayınevi.
- Kaymas, S. (2012). Egemene Direniş Olarak Alt Kültürü Okumak: Alt Kültür Örüntüsü Olarak Ankaralı Şarkıcıları Anlamlandırmaya Dair Bir Deneme. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), s. 177-211.
- Komisyon. (1998). *İngilizce-Türkçe Redhouse Büyük El Sözlüğü*. İstanbul: Sev Matbaacılık ve Yayıncılık.
- Kottak, C. P. (2008). *Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*. (S. N. diğ, Çev.) Ankara : Ütopya Yayınevi.
- Köktürk, M. (2006). *Kültür Bilimi Yazıları*. Ankara : Hece Yayınları.
- Kroeber, A., & Cluckhon, C. (1952). *Culture: A Critical Rewiew of Concept and Definitions*. USA: Harward University Printing Office.
- Kula, O. B. (2002). *Çoğulcu Düşünce Karşıt Kültür Anadolu'da Karşıt Kültür Birikiminin Kökleri*. İstanbul : Büke Yayınları.
- Lewis, C. T., & Short, C. (1958). *A Latin Dictionary*. Great Britain : Oxford at The Clarendon Press.
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*. (S. Özkal, Çev.) İstanbul : Kabalcı Yayınevi.
- Markus, H. R., & Hamedani, M. G. (2007). Sociocultural Psychology The Dynamic Interdependence among Self Systems and Social Systems. S. Kitayama, & D. Cohen (Dü) içinde, *Handbook of Cultural Psychology* (s. 3-39). New York: The Guilford Press.
- Nirun, N. (1994). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*. Ankara : Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Özbalcı, M. (2000). *Kültür Köprüsü (Denemeler-Makaleler)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbudun, S. (2003). *Kültür Halleri Geçmişte, Ötelerde, Günümüzde*. Ankara : Ütopya Yayınları.
- Özlem, D. (2000). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul : İnkılap Yayınevi.
- Öztürk, E., & Seyhan, A. E. (2016). Maddi Terakki, Kültürel Değişme, Gecikme ve Kültürel Buhranlarımız . *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(5), s. 41-59.
- Pekel, A. (2019). İnsan Haklarının Evrenselliği ve Kültürel Göreceliklik. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24(96), s. 111-118.
- Shakiba, N. (2019). The Effects of Socio-biographical Background, Acculturation, and Personality on Persian Immigrants' Swearing Behaviour. London : Birkbeck, University of London (Thesis Unpublished).
- Simith, A. D. (2007). Global Kültüre Doğru. K. Bülbül (Dü.) içinde, *Yerel Kimliklerden Küreselleşen Stratejilere* (Z. Tüysüz, Çev., s. 75-90). Ankara : Orient Yayınları.
- Şimşek, U. (2008). Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kimlik Arayışları (1718-1938). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Tezcan, M. (1991). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Bilgi Basım Merkezi.
- Tezcan, M. (2008). *Kültürel Antropoloji*. Ankara : Maya Akademi Yayınları.
- Tomlison, J. (2004). *Küreselleşme ve Kültür*. (A. Eker, Çev.) İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- Topçu, N. (2004). *Kültür ve Medeniyet*. İstanbul : Dergâh Yayınları.
- Triandis, H. C. (1972). *The Analysis of Subjective Culture*. New York : Wiley Interscience.
- Turhan, M. (1969). *Kültür Değişmeleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*. Ankara : Milli Eğitim Basımevi.
- Türkdoğan, O. (2006). *Türkiye'de Köy Sosyolojisi*. İstanbul : IQ Kültür Sanat ve Yayıncılık.
- Türkdoğan, O. (2007). *Kültür Değişme ve Toplumsal Çözülme*. İstanbul : IQ Kültür Sanat ve Yayıncılık.
- Tylor, E. B. (1920). *Primitive Culture Researches into The Development of Mitologyi Philosophy, Religion, Language, Art and Custom*. London : John Murray Publishers.

- Uygur, N. (2006). *Kültür Kuramı*. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Ünalın, Ş. (2010). *Dil ve Kültür*. Ankara : Nobel Yayın Dağıtım.
- Williams, R. (1993). *Kültür*. (S. Aydın, Çev.) Ankara : İmge Kitabevi Yayınları.
- Wulf, C. (2009). *Tarihsel Kültürel Antropoloji*. (Ö. D. Sarısoy, Çev.) Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yüksel, A. H. (2019). Sözsüz İletişim: Etkili İletişimin Temeli. E. Eroğlu, & A. H. Yüksel (Dü) içinde, *Etkili İletişim Teknikleri* (s. 178-215). Eskişehir.

BÖLÜM 2

KÜLTÜREL COĞRAFYANIN TANIMI VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Tülay ÖCAL¹

KÜLTÜREL COĞRAFYANIN TANIMI

Kültür insanın varoluşundan günümüze kadar farklı mekânlar üzerinde geçirdiği evreleri yani yaşam biçimi içindeki gelenek ve görenekleri, egemen değer, dil ile inançları bir bütün olarak ele alan nesiller arasında bağ kurarak aktarılan bir terimdir. Bundan dolayı kültür yaşayan bir organizma gibi nesiller arası aktarılırken toplum tarafından benimsenenler varlığını devam ettirmekte benimsenmeyenler ise zaman içinde ortadan kalkmaktadır. Sosyal bilimcilerin bazıları kültürü “*belirli bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan ve birbirlerine aktarılan bilgi, tavır ve davranış kalıplarının hepsinin toplamı*” olarak ifade ederken bazıları da “*çevrenin insan tarafından meydana getirilen kısmı*” olarak tanımlanmaktadır. Coğrafyacıardan Harris kültürü “*bir nüfus ya da toplumun öğrenilmiş düşünce ve davranış özellikleri*” ve Ann E. Larimore ise, benzer biçimde “*bir grubun üyelerinin öğrenip, yaşadıkları ve gelecek nesillere aktardıkları yaşam tarzı*” olarak ifade etmektedirler. Bundan dolayı kültür “*belirli bir zamanda belirli bir yerde yaşayan belirli bir grup insanın karakteristik yaşam tarzı*” (Zimolzak ve Stansfield, 1983) tanımı coğrafya için en uygun olanıdır. Kültür, zaman içinde öğrenilen bir davranış olarak kültürel normlar vasıtasıyla hayret edici bir bütünlükte kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 105-106).

Kültürel coğrafya, kültür ve coğrafyayı birlikte ele alarak kültürel grupları ve beşeriye-tin mekânsal işleyişinin ortaya çıkışı ile mekânsal farklılıkları coğrafi bir görüşle sunmaktadır. Dil, din, ekonomi, yönetim ile diğer kültür öğelerinin farklı mekânlardaki değişimi ve aynı kalma yollarının analizi kültürel coğrafyanın inceleme alanıdır (Arı, 2005; Emekli,

¹ Prof. Dr. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, tulayocal@mku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4176-1554

runlarına» yol açma yoluna sahip olduğu hissinden kaynaklanmasdır. Kültür kelimesini tanımlamak, çok farklı tanımlara yol açan karmaşık ve zor bir iştir. Crang, belki de «kültürel coğrafya» terimini gerçekten tanımlamanın ve kavramanın, onu oluşturan her bir parçayı tanımlamaktan ve kavramaktan daha kolay olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni, kültürün sadece gerçek yaşam durumlarına, zamansal ve mekânsal olarak belirli şekillerde gömülü olarak ele alınabilmesidir (Crang, 1998b: 1). Bu görüş Anderson vd., (2003: 2) kültürel coğrafyanın açıkça tanımlanmış sınırları olmadığını ve on yıllar boyunca kendisi için sabit bir araziyi dikkatlice belirlemediğini iddia etmektedirler. Bunlar kültürel coğrafyanın çok daha dünyayla bir dizi entelektüel ve özünde siyasallaştırılmış etkileşim olduğunu ileri sürmüşlerdir. Handbook of Cultural Geography'nin girişinde, kültürel coğrafyanın sınırlarını belirlemenin çok zor olduğunu kendileri için kısa sürede netleştğini belirtmişlerdir. Gerçekten de kültürel coğrafya hakkında kesin olarak bildiğimiz bir şey varsa, o da bir alan olmadığıdır. Bu daha geniş sorunu tartışırken, kültürel coğrafya alanının hem olağan akademik sınırların bozulması hem de kaynağı ne olursa olsun yeni konularla ve fikirlerle ilgilenme konusundaki doymak bilmez coşkusuyla daha iyi tanımlandığı bizler için netleşmiştir şeklindeki ifadesidir. Kültürel coğrafya, zaman ve mekâna göre büyük ölçüde değişir ve bu da onu bu kadar ilginç ama aynı zamanda tanımlanması zor hale getirmeye katkıda bulunur (Longhurst, 2007). Kültürel coğrafyanın günümüzde de gelişim süreci devam ettikçe her yeni günde yeni bir boyut kazanacağı gerçeği göz ardı edilemez. Kültür coğrafyasının beşeriyetin geçmişine ışık tutarken, geleceğin küresel boyutunda gelişimini sürdürmesi kaçınılmazdır. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de fazla çalışılmamış bir alan olarak kültür coğrafyası araştırıldıkça zenginleşecek ve gerçek kimliğini bulacaktır.

KAYNAKLAR

- Aitken, S.C., Cutter, S.L., ve Foote, K.E., (1989). Environmental perception and behavioral geography, *Geography in America*, Amerika.
- Aliagaoglu, A. (2007). Davranışsal coğrafyaya bir örnek: Öğrenci merkezli Balıkesir şehir imajı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 17-44.
- Anderson, B., & Tolia-Kelly, D. (2004). Matter (s) in social and cultural geography. *Geoforum*, 35(6), 669-674.
- Anderson, K., Domosh, M., Pile, S., & Thrift, N. (2003). *Handbook of cultural geography*. 1. Bölüm, SAGE Publications.
- Arı, Y., & Köse, A. (2005). *İnsan-çevre etkileşimini yorumlamada yeni bir alternatif: Kültürel coğrafya*. Ulusal coğrafya kongresi 2005 (Prof. Dr. İsmail Yalçınlar anısına) bildiriler kitabı içinde (51-59). Türk Coğrafya Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Arı, Y. (2005). Amerikan kültürel coğrafyasında peyzaj kavramı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 311-339.
- Arı, Y. (2017). Çevresel determinizmden politik ekolojiye: Son 100 yılda Dünyada ve Türkiye'de insan-çevre coğrafyasındaki yaklaşımlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 1-34.
- Atkinson, D., Jackson, P., Sibley, D., & Washbourne, N. (E.d.). (2005). *Cultural geography. A critical dictionary of key concepts*. IB Tauris.

- Baker, A. R. H. (1984). Reflections on the relations of historical geography and the annales school of history 'in baker a r h and gregory D (E.d.) Explorations in historical geography: interpretative essays (Cambridge University Press, Cambridge).
- Bar-Gal, Y. (1984). The subjective significance of the landscape of Tsfat. *Folklore*, 95, 245-250.
- Barnett, C. (1998). The cultural turn: fashion or progress in human geography?. *Antipode*, 30 (4), 379-394.
- Bingham, N. (1996). Object-ions: from technological determinism towards geographies of relations. *Environment and Planning D: Society and Space*, 14(6), 635-657.
- Blaut, J. (1979). A radical critique of cultural geography. *Antipode* 11, 25-9.
- Blunt, A. Gruffudd, P. May, M. Ogborn, M., & Pinder, D. (Ed.). (2014). *Cultural geograph in practice*. Routledge.
- Braudel, F. (1973). *Capitalism and material life 1400-1800* (George Weidenfeld and Nicholson, London).
- Braun, B., & Castree, N. (Ed.). (1998). *Remaking reality: Nature at the millennium*. Routledge.
- Cook, I., & Crang, P. (1996). The world on a plate: culinary culture, displacement and geographical knowledges. *Journal Of Material Culture*, 1(2), 131-153.
- Cosgrove, D. (1984). *Social formation and symbolic land-scape*. Croom Helm, London.
- Cosgrove D., & Daniels, S. (Ed.). (1988). *The iconography of landscape: Essays on the symbolic representation, design, and use of past environments*. Cambridge University Press.
- Cosgrove, D. E. (1983). Towards a radical cultural geography. *Antipode*, 15, 1-11.
- Cosgrove, D., & Jackson, P. (1987). New directions in cultural geography. *Area*, 95-101.
- Crang, M. (1997a). Picturing practices: research through the tourist gaze. *Progress in human geography*, 21(3), 359-373.
- Crang, M. (1997b). *Cultural Geography*. Routledge.
- Daniels, S. J., & Cosgrove, D. (1987). *Iconography and landscape in Cosgrove D and Daniels S J (eds) The iconography of landscape* (Cambridge University Press, Cambridge).
- Dematteis, G. (1985). *Le metafore della terra: La geografia umana tra mito e scienza* (Feltrinelli, Torino).
- Doughty, R. (1981). Environmental theology: trends and prospects in Christian thought. *Progress in Human Geography*, 5, 234-48.
- Driver, F. (1985). Power, space, and the body: A critical assessment of foucault's discipline and punish, *Society and Space*, 3, 425-46.
- Duncan, J. (1990). *The city as text: The politics of landscape interpretation in the Kandyan Kingdom*. Cambridge University Press.
- Duncan, J., & Duncan, N. (1988). (Re) reading the landscape. *Environment and Planning D: Society and space*, 6(2), 117-126.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.
- Foucault, M. (1970). *The order of things*, Tavistock, London.
- Frenkel, S. (1992). Geography, empire, and environmental determinism. *Geographical Review*, 143-153.
- Frenkel, S. (1992). Geography, empire, and environmental determinism. *Geographical Review*, 143-153.
- Gregory, D. (1987). *Areal differentiation and post-modern human geography*, in Gregory D and Walford R (eds) *Horizons in human geography* (Macmillan, London) (in press)
- Gregory, D., Urry, J. (1985). *Social relations and spatial structures*. Macmillan.
- Hubbard, P. (2005). *Space/place- cultural geography a critical dictionary of key concepts*, Edited by David Atkinson, Peter.
- Jackson, P. (1980). A plea for cultural geography, *Area*, 12, 110-13.
- Jackson, P. (1985). Urban ethnography, *Progress in Human Geography*, 9, 157-76.
- Jackson, P. (1989). *Maps of meaning: An introduction to cultural geography*: Unwin Hyman. Rout-

ledge.

- Jackson, P. (2000). Rematerialising social and culturalgeography, *Social and Cultural Geography* 1: 9–14.
- Jackson, P., & Smith, S. J. (1984). *Exploring social geography*. Routledge Revivals.
- James, P. E., & Martin, G. J. (1981). *All possible worlds: A history of geographical ideas*. John Wiley & Sons.
- Johnston, R. J. (1987). *Geography and Geographers*, Anglo-American Human Geography since 1945, (Third edition), Edward Arnold, London.
- Kaya, İ. (2015). *Kültürel dönüş ve yeni kültürel coğrafya*. Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı 21-23 Mayıs 2015, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kayserili, A. (2010). Carl Ortwin Sauer ve kültürel coğrafya. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(24), 177-190.
- Leighly, J. (1976). Carl Sauer (obituary). *Annals. Association of American Geographers*, 66, 337-348.
- Ley, D. (1985). Cultural/humanistic geography. *Progress in Human Geography*, 9, 415-23.
- Ley, D. (1987). Styles of the times: liberal and neo-conservative landscapes in inner Vancouver, 1968-86. *Journal of Historical Geography*. 13, 40-56.
- Ley, R. D. (1985). Photoreactivation of UV-induced pyrimidine dimers and erythema in the marsupial *Monodelphis domestica*. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 82(8), 2409-2411.
- Longhurst, R. (2001). *Bodies: Exploring Fluid Boundaries*. Routledge, London.
- Longhurst, R. (2007). Cultural geography. Different encounters, encountering difference. *Documents d'analisi geogràfica*, (50), 105-120.
- Mackinder, H. (1904). Geographical pivot of history. *Geographical Journal*, 23:421-437.
- Malfroy, S. (1984). Le paysage de la Suisse comme valeur et comme probleme. *Nos Monuments D'art Et D'histoire*, 35, 23-31.
- Marcus, G. E., & Cushman, D. (1982). Ethnographies as text. *Annual Review of Anthropology*, 11, 25-69.
- Marcus, G.E., & Fischer, M.M.J. (1986). *Anthropology as cultural critique: an experimental moment in the human sciences*. Chicago University Press.
- Meinig, D. W. (1979). The beholding eye: Ten versions of the same scene. The interpretation of ordinary landscapes: *Geographical essays*, 33.
- Mitchell, D. (1995). The end of public space? People's Park, definitions of the public, and democracy. *Annals Of The Association Of American Geographers*, 85(1), 108-133.
- Mitchell, D. (2000). *Cultural Geography: A Critical Introduction*. Oxford: Blackwell.
- Mitchell, W. J. T. (1986). *Iconology, image, text, ideology*. Chicago University Press.
- Nogue i Font, J. (1984). *Humanistic geography and landscape: a humanistic interpretation of the landscape of 'La Garrotxa' (Catalonia) seen through literature and through five environmental experience groups*. [Unpublished PhD dissertation] Universidad Autonoma de Barcelona.
- Nogue i Font, J. (1986). La percepcio del bosc: la Garrotxa com a espai visut (Diputacio de Girona, Ajuntament d'Olot, Girona).
- Okur, M., & Bilgili, M. (2021). Kültürel Coğrafya Bağlamında Temsil ve Temsil Ötesi Teoriler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(1), 187-194.
- Okur, M. (2022). *Kültürel Dönüş ve Kültürel Coğrafya Öğretimi. Yapılandırılmış Gömülü Teori Yaklaşımı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Marmara Üniversitesi.
- Olwig, K. (1984). *Nature's ideological landscape*. Allen & Unwin.
- Özgüç, N. & Tümertekin, E. (2000). *Coğrafya, geçmiş, kavramlar, coğrafyacılar*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Peach, L. J. (2002). *Legislating morality: pluralism and religious identity in lawmaking*. Oxford University Press, USA.
- Pepper, D. (1984). *The roots of modern environmentalism*. Croom Helm.
- Philo, C. (1986). *The same and the other: on geography, madness and outsiders*, Loughborough, University of Technology, Department of Geography, Occasional Paper 11.

- Philo, C. (2000). *More words, more worlds: reflections on the cultural turn and human geography*, in I. Cook, D. Crouch, S. Naylor and J. Ryan eds. *Cultural Turns/Geographical Turns: Perspectives on Cultural Geography*. Harlow, Pearson, 26–53.
- Price, M., & Lewis, M. (1993). The reinvention of cultural geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 83(1), 1-17.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. Pion.
- Rose, G. (2003). A body of questions. In: Pryke, M., Rose, G., Whatmore, S. (Eds.), *Using Social Theory: Thinking Through Research*. Sage, London, pp. 47–65.
- Sauer, C. (1956). The agency of man on the earth. In T. Williams (Ed.), *Man's Role in Changing the Face of the Earth*, (pp. 49-69). Chicago: University of Chicago Press.
- Sauer, C. Ortwin (1925). The Morphology of Landscape. *University of Californiya Publications in Geography*, 2: 19-54.
- Sayer, A. (1994). Cultural studies and “the economy, stupid”. *Environment and Planning D: Society and Space* 12, 635–637.
- Schein, R. H. (2004). Cultural traditions, duncan J.(Editor), *A Companion to Cultural Geography*, Blackwell Publishing, U.K., 11-23.
- Schorske, C. E. (1981). *Fin-de-siecle Vienna: politics and culture*. Vintage Books.
- Semple, E. C. (1911). *Influences of the geographic environment*. Henry Holt.
- Silk, C. P., & Silk, J. A. (1985). Racism, nationalism and the creation of a regional myth: the southern States after the American Civil War ‘ in Burgess J A and Gold J R (eds) *Geography, the media and popular culture*. Croom Helm.
- Singh, R.P.B. (1985). The personality and lifeworld of Varanasi as revealed in Shivaprasad Singh's novels: a study in literary geography. *National Geographical Journal of India*, 31, 291-318.
- Suttles, G.D. (1984). The cumulative texture of local urban culture. *American journal of Sociology* ,90, 283-304.
- Thomas, W. L. (1956.). *Man's role in changing the face of the earth*. Chicago University Press.
- Thrift, N. J. (1983). Literature, the production of culture and the politics of place. *Antipode*, 15, 12-23.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2002). *Beşerî Coğrafya (İnsan-Kültür-Mekân)*. Çantay Yayınevi. İstanbul.
- Youngs, M.J. (1985). The English television landscape documentary: a look at Granada' in Burgess J and Gold J R (eds) *Geography, the media and popular culture* (Croom Helm, London).
- Zimolzak, C.E., & Stansfield, C.A. Jr. (1983). The Human Landscape. *Geography and Culture*.

BÖLÜM 3

DÜNYA KÜLTÜR ÂLEMLERİ

Ömer ŞEN¹

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan ve içinden çıktığı toplumun kendine özgü çizgilerini yansıtan ve gelecek nesillere aktarılan maddi ve manevi her türlü unsur kültür olarak tanımlanabilir. Taylor (1958), kültürü “insanların bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, örf ve gelenekler gibi edinilmiş yetenekler ve alışkanlıkların bütünü” olarak tanımlamıştır. Taylor, kültürü evrensel ve insanlığın ortak bir özelliği olarak görmüştür. Kültür kelimesi farklı birçok düşünce için kullanılmasını gerekçe gösteren Williams (1977), kültür kavramının entellektüel disiplin içinde tanımlanması en zor kavramlardan biri olarak görmektedir. Kültürün evrensel ve ulusal boyutları vardır. İnsanlığın ortak değerleri evrensel kültürü oluşturur ve buna coğrafi sınırlar çizmek zordur. Yerel kültür, ulus ve ülke ölçeğinden daha küçük insan topluluğu ve coğrafya tarafından üretilen kültürdür (Oğuz, 2011). Bununla birlikte kültürün temel öznesinin insan olduğu (Bauman,1998; Uygur, 2006) ve insanın kültürün yapıcısı ve taşıyıcısı olduğu da belirtilmelidir. Nitekim Malinowski (1992), kültürü “bireylerin temel ihtiyaçlarını tatmin etmek için geliştirdikleri sosyal düzenlemelerin toplamı” olarak tanımlamıştır ve kültürü insanların pratik ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirdikleri çözümler olarak görmüştür.

Kültürün maddi ve maddi olmayan unsurları vardır. Maddi kültür insanın tarihsel süreçte elle tutulup duyuyla sezilebilen her türlü mirasıdır. Maddi olmayan kültür unsurları ise insanın her türlü öğrenilmiş davranışlarını içerir. Gelenekler, inançlar, ahlaki tutumlar vb. Maddi kültürde meydana gelen değişimler maddi olmayan kültürü de etkiler. Beşeri coğrafyacılar kültürün her iki yönü ile de ilgilenir çünkü hem maddi hem de maddi

¹ Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Coğrafya Bölümü omersen@gantep.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1769-8236

KAYNAKLAR

- Alam, S. (2019). Cultural Geography. Human Geography (pp.139-158) Edition: First Chapter: 8 Publisher: IGNOU, New Delhi.
- Bauman, Z. (1998). Sosyolojik düşünmek. (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Açılım Kitap
- Bellwood, P. (1991). Austronezya Dağılımı ve Dillerin Kökeni. Scientific American. 265(1): 88–93. doi:10.1038/scientificamerican0791-88.
- Casanova, J. (1994). Public Religions in the Modern World. University of Chicago Press.
- Dmitriev, S. (1995). Language Policy in the Soviet Union. University of Michigan Press.
- Eroğlu, E. (2022). Doğu Ve Batı Arasında: Orta Asya Türk Bozkır Kültürünün Köklerine Dair. ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi S.14. <http://dx.doi.org/10.29157/etusbed.1076095>
- Fennell, B. (2003). The Origins of the Russian Language. Oxford University Press.
- Harrison, M. (2005). Russian Society and the Soviet State: A History. Routledge.
- Hill, A.; Serjeantson, S. W. (1989). Pasifik'in Kolonizasyonu: Genetik Bir Yol. İnsan Popülasyonu Biyolojisi Üzerine Araştırma Monografileri No. 7. Oxford University Press
- Holman, C. (2000). Russian Literature and Language. Routledge.
<https://www.britannica.com/place/East-Asia>
<https://www.minpaku.ac.jp/en/exhibition/permanent/main/westasia>
https://ceres.rub.de/en/research/geographic_focus/western-asia/
<https://arstechnica.com/science/2018/11/the-worlds-oldest-figurative-drawing-depicts-a-wounded-animal/>
<https://www.languagesgulper.com/eng/India.html>
<https://asiasociety.org/education/introduction-southeast-asia>
- Israel, J. I. (2001). Radical Enlightenment: Philosophy and the Making of Modernity 1650-1750. Oxford University Press.
- İlhan, S. (2003). Jeopolitik Duyarlılık. Ötüken Neşriyat.
- İmamaliyeva, U. (2023). Kültürel Çeşitlilikte Afrika Kültürü. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 09.
- Kayalı, Y. (2015). Anlaşılmaz, İbret Verici ve Deşifre Edilmemiş Yönleriyle İndus Vadisi Medeniyeti (Charise Joy Javonillo dan Çeviri). Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi No. 7, Nisan 2015: 191-206.
- Khodarkovsky, M. (2002). Russia's Steppe Frontier: The Making of a Colonial Empire, 1500-1800. Indiana University Press.
- MacIver R.M. ve Page C. H. (1969). Cemiyet – 1, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Malinowski, B. (1992). Bilimsel Bir Kültür Teorisi. Çev. Hüseyin Portakal, Kabalıcı Yay., İstanbul.
- Miller, C. (2001). The Modernization of the Russian Language. Oxford University Press.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 28 (2).
- Orenstein, H. (1954). The Evolutionary Theory of V. Gordon Childe, Southwestern Journal of Anthropology, Summer, 1954, Vol. 10, No. 2 (Summer, 1954), pp. 200-214. The University of Chicago Press.
- Ozment, S. (1980). The Reformation in the Cities: The Appeal of Protestantism to Sixteenth-Century Germany and Switzerland. Yale University Press.
- Polinsky, M. (2008). Russian Language and Linguistics. Stanford University Press.
- Riasanovsky, N. (2000). A History of Russia. Oxford University Press.
- Shevchenko, V. (2020). Contemporary Russian Linguistics. University of California Press.
- Smith, S. A. (2004). Russia in Revolution: An Empire in Crisis, 1890 to 1928. Oxford University Press.
- Smith, L. (1980). The Aboriginal Population of Australia, Australian National University Press, Canberra

- Southern, R. W. (1970). *Western Society and the Church in the Middle Ages*. Penguin Books.
- Taylor, E.B. (1958). *The Origins of Culture and Religion in Primitive Culture*. New York: Harper&Brothers
- Uygur, N. (2006). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Williams, R. (1977). *Culture and Society: 1780-1950*. Middlesex: Penguin Books
- Yanık, C. (2012). Avustralya ve Yeni Zelandada Çokkültürlülüğün Değişen Yüzü. *Kaygı*. Bursa Ulu-
dağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi(19), 193-206.
- Yılmaz, E. D.; Palancı, M.; Ünal, Ö.; Gök, C.; Balki, M.; Kurt, S. (2016). Medeniyet ve Kültür Kav-
ramlarına İnsan Doğasının Somato-PsikoSpirüüelliği Üzerinden Yeni Bir Bakış. *Çocuk ve Me-
deniyet* 2016/2.

BÖLÜM 4

KÜLTÜR-MEKÂN İLİŞKİSİ

Mehmet Sait ŞAHİNALP¹

GİRİŞ

Kültür, bir topluluğun sahip olduğu maddi ve manevi değerler bütünüdür. Toplumsal gelenekler, manevi değerler, semboller ve davranış şekillerinin tümü kültürün temel öğelerini oluşturmaktadır (Ozankaya, 1994: 14-16). Kültür kelimesi, etimolojik olarak yetiştirmek, ekip-biçmek, toprağı işlemek, iyileştirmek, bakmak, onarmak, ikamet etmek gibi anlamlara gelen *cultura* teriminden ortaya çıkmıştır (Mejuyev, 1987: 22; Williams, 2005: 106-107). Birçok kavram üzerinde olduğu gibi kültür kavramı üzerinde de farklı tartışmalar ortaya çıkmış ve farklı bakış açılarıyla tanımlanmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında farklı disiplinlerde yer alan araştırmacıların kültür kavramına kendi disiplinlerinin bakış açılarıyla yaklaşmaları etkili olmuştur. Şüphe yok ki kültür kavramının tanımlanmasında politik yaklaşımlar (Alexander, 1988: 190; Hall, 2001: 88) yanında dinî ve ahlakî yaklaşımlar (Eliot (1962: 23-31) da etkili olmuştur. Kültür kavramı her ne kadar 18. yüzyıla kadar soyut bir kavram (Güvenç, 2002: 96) olarak kullanılmışsa da bu yüzyıldan sonra bir toplumun sahip olduğu soyut değerler dışında somut değerleri de kapsayan bir kavram (Özlem, 2000:143; Kaya, 2002: 192) olarak kullanılmıştır. UNESCO'nun 1982 Meksika Kültür Politikaları Bildirgesi, kültürü bir toplumu veya sosyal grubu karakterize eden belirgin manevi, maddi, entelektüel ve duygusal özelliklerin tümü olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama sadece sanatları ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, temel insan haklarını, değer sistemlerini, gelenekleri ve inançları da kapsamaktadır (UNESCO, 1982: 1).

Geçmiş nesillerden miras alınan, günümüzde korunan ve gelecek nesillere bahşedilen fiziksel eserler ve somut olmayan niteliklerin mirasına kültürel miras denilmektedir. Kül-

¹ Prof. Dr., Harran Üniversitesi, Coğrafya Bölümü sahinalp@harran.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8848-529X

KAYNAKLAR

- Adeola M., O. (1992). Importance of wild animals and their parts in the culture, religious festivals, and traditional medicine, of Nigeria. *Environmental Conservation*, 19 (2), 125-134. doi:10.1017/S0376892900030605.
- Agnew, J. (2011). Space and place. J. Agnew D. Livingstone (Ed.) *Handbook of geographical knowledge* içinde (ss. 316-330). London: Sage.
- Alexander, J. C. (1988). Culture and political crisis. J. C. Alexander ve J. C. Alexander (Yay. Haz.), *Durkheimian Sociology: Cultural Studies* içinde (ss. 187-224). Cambridge: Cambridge University Press.
- Altınörs Çırak, A. (2010). Korumanın toplumsal ve kültürel boyutu neden önemli? Biz nasıl bakıyoruz? *Planlama-Şehir Plancıları Dergisi*. 48, 29-37. ISSN:1300-7319.
- Atalay, İ., Altunbaş S., Khan A. A. ve Coşkun M. (2018). The mountain ecology of the Taurus mountains and its effects on nomadism. *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu* 3-6 Ekim 2018, Ankara.
- Atıcı E. (2021). Kültürün kent ve mekâna etkilerinin, doktora tezleri üzerinden incelenmesi. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi* 6 (1), 1-19, ISSN: 2564-6109 Doi: 10.26835/my.800859.
- Aydın, B. (2022). Gastronomi turizminde etnik restoranlar. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5 (2), 578-587.
- Balıkçı, Ş. (2021). Türkiye'de madenlerin kütleleşme süreçlerine dair bir değerlendirme. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6, 231-248.
- Banwell, C., Dixon, J., Bambrick, H., Edwards, F., & Kjellström, T. (2012). Socio-cultural reflections on heat in Australia with implications for health and climate change adaptation. *Global Health Action*, 5 (1), 1-9. Doi:10.3402/gha.v5i0.19277.
- Bednarz, S. W., & Kemp, K. (2011). Understanding and nurturing spatial literacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 21, 18-23.
- Berner, U. (2020). Mountains as sacred spaces. *Culture and Religion*. 21(1), 18-30. Doi: 10.1080/14755610.2020.1858545.
- Beşirli, H. (2010). Yemek, kültür ve kimlik. *Milli Folklor*, 87, 159-169.
- Bilge Zafer, A. (2016). Göç çalışmaları için bir anahtar olarak "kültürleşme" kavramı. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (30), 75-92.
- Bilgili, M. (2020). Approaches to philosophy of space in geography. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 41, 88-102.
- Buğrul H. (2021). Doğal çevre bağlantılı kültürün Hakkâri geleneksel dokuma ve örgülerine yansımaları. *Sanat Tarihi Dergisi*, 19. Doi: 10.34242/akmbaris.2021.154, 44-67.
- Chowdhury K. ve Behera B. (2021). Traditional water bodies and cultural ecosystem services: Experiences from rural West Bengal, India. *World Development Perspectives* 24, 1-10. Doi: 10.1016/j.wdp.2021.100372.
- Cingi, C. C. (2018). The globalization of communication. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (3), 89-94. Doi: 10.18037/ausbd.552518
- Cömert, M. ve Güner E. (2020). Anadolu'da Neolitik dönemde beslenme alışkanlıkları ve mutfak kültürü. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (4), 3426-3440.
- Cresswell, T. ve Merriman, P. (2011). *Geographies of mobilities: Practices, spaces, subjects*. Farnham; Burlington, VT: Ashgate.
- Değerli, M. ve Aydın, D. (2019). Kültür ve mekân etkileşimi bağlamında Iğın'da (Konya) Kırım Tatarları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6 (44), 3690-3706.
- Demir E. (2020). Turizmin sosyo-kültürel etkileri üzerine bir inceleme. *Antalya Bilim University International Journal of Social Sciences ABU-IJSC 1 (1)*, 62-77.
- Domínguez, P., Zorondo-Rodríguez, F. ve Reyes-García, V. (2010). Relationships between religious beliefs and mountain pasture uses: A case study in the high Atlas Mountains of Marrakech,

- Morocco. *Human Ecology*, 38 (3), 351-362. Doi:10.1007/s10745-010-9321-7. hal-02156585.
- Düşmezkalender, E., Özdemir, C. ve Yolal, M. (2019). A study on perceived socio-economic impacts of cultural festival on local residents participation: Kafkasör culture tourism and art festival, *Turizm Akademik Dergisi*, 6 (1), 121-130.
- Eliot, T. (1962). *Notes towards the definition of culture*. London: Faber.
- Ewertowski, W. (2023). Public space in different cultural conditions: the cases of Glasgow and Poznań. *Quaestiones Geographicae*. 42 (2), 115-129.
- FAO, The cultural and symbolic importance of forest resources, <https://www.fao.org/4/t9450e/t9450e06.htm>
- Felten. S. (2020). Mining culture, labour, and the state in early modern Saxony. *Renaissance Studies Special Issue on The Cultural and Material Worlds of Mining in Early Modern Europe*, 34 (1), 119-148. Doi: 10.1111/rest.12583.
- Göney, S. (1995). *Şehir coğrafyası I*. İstanbul: İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:2274.
- Göregenli, M. ve Karakuş, P. (2014). Göç araştırmalarında mekân boyutu: Kültürel ve mekânsal bütünleşme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 101-115.
- Görmar, F., Wust, A., Metalidis, I., Debes, C. ve Harfst, J. (2016-2019). The transformative power of industrial culture-a dynamic approach to the culture of industrial regions. *The InduCult 2.0*, Interreg Central Europe, European Regional Development Fund.
- Gritzner, C. F. (2002). What is where, why there, and why care? *Journal of Geography*, 101 (1), 38-40.
- Gülbetekin M. ve Öztürk, M. (2016). Mekân [kültürel] bellek ilişkisi ve yer adları. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*. 13-14 Ekim 2016, Ankara. Bildiri Özetleri Kitabı, 587-588.
- Günel, K. (1994). *Coğrafyanın siyasal gücü*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Güvenç, B. (2002). *İnsan ve kültür*. (9. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hall, S. (2001), Cultural studies new dimensions of culture and the impact of the “structuralisms”. Jeffrey, C., Alexander, Steven Seidman (Ed). *The New Social Theory Reader* içinde, (ss. 88-100). London: Routledge.
- Harfst, J., Wust, A. ve Nadle, R. (2018). Conceptualizing industrial culture. *GeoScape* 12 (1), 1–9. Doi: 10.2478/geosc-2018-0001.
- Helleland, B. (2006). The social and cultural values of geographical names. United Nations Group of Experts on Geographical Names (Ed.) *Manual For The National Standardization Of Geographical Names* içinde (ss.121- 128). New York: United Nations.
- Hiswara, A., Aziz, A. M. ve Pujowati, Y. (2023). Cultural preservation in a globalized world: Strategies for sustaining heritage. *West Science Social and Humanities Studies*, 1 (3), 98-106.
- Hulme M. (2015). Climate and its changes: a cultural appraisal, *GEO Geography and Environment* (2) 1, 1-11. Doi: 10.1002/geo2.5.
- Joseph J., E. (2013). Cultural identity. Carol A. Chapelle (Ed). *The Encyclopedia of Applied Linguistics* içinde. Blackwell Publishing Ltd. Doi: 10.1002/9781405198431.wbeal0298.
- Kaya, Y. (2002), Kültür değişimleri; milli kültüre karşı takınılan tavrın değişimlere tesiri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (3), 191-203.
- Kayaoğlu M. N. ve Köroğlu H. (2013). Interaction among people of different cultures and the resulting effect on personal, animal and geographic names, a case study on the town of Savsat in Artvin. *Karadeniz Araştırmaları*, 38, 149-164.
- Kerr, S., L. (2018). Space. *Counterpoints*, 527, 101–112.
- Lopes R. ve Hiray, A. (2024). Impacts of cultural events and festivals on cultural tourism. *Journal of Advanced Zoology*, 45 (4), ISSN: 0253-7214, 174-179.
- Massey, D. (2005). *For space*. Los Angeles, CA: Sage.
- Mathews F. (1991). *The ecological self*. Savage, MD: Barnes & Noble Books. ISBN 10: 038920935X / ISBN 13: 9780389209355.
- Mathieu, J. (2006). The sacralization of mountains in Europe during the modern age. *Mountain Research and Development* 26 (4), 343–349.

- Mazúr, E. ve Urbánek, J. (1983). Space in geography. *Geojournal*, 7 (2), 139-143.
- McDowell, L. (1994). The transformation of cultural geography. Gregory, D., Martin, R., Smith, G. (Ed) *Human Geography. Palgrave*, içinde, (ss. 146-173). London. Doi: 10.1007/978-1-349-23638-1_6.
- Mejuyev, V. (1987). *Kültür ve tarih*. (S. H. Yokova, Çev.). Ankara: Başak Yayınları.
- Ngo, T. T. H., Nguyen, T. P. M., Duong, T. H. ve Ly, T. H. (2021). Forest-related culture and contribution to sustainable development in the northern mountain region in Vietnam. *Forest and Society*, 5 (1), 32-47.
- Nixon, B. I. (2019). Engaging sacred space and experiencing God in the mountains: A study of the non-traditional worship environment of mountain cathedrals, an ecumenical meetup group based in Albuquerque, New Mexico. *Theses and Dissertations at University of New Mexico-UNM*, in Geography ETDs.
- Northam, R. M. (1979). *Urban geography*. New York: John Eiley&Sons.
- Ozankaya, Ö. (1994). *Toplumbilim*. (8.bs.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özlem, D. (2000). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*. İstanbul: İnkılap.
- Panwar, M. S. ve Renu (2017). Impact of geographical factors on culture and cultural landscapes: An analytical study of Garhwal region. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 4 (7), 176-182.
- Pembecioğlu N. (Tarihsiz). Kurum kültürü ve kurum içi iletişim: *Yaşama güzel bir pencereden bakmak*. (Sunum dosyası). İstanbul Üniversitesi.
- Pungetti, G. (2012). Islands, culture, landscape and seascape. *Journal of Marine and Island Cultures*, 1, 51-54.
- Rolston H. (1999). Nature and culture in environmental ethics. K. Brinkmann (Ed.). *Ethics: The Proceedings of the Twentieth World Congress of Philosophy, vol. 1* içinde (ss. 151-158). Bowling Green, Ohio: Philosophy Documentation Center, Doi: 10.5840/wcp20199919.
- Rudvin M. (2022). Fundamental depictions of nature. The representation of nature as a symbol of national identity in folk literature. The case of the Norwegian folktales. Ö. Gümüşçubuk, U. Özdağ ve C. Duffy (Ed.). *Nature v/s Culture* içinde. İzmir: Ege University Printing and Publishing House, 107-126.
- Satılmış, D. (2022). Reflections of culture within nature/nature within culture: American Indian poetry. Ö. Gümüşçubuk, U. Özdağ ve C. Duffy (Ed). *Nature v/s Culture* içinde. (ss. 157-180), İzmir: Ege University Printing and Publishing House.
- Schimmel J. (2010). Society of soil. *Nature Geoscience*, 3, 301.
- Sheller, M. (2011). Mobility. *Sociopedia.isa*, 1-12. Retrieved from <http://www.sagepub.net/isa/resources/pdf/mobility.pdf>
- Smethurst D. (2000). Mountain geography. *Geographical Review*, 90 (1). Doi:10.2307/216174, 35-56.
- Song, M. Y. ve Zhang, Y. (2018). Research on the relationship between geographical factors, sports and culture. *Advances in Physical Education*, 8, Doi: 10.4236/ape.2018.8100866-70.
- Sönmez Ö. ve Doğan Günay V. (2013) Doğadan kültüre / kültürden doğaya evrilen insan ve reklam. *Synergies Turquie*, 6, 29-50.
- Sümer, N. (1998). Bir kültür ürünü olarak hukuk. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38 (1-2), 314-321.
- Taylor, S. (2016). Methodologies in place-name research. C. Hough (Ed.). *The Oxford Handbook of Names and Naming* içinde (ss. 69-86). Oxford: Oxford University Press.
- TDK. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi 02.09.2024).
- Thrift, N. (2003). Space: The fundamental stuff of human geography. S. L. Hollaway, S. P. Rice, & G. Valentine (Eds.). *Key concepts in geography* içinde (ss. 95-107). London: Sage.
- Timuremre, N. (2004). Kültürün mimarlık üzerindeki etkisinin incelenmesi: Japon kültürü ve Ando örneği (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). *İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- U N E S C O (1982). Mexico City declaration on cultural policies. *World Conference On Cultural*

- Policies, 2nd, Mexico City, 1982* [41] Series title and vol / issues: UNESCO news, 84 [231].
- UNESCO (2022). *Basic texts of the 2003 convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. Paris.
- UNESCO Türkiye Milli Komitesi. Tangible cultural heritage expertise committee. <https://unesco.org.tr/Pages/654/295/Tangible-Cultural-Heritage-Expertise-Committee>
- Uslu, A. ve Kiper T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 305-314.
- Üçüncü, M., K. (2016). Hukuk ile kültür ilişkisi. *TAAD Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (7)28, 353-387.
- Waroux Y. P., Garrett, R. D., Chapman M, Friis C., Hoelle J., Hodel L., Hopping K. ve Zaehring J. G. (2021). The role of culture in land system science, *Journal of Land Use Science*, Doi:10.1080/1747423X.2021.1950229, 450-466.
- Williams, R. (2005). *Anahtar sözcükler: Kültür ve toplumun sözcuarlığı*. (S. Kılıç, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yazgan Serinkaya, E. (2022). Kültür-iç mekân etkileşiminin konut mutfak tasarımına etkileri. *Tasarım Mimarlık ve Mühendislik Dergisi*, (2) 1, 10-19.
- Yücel Batmaz, N. ve Biçici G. (2021). Türkiye'de somut kültürel mirasın korunması üzerine bir alan araştırması: Kırıkkale-Delice örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 4 (1), 97-110. Doi: 10.33712/mana.827589.

BÖLÜM 5

KÜLTÜREL COĞRAFYA VE DİLLER

Nilgün ZAMAN¹

GİRİŞ

Dil bir toplumu kültürü ile birlikte tanımanın en güçlü araçlarından birisidir (Sapir, 1921). Bu nedenle dil yalnızca bir iletişim aracı değil aynı zamanda kolektif hafızanın taşıyıcısı (Halbwachs, 1992) ve kültürel kimliklerin oluşma sürecinin (Kramsch, 1998) en güçlü yapılarından birisidir. Belki de bu yönüyle sadece dil biliminin değil diğer disiplinlerin de ilgi alanında yer alır. Kültürel coğrafya sosyal süreçlerin anlaşılmasında kendine özgü yaklaşımı ile sosyal bilimlerin geleneksel yaklaşımlarına yeni bir yol çizer. Coğrafyanın bu özgün alanı insan kültürüne mekânsal perspektif ile yaklaşarak kültürün mekânsal karakterini ortaya koymaya çalışır. İnsan kültürünün mekân ile karşılıklı etkileşimi kültürel coğrafyanın önemli araştırma alanlarından. Bu etkileşim yani mekân ve kültürün karşılıklı ilişkisi uzun süredir sosyal bilimlerin odağında yer alır. Örneğin Lefebvre mekânı sadece fiziksel bir gerçeklik olarak değil kültürel anlamların ve süreçlerin bir bütünü (Lefebvre, 2014), Tuan ise kültürel anlamlar yüklenen ve sadece fiziksel yönüyle değil kültürel anlamlar ile inşa olan bir (Tuan, 2001), bir saha olarak tanımlar. Kültürel coğrafya bağlamında diller kültürel unsurlar, kültürel etkileşimler ve coğrafi unsurların dil üzerindeki etkilerini yansıtan dikkat çekici göstergelerdir. Farklı kültürlerin ortaya çıkmasında etkili olan coğrafi unsurlar aynı zamanda dillerin farklılaşmasına veya benzeşmesine etki etmektedir. Diller buldukları coğrafi ortamlardan beslenerek gelişir ve değişir. Bu değişimde etkili olan en temel unsurlardan biri de hiç şüphesiz kültürel etkileşimdir.

Dil, insanın fikirlerini veya duygularını anlatabileceği ve iletişim kurabileceği bir araç olmakla birlikte kültürlerin ayakta kalabilmesi için herhangi bir tehlikeye karşı hemen ko-

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, nzaman@uludag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6853-3696

KAYNAKLAR

- Ateş, E. & AYTEKİN, H. (2022). *Küreselleşme Sürecinde Yaşanan Dilsel ve Kültürel Değişimler ve Toplumla Yönelik Etkileri*. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (28), 397-407. DOI:10.29000/rumelide.1132599.
- Aytaç, Ö. (2013). *Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu*. İdealkent,, 4 (9), 138-169.
- Bakiner-Çekin, A., & ÇALIŞKAN, H. (2020). *Language and culture. Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 3(1), 163-175. <https://doi.org/10.35207/late.724966>
- Breton, R. (2007). *Dünya Dilleri Atlası*. (Çeviren: Orçun Türkay), İstanbul:NTV Yayınları
- Çetinkaya, E., & Demir, N. (2023). *Dilsel Manzara ve Dil İlişkileri*. *Türkbilig*, 2023(46), 285-298. Department of Language and Linguistic Science University of York Heslington, York YO10 5DD, UK
- Eker, S. Şavk-Çelik, Ü. (Ed).(2016). *Tehlikedeki Türk Dilleri I: Kuramsal ve Genel Yaklaşımlar*,(1). Uluslararası Türk Akademisi
- Göçer, A. (2012). *Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine*. Ankara:Türk Dil Kurumu
- Gülbetekin, M. (2017). *Mekânın Hafızası Yer Adları*.(1). Ankara: Hitabevi Yayınları
- Güvenç, B. (2020). *İnsan ve Kültür*. (14. İstanbul:Boyut Matbaacılık
- Halbwachs, Maurice. (1992). *On Collective Memory*. University of Chicago Press.
- Haviland, A. William., Prins, E. L. Harald vd. (2006). *Cultural Anthropology: The Human Challenge*, İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Johnstone, B. (2010). *Language and Place*, USA: Carnegie Mellon University
- Jorden, P. (2014). *Thoughts On A Concept Of Language Geography*. *Geographica Timisiensis*, vol. XXIII, nr. 1, 2014 (pp. 5-16)
- Kapağan, E. (2021). *Kültür, Tarih ve Kimlik Açısından Dilin Önemi*. *Karabük Türkoloji Dergisi, Cilt/ Sayı: IV, s. 49-58*
- Kayntı, A. (2017). *İmparatorluktan Küreselleşmeye Dil ve İktidar*. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14), 65-82. <https://doi.org/10.29029/busbed.333790>
- Kramsch, C. (1998). *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press.
- Lefebvre, H. (2004). "Mekânın Üretimi". (Işık Ergüden.Çev ed.). Sel Yayıncılık, 2014.
- LLamas,C. (2007). "A place between places":*Language and identities in a border town*
- MacKenzie, I. (2014). *English as a lingua franca: Theorizing and teaching English*. Routledge.
- Moore D. Jerry, (2015). *Kültür Teorileri, Antropoloji'deki Başlıca Teori ve Teorisyenler*, Ankara:Atıf Yayınları
- Oral, A.Z. (2016). *Türk İşaret Dili Çevirisi*. Ankara: Siyasal Yayınevi
- Pennycook, A. (2017). *The Cultural Politics of English as an International Language*. New York: Routledge.
- Rousseau, J, J. (2017). *Dillerin Kökeni Üstüne Deneme*. (Ö. Albayrak, Çev ed). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Sapir, E. (1921). *Language: An Introduction to the Study of Speech*. Harcourt, Brace and Company, New York.
- Şaş, A. K. (2022). *Yeni Sömürü Düzeninde Diller: Türkçenin İngilizceyle İmtihanı*. *Korkut Ataturk İhtiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 722-738.
- Taş, B. (2021). *Coğrafya Penceresinden Dil ve Edebiyat, Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Araştırma Dergisi*, 1(1), 91-101.
- Tezcan, M. (2008). *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Maya Akademi
- Tuan, Y. (2001). *Space and Place.The perspective of experience*.(8). Minneapolis:Published by the University of Minnesota Press
- Tümertekin E., Özgüç N. (2012). *Beşeri Coğrafya, Kültürel Coğrafya (13)*, İstanbul:Çantay Kitabevi
- Türkmen Birlik, P. (2018). *Dil Felsefesi Temelinde Göç Olgusuna Bir Bakış: Humboldt ve Rorty*. *Vira-Verita E-Dergi*, -(8), 18-43.

- UNESCO. (2010). *Atlas of The World's Languages in Danger*. (Ed:C. Moseley). 3. Baskı, Paris.
- Uygur, N, (2022). *Kültür Kuramı*, İstanbul:Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık
- Yücedağ-Karacan E., (2022). *Göç ve Uyum Sürecinde Dilin Önemi ve Etkisi*. Turan, E., ve Çevik, S.(Ed). Küresel Boyutlarıyla Göç (1) (123-138). Nobel Akademik Yayıncılık
- Zaman, S. (2021). *Nüfus Coğrafyası*. Ünsal Bekdemir (Edt). Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (1-104). Ankara:Pegem Akademi.

İnternet Kaynakları

- <http://www.ethnologue.com> (Erişim tarihi: 07.11.2024)
- <https://www.nyctourism.com/new-york/manhattan/chinatown/> (Erişim tarihi: 28.10.2024)
- <https://www.nyctourism.com/new-york/manhattan/little-italy/> (Erişim tarihi : 28.10.2024)

BÖLÜM 6

İKLİM ADALETSİLİĞİYLE BAŞ ETMEK İÇİN İNSANDAN-ÖTE COĞRAFYALAR YAKLAŞIMINA ALTERNATİF: TASAVVUF KÜLTÜRÜNÜN OLASI YAPICI ÖNERİLERİ

Özge Can DOĞMUŞ¹

GİRİŞ

İklim adaletsizliği kavramı, iklim değişikliğinin etkilerinin toplumlar arasında eşitsiz bir şekilde dağıldığı durumu ifade etmek için kullanılır (Ciplet vd., 2022). Yoksul ve savunmasız topluluklar iklim değişikliğinin sebep olduğu doğal felaketselere (kuraklık, sel, aşırı hava olayları gibi) karşı daha az dayanıklı olduğundan benzeri afetler bu gruplar üzerinde daha yıkıcı etkiye sahiptir. Özellikle varlıklı ülkelerin tarihsel açıdan bakıldığında yoksul ülkelerden daha fazla sera gazı ürettiği ancak bu sebeple gelişen teknolojileriyle de iklim değişikliğinin yol açtığı afetlerden en az etkilendiği gerçeği (Whyte, 2016) göz önünde bulundurulduğunda iklim adaletsizliği hususu daha iyi kavranabilir. Bununla beraber küresel iklim politikalarını belirleyen ülkeler yine varlıklı ülkelerdir. Bu sebeplerden ötürü, küresel tartışmalarda sıcak bir tartışma unsuru olan iklim adaletsizliği ile ilgilenen gittikçe artan sayıda coğrafyacı, bu adaletsizlikle baş edebilmek için *insandan-öte coğrafyalar* (İng. *more-than-human geographies*) yaklaşımını bir alternatif dünya görüşü olarak öne sürmektedirler (bakınız; Dowling vd., 2017; Greenhough, 2014; Larsen & Johnson, 2016; Whatmore, 2006).

Posthümanizm tartışmalarının bir uzantısı olarak insandan-öte coğrafyalar olarak adlandırılan bu coğrafi çalışma alanı, genel itibarıyla antropojenik dünya düzeninin bir eleş-

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Coğrafya Bölümü ozgecandogmus@mehmetakif.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8318-8242

Tasavvuf öğretilerinin bütüncül ve kapsayıcı doğası ise, insandan-öte coğrafyalar yaklaşımına paralel bir perspektif sunmaktadır. Tasavvuf, insan ve doğa arasındaki ayrımı reddederek, tüm varlıkları Allah'ın bir tecellisi olarak görür. Bu bakış açısı, iklim adaletsizliğinin temelindeki insan merkezci anlayışa karşı bir alternatif sunarak, toplumsal ve ekolojik dengeyi sağlayacak çözümler önerir. Tasavvufun tarihsel olarak toplumsal birliği sağlamadaki başarısı, bu öğretinin modern iklim mücadelelerinde de etkili olabileceğini göstermektedir.

Ancak tasavvuf anlayışı ile insanda-öte coğrafya arasındaki tüm benzerliklere rağmen ikincisi toplumsal olanda tam anlamıyla yer bulamaz çünkü bir toplumsal anlayıştan ziyade düşünce sistemi olarak tasavvur edilir. Bu hem de radikal bir düşünce sistemidir zira bugüne kadar modern dünyada bu tip bir holistik yaklaşım örneği görülmemiştir ve bu yaklaşımın var olan siyasal ve iktisadi sisteme eklemlenmesi için radikal değişikliklere ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Abdullah, M. S., & Keshminder, J. (2020). "Religion and pro-environmental behaviour: A comparative analysis towards environmental protection". *International Journal of Environment and Sustainable Development*, 19(2), 174-194.
- Ahmed, S., & Eklund, E. (2021). "Climate change impacts in coastal Bangladesh: Migration, gender and environmental injustice". *Asian Affairs*, 52(1), 155-174.
- Atmaca, V. (2007). "Anadolu'da Yesevilik (Yesevi Menâkibnâmesi Özeline Peygamber Tasavvuru)". 38. *ICANAS*, 43.
- Attar, F. ([1346] 2020). *Tezkiretü'l-Evliya*. Gelenek Yayıncılık.
- Aydın, O. (2023). "Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin Anadolu Mirası: Torunların İzinde İlmî ve Kültürel Etki". *Turkish Studies-Language & Literature*, 18(4).
- Bergson, H. (2002). *Henri Bergson: key writings*. A&C Black.
- Bhargava, R. (2013). "Overcoming the epistemic injustice of colonialism". *Global Policy*, 4(4), 413-417.
- Bloch, M. (2008). "Why religion is nothing special but is central". *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1499), 2055-2061.
- Brand, U. (2012). "Green economy – the next oxymoron?: No lessons learned from failures of implementing sustainable development". *GAIA*, 21(1), 28-32.
- Bromley, D. W. (2019). *Possessive individualism: A crisis of capitalism*. Oxford University Press.
- Bullard, N., & Müller, T. (2012). "Beyond the 'Green Economy': System change, not climate change?". *Development*, 55(1), 54-62.
- Carolan, M. (2005). "The conspicuous body: Capitalism, consumerism, class and consumption". *Worldviews: Global Religions, Culture, and Ecology*, 9(1), 82-111.
- Chan, A., & Islam, M. S. (2015). "State, religion, and environmentalism: fostering social cohesion and environmental protection in Singapore". *Environmental Sociology*, 1(3), 177-189.
- Ciplet, D., Falzon, D., Uri, I., Robinson, S.-a., Weikmans, R., & Roberts, J. T. (2022). "The unequal geographies of climate finance: Climate injustice and dependency in the world system". *Political Geography*, 99, 102769.
- Clegg, B. (2010). *Ecologic: the truth and lies of green economics*. Random House.
- Çoban, R. (2017). «Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet». *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.

- Collins, C. (2021). "Bright Green Lies and Deep Green Deceptions". *CounterPunch*.
- Cronin, A. M. (2005). "Consumerism and 'compulsory individuality': Women, will and potential". In *Transformations* (pp. 273-287). Routledge.
- Crosson, J. B. (2019). "The Politics of Spirituality and Secularization in Western Modernity". In *Oxford Research Encyclopedia of Religion*. Oxford University Press New York.
- Davis, J., Moulton, A. A., Van Sant, L., & Williams, B. (2019). "Anthropocene, capitalocene,... plantationocene?: A manifesto for ecological justice in an age of global crises". *Geography Compass*, 13(5), e12438.
- Deák, D. (2019). "Spirituality and law". In *The Routledge International Handbook of Spirituality in Society and the Professions* (pp. 280-287). Routledge.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia*.
- Demirkan, F. S., & Abbasoğulları, G. (2023). "Tasavvuf Edebiyatındaki Benlik Kavramı Üzerine Bir Araştırma: Erzurumlu İbrahim Hakkı Örneği". *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 18(3).
- Demirkol, N. (2023). "Toplumsal Vahdetin İnşasında Tasavvufi Düşüncenin Rolü". *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(34), 294-302.
- Dogmus, Ö. C. (2024). *Water Politics and the On-Paper Hydropower Boom: Power, Corruption, and Sustainability in Emerging Economies*. Taylor & Francis.
- Dogmus, Ö. C., & Nielsen, J. Ø. (2020). "Defining sustainability? Insights from a small village in Bosnia and Herzegovina". *GeoJournal*, 86(5), 2165-2181. <https://doi.org/10.1007/s10708-020-10181-9>
- Domingo, R. (2019). "Why spirituality matters for law: An explanation". *Oxford Journal of Law and Religion*, 8(2), 326-349.
- Dowling, R., Lloyd, K., & Suchet-Pearson, S. (2017). "Qualitative methods II: 'More-than-human' methodologies and/in praxis". *Progress in Human Geography*, 41(6), 823-831.
- Durak, N. (2010). "İslam düşüncesinde etik bir ideal olarak "insan-ı kâmil" anlayışı". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 105-124.
- Elliott, A. (2015). "The theory of new individualism". In *Identity Troubles* (pp. 48-67). Routledge.
- Gergen, K. (1985). "The social construction of the person: How is it possible". *The social construction of the person*. New York: Springer-Verlag.
- Greenhough, B. (2014). "More-than-human Geographies". *The SAGE handbook of human geography*, 94-119.
- Guénon, R. (2001). *The crisis of the modern world*. Sophia Perennis.
- Güler, Z. (2004). "Şeyh Galib divanında ayna sembolü".
- Gümüšoğlu, H. (2013). "Modernizmin Din Politikalarına Etkisi ve İtikad Açısından Sonuçları (Cumhuriyetin İlk Yıllarında)". *EKEV Akademi Dergisi*(57), 295-310.
- Hahnel, R. (2013). *Economic justice and democracy: From competition to cooperation*. Routledge.
- Haraway, D. (2013). *Simians, cyborgs, and women: The reinvention of nature*. Routledge.
- Harman, G. (2018). *Object-oriented ontology: A new theory of everything*. Penguin UK.
- Harrison, P. (2006). "'Science' and 'religion': constructing the boundaries". *The Journal of Religion*, 86(1), 81-106.
- Hervieu-Léger, D. (2006). "The role of religion in establishing social cohesion". *Religion in the new Europe*, 45-63.
- Hjelm, T. (2019). "Rethinking the theoretical base of Peter L. Berger's sociology of religion: Social construction, power, and discourse". *Critical Research on Religion*, 7(3), 223-236.
- İbiş, F. (2015). «Kelâmî Ontoloji Açısından Vahdet-i Vücutçu Tevhit Anlayışına Bazı Eleştiriler». *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 63-86.
- İnce, E. (2022). «Toplumsal Değişme ve Tasavvuf». *İlahiyat Alanında Uluslararası Araştırmalar V*, 73.
- İnce, E. (2023). «Tasavvufun Doğuşundaki Tarihi Arka Plan». *İslami İlimler Araştırmaları Dergi-*

si(14), 1-18.

- Ingold, T. (2012). "Toward an ecology of materials". *Annual Review of Anthropology*, 41(1), 427-442.
- Karabulut, F. (2017). "Ahmed Yesevi'de Varolmanın İki Boyutu: Zaman Ve Mekan". *Türkoloji*(86), 92-122.
- Kenner, D. (2019). *Carbon inequality: The role of the richest in climate change*. Routledge.
- Larsen, S. C., & Johnson, J. T. (2016). "The agency of place: Toward a more-than-human geographical self". *GeoHumanities*, 2(1), 149-166.
- Latour, B. (1993). *We Have Never Been Modern*. Harvard University Press.
- Latour, B. (1996). "On interobjectivity". *Mind, culture, and activity*, 3(4), 228-245.
- Lohmann, L. (2006). "Carbon trading-a critical conversation on climate change, privatisation and power".
- Lorek, S., & Spangenberg, J. H. (2014). "Sustainable consumption within a sustainable economy—beyond green growth and green economies". *Journal of Cleaner Production*, 63, 33-44.
- McIntyre-Mills, J., & Wirawan, R. (2018). "Governing the Anthropocene: through balancing individualism and collectivism as a way to manage our ecological footprint". *Balancing individualism and collectivism: Social and environmental justice*, 75-96.
- Mignolo, W. D. (2018). "Decoloniality and phenomenology: The geopolitics of knowing and epistemic/ontological colonial differences". *JSP: Journal of Speculative Philosophy*, 32(3), 360-387.
- Morrison, K., Nand, M. M., Ali, T., & Mele, S. (2023). "Postcolonial lessons and migration from climate change: ongoing injustice and hope". *npj Climate Action*, 2(1), 22.
- Ocak, A. Y. (1978). "Zaviyeler (Dini, sosyal ve kültürel tarih açısından bir deneme)". *Vakıflar Dergisi*, 12, 247-269.
- Ögke, A. (2009). «İbnü'l-Arabî'nin Fusûsu'l-Hikem'inde Ayna Metaforu». *Sufi Journal of Scientific & Academic Research/Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 23.
- Öngören, R. (2024). *Tasavvuf*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tasavvuf>
- Özden, N. (2022). «Mevlâna Celaleddin-i Rûmî ve Mevlevîlik Özelinde Tasavvufta Çevre Anlayışı». *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 8(1), 17-32.
- Özerkmen, N. (2004). «Ahiliğin tarihsel–toplumsal temelleri ve temel toplumsal fonksiyonları–sosyolojik yaklaşım». *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(2), 57-78.
- Özgen, M. K. (2015). «Ben Felsefesi yahut Hak Felsefesi». *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*, 5(2).
- Oziewicz, M. (2024). "Survival of the Richest? Exploring Climate Justice and Wealth Inequality with Geoff Rodkey's We're Not from Here". *ISLE: Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, isae025.
- Özkaynak, B. (2019). «Environmental justice, climate justice, and the green economy». In *Handbook of Green Economics* (pp. 93-116). Elsevier.
- Parks, B. C., & Roberts, J. T. (2006). "Globalization, vulnerability to climate change, and perceived injustice". *Society and Natural Resources*, 19(4), 337-355.
- Râzî, F. (1990). «et-Tefsiru'l-Kebîr ev Mefâtihu'l-Ğayb». *Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye*.
- Running, K. (2015). "Towards climate justice: How do the most vulnerable weigh environment–economy trade-offs?". *Social science research*, 50, 217-228.
- Safi, M. (2017). "Ganges and Yamuna rivers granted same legal rights as human beings". *The Guardian*, 21(03), 2017.
- Selvi, D. (2017). "Tasavvufta Marifetin Meyvesi Rahmet Ahlâkı ve Hizmet". *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(Ek 1), 85-155.
- Şengezer, S. (2023). *Manevî danışmanlık ve rehberlik açısından Osmanlı padişahları ile tasavvuf büyüklerinin ilişkileri* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. . <https://hdl.handle.net/11452/40322>
- Singin, A. (2021). *Erken dönem Süfîlerinde insanın hakikati ve ahlâk: Hâris el-Muhâsibî Cüneyd-i Bağdâdî Hallâc-ı Mansûr* Ankara Üniversitesi (Turkey)].
- Stevis, D. (2000). "Whose ecological justice?". *Strategies: Journal of Theory, Culture & Politics*, 13(1),

63-76.

- Sunal, O. (2011). "Sosyal politika: Sosyal adalet açısından kuramsal bir değerlendirme". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(03), 283-305.
- Sunstein, C. R. (1996). "Social norms and social roles". *Colum. L. Rev.*, 96, 903.
- Ulu, Y. S. (2015). "Ferit Edgü'nün "Ne" Adlı Küçürek Öyküsünde Modernizm Eleştirisi". *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*(26), 148-152.
- Uzun, Y. (2020). "Mesnevî'den Günümüze Işık Tutan Etik Yönetim Düsturları". *Sayıştay Dergisi*(118), 41-69.
- Weston, B. H. (2012). "The theoretical foundations of intergenerational ecological justice: An overview". *Human rights quarterly*, 34(1), 251-266.
- Whatmore, S. (2006). "Materialist returns: practising cultural geography in and for a more-than-human world". *cultural geographies*, 13(4), 600-609.
- Whyte, K. (2020). "Too late for indigenous climate justice: Ecological and relational tipping points". *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 11(1), e603.
- Whyte, K. P. (2016). "Is it colonial déjà vu? Indigenous peoples and climate injustice". In *Humanities for the Environment* (pp. 102-119). Routledge.
- Yalçınkaya, F. (2021). "Yünus Emre'de Can/Ruh Kavramı". *Journal of Alevism-Bektashism Studies*(23), 113-130.
- Yılmaz, Ö. (2007). "Tasavvuf Kültüründe İnsan-Dünya İlişkisi". *Tasavvuf Dergisi*, 18, 191-203.
- Yılmaz, Ö. (2017). "Osmanlı'da Padişah Sufi İlişkisi: Yıldırım Bayezid-Emir Sultan Örneği". *AKADEMİK Akademik İslam Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 135-155.

BÖLÜM 7

KÜLTÜR VE IRKLAR

Adnan ALKAN¹

KÜLTÜR KAVRAMI

Kültür, belirli bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan, birbirine aktarılan bilgi, tavır ve davranış kalıplarının bütünü veya bir grup insanın yaşam tarzı olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu da kültürü; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin olarak ifade etmektedir (1). Kültür, insan topluluklarının uzun yıllar boyunca üzerinde yaşadıkları coğrafi ortamlardan ve birbirlerinden etkilenerek geliştirdikleri ortak davranışlar ve değerler bütünü oluşturmaktadır (2). Kültürün en karakteristik özelliklerinin başında kendine has yaşam tarzı ve davranış kalıpları gelmektedir. Bireyler tarafından toplumdaki öğrenilen davranışları içeren kültür, kültürel normlar yoluyla kolektif olarak nesilden nesile aktarılır (3).

Sosyolojik olarak bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü o toplumun kültürünü oluşturmaktadır. Kültür, tarih, devlet, dil, inanç, sanat, edebiyat, yemek, mimari yapılar gibi unsurları içerir. Bütün bu unsurlar, toplumdan topluma farklılıklar göstermekte ve toplumlar bu unsurlarla ilgili öğrendikleri davranışları kolektif hale getirerek bir yaşam tarzı bütünlüğü meydana getirmektedir. Bireyler, kültürel öğeleri toplum içinde öğrenir ve bunu davranış kalıbı haline getirir. Kültür, bir toplumda yaşayanların öğrendikleri ve paylaştıkları her şeyi kapsar. İnsanlar, içerisinde yaşadığı toplumda dilini, inancını, yeme-içme alışkanlıklarını, sosyal yaşamını, manevi değerlerini, duyu dünyasını bir kültür içerisinde yaşayarak öğrenir. Böylece insanlar bu

¹ Doç.Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, adnan.alkan@hbv.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5377-4726

KAYNAKLAR

- 1 Türk Dil Kurumu. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. (<https://sozluk.gov.tr/>), (Erişim Tarihi: 17/10/2024).
- 2 Özçağlar, A. *Coğrafya Giriş*. Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık; 2001.
- 3 Tümertekin, E., Özgüç, N. *Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekan)*. İstanbul: Çantay Kitapevi; 2009.
- 4 Özey, R. *Kültürel Coğrafya*. İstanbul: Aktif Yayınevi; 2014.
- 5 Özkalp, E. *Davranış Bilimleri I (Kültür ve Kültürel Değişme)*. Editör: Kirel, A.Ç., Taşdemir, Z.S., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 2709; 2018.
- 6 Arslan, F., Çağlar, L. M., & Gürbıyık, C. Kültürel Miras Kapsamında Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Meslekler: Turgutlu Örneği. *Studies of The Ottoman Domain (Osmanlı Hâkimiyet Sahası Çalışmaları)*. 2017;7(13): 211-247. <https://doi.org/10.19039/sotod.2017.72>
- 7 Heywood, A. *Siyasetin Temel Kavramları*. (Çev. Hayrettin Özler), Ankara: Adres Yayınları; 2012.
- 8 Kaya, E.E. *Milliyetçilik (İrk ve İrkçılık)*. (Editör: Erdem, Tefik), İstanbul: Otorite Kitap; 2020.
- 9 Özbek, S. *İrkçılık*. İstanbul: Notos Kitap Yayınevi; 2012.
- 10 Nas, F. Aidiyet Türü Olarak Kimlik, Etnisite ve Ulusçuluk Kavramları Arasındaki İlişki, *Sosyologca*; 2022; Sayı 23: 69-83.
- 11 Şimşek, R. Liberteryen ve Komüniteryen Çokkültürcülük Dikotomisi. *İİB International Referenced Academic Social Sciences Journal*, 2012; Special Issue 2. Volume: 03 Issue: 07: 92-107.
- 12 Bayram, S. *Kültür ve İrk*, Ege Bilim Günleri, Poster; 2016.
- 13 Petersen, W. *On the Subnations of Western Europe*. in N. Glazer and D. Moynihan (Eds.). *Ethnicity: Theory and Experience*. London: Harvard University Press; 1975.
- 14 Yılmazok, L. Ulusal Sinema: Ulus, Kültür, Kimlik Ve Karakter Üzerinden Bir İnceleme, *Beykoz Akademi Dergisi*. 2018;6(1), 136-151.

BÖLÜM 8

TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE KÜLTÜREL COĞRAFYANIN DÜŞÜNSEL GELİŞİMİ

Burcu GÖKÖZKUT¹

GİRİŞ

Tanımlanması en zor kavramlardan biri olan kültürün tanımlamak için birçok yaklaşım bulunur. Price (2010) kültürü, kaygan bir kavram olarak tanımlar; çünkü kültür dinamik, ilişkiseldir ve geçişkendir. Eagleton'a (2021) göre kültür genel anlamda ne yapıldığıyla değil neyin nasıl yapıldığıyla ilgilidir ve dört anlamı vardır: (1) sanatsal ve düşünsel eserler toplamı, (2) ruhsal ve zihinsel gelişim süreci, (3) insanların yaşamlarına yön veren değerler, gelenekler, inançlar ve simgesel pratikler ve (4) bütün bir yaşam tarzı. Wagner'a (1975) göre kültür belirli, yerleşik, amaçlı, kural takip eden ve kural koyan topluluk insanların birbirleriyle iletişim kurduğu ve etkileşimde bulunduğu şekillerde görülebilir. Cosgrove (1983) ise kültürü iki eksenle değerlendirir. Bunlardan ilki emektir. Emek; tarım, bağcılık, ormancılık gibi üretimde doğrudan insan-doğa etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Diğeri ise bilinçtir. Bilinç ise, insanların kendilerini doğanın kaba maddiyatının ötesine geçebilecek öznel varlıklar olarak fark ettikleri fikirler, değerler, inançlar ve ahlaki düzendir.

Kültürel coğrafya genel anlamda hem maddi hem de maddi olmayan kültürel unsurları incelerken, bunları mekânsal bağlamda ele alır. Bununla birlikte kültürel grupların coğrafi dağılımını, mekânın kültürel anlamlarını ve kültürel etkileşimleri analiz eder. Kültürel coğrafyada en sık kullanılan temalar; kültür bölgesi, kültürel yayılma, kültürel ekoloji, kültürel etkileşim ve kültürel peyzajdır.

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Coğrafya Bölümü, bgokozkut@aku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2214-8327

Bu çalışmanın tamamında landscape kavramı peyzaj olarak çevrilmiş ve kullanılmıştır. Bu nedenle Arı (2005)'da olduğu gibi, çalışmada peyzaj kavramı ile anlatılan her şey, İngilizcedeki landscape sözcüğünün anlamını karşılamak için kullanılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Arı, Y. (2005). Amerikan kültürel coğrafyasında peyzaj kavramı, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 311-339.
- Blaut, J. M. (1980). A radical critique of cultural geography, *Antipode*, 12(2), 25-29. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.1980.tb00646.x>
- Bowen, D. S. (1996). Carl Sauer, field exploration, and the development of American geographic thought, *Southeastern Geographer*, 36(2), 176-191.
- Burgess, J. and Gold, J. (eds) (1985). *Geography, the media and popular culture*. London: Croom Helm.
- Crang, P. (2010). Cultural geography: after a fashion, *Cultural Geographies*, 17(2), 191-201. DOI: 10.1177/1474474010363846
- Creswell, T. (2010). New cultural geography – an unfinished project?, *Cultural Geographies*, 17(2), 169-174. DOI: 10.1177/1474474010363845
- Creswell, T. (1993). Mobility as resistance: A geographical reading of Kerouac's 'on the road', *Transactions of the Institute of British Geographers*, 18(2), 249-262. <https://doi.org/10.2307/622366>
- Cosgrove, D. & Daniels, S. (eds.) (1988) *The iconography of landscape: Essays on the symbolic representation, design and use of past environments*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cosgrove, D. & Jackson, P. (1987). New directions in cultural geography, *Area*, 19(2), 95-101.
- Cosgrove, D. (1985). Prospect, perspective and the evolution of the landscape idea, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 10(1), 45-62. <https://doi.org/10.2307/622249>
- Cosgrove, D. (1984). *Social formalions and symbolic landscapes*. London: Croom Helm.
- Cosgrove, D. (1983). Towards a radical cultural geography: Problems of theory, *Antipode*, 15(1), 1-11. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.1983.tb00318.x>
- Cosgrove, D. (1978) Place, landscape and the dialectics of cultural geography. *Canadian Geographer*, 22, 66-72. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1978.tb01218.x>
- Daniels, S. (1990). Marxism, culture and the duplicity of landscape, in Peet, R. and Thrift, N. (eds) *New models in human geography Vol. 2*, London:Unwin Hyman, 196-220.
- Duncan, J. S. (1990). *The city as text: The politics of landscape interpretation in the Kandyan kingdom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Duncan, J. S. (1980). The superorganic in American Cultural geography, *Annals of the Association of American Geographers*, 70(2), 181-198. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1980.tb01306.x>
- Eagleton, T. (2021). *Kültür*. 4. Baskı, İstanbul: Can Yayınları.
- Greiner, A. L. (2010). No longer youthful, but not yet middle-aged: thirty years of the Journal of Cultural Geography, *Journal of Cultural Geography*, 27:3, 239-247. <https://doi.org/10.1080/08873631.2010.520922>
- Hubbard, P. (2011). Redundant? Resurgent? Relevant? Social geography in Social & Cultural Geography, *Social & Cultural Geography*, 12:6, 529-533. <http://dx.doi.org/10.1080/14649365.2011.601860>
- Jackson, P. (1996). The idea of culture: a response to Don Mitchell, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 21(3), 572-573. DOI: 10.2307/622597
- Jackson, P. (1989). *Maps of meaning*. Boston: Unwin Hyman.
- Jackson, P. (1980). A plea for cultural geography, *Area*, 12(2), 110-113.
- Kaya, İ. (2015). Kültürel dönüş ve yeni kültürel coğrafya, Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı, 629-633, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kayserili, A. (2010). Carl Ortwin Sauer ve kültürel coğrafya, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(24), 177-190.
- Kenzer, M. S. (1985). Milieu and the "intellectual landscape": Carl O. Sauer's undergraduate heritage, *Annals of the Association of American Geographers*, 75(2), 258-270. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1985.tb00085.x>
- Kong, L. L. L. (1997). A 'new' cultural geography? Debates about invention and reinvention, *Scottish Geographical Magazine*, 113:3, 177-185. <https://doi.org/10.1080/00369229718737011>

- Kuper, A. & Kuper, J. (ed) (2016). *Sosyal bilimler ansiklopedisi (Birinci Kitap A-K)*, Çev. Ed.: A. K. Bayram, Ankara: Adres Yayınları.
- Ley, D. (1985). Cultural / humanistic geography, *Progress in Human Geography*, 5(2), 415-423. <https://doi.org/10.1177/0309132581005002>
- Longhurst, R. (2007). Cultural geography. Different encounters, encountering difference, *Doc. Anâl. Geogr.* 50, 105-120.
- Lowenthal, D. 1961. Geography, experience, and imagination. *Annals of the Association of American Geographers*, 51:241-60.
- Mikesell, M. W. (1978). Tradition and innovation in cultural geography, *Annals of the Association of American Geographers*, 68(1), 1-16. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1978.tb01176.x>
- Okur, M. ve Bilgili, M. (2021). Kültürel coğrafya bağlamında temsil ve temsil ötesi teoriler, *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(1), 2021, 187-194, DOI: 10.51800/ecd.932421
- Olwig, K. R. (2010). The 'British invasion': the 'new' cultural geography and beyond, *Cultural Geographies*, 17(2), 175-179. DOI: 10.1177/1474474010363854
- Philo, C. (eds.) (1991). *New words, new worlds: reconceptualising social and cultural geography* (Institute of British Geographers'sın 'Sosyal ve Kültürel Coğrafya Çalışma Grubu' tarafından düzenlenen bir konferansın bildiri kitabı)
- Pred, A. (1991). Review of the city as text: The politics of landscape interpretation in the Kandyan kingdom. *Journal of Historical Geography*, 17:115-17.
- Price, P. L. (2010). Cultural geography and the stories we tell ourselves, *Cultural Geographies*, 17(2), 203-210. DOI: 10.1177/1474474010363851
- Price, M. & Lewis, M. (1993). The reinvention of cultural geography, *Annals of the Association of American Geographers*, 83(1), 1-17.
- Rose, M. (2021). The question of culture in cultural geography: Latent legacies and potential futures, *Progress in Human Geography*, 45(5), 951-971. DOI: 10.1177/0309132520950464
- Sauer, C. O. (1974). The fourth dimension of geography, *Annals of the Association of American Geographers*, 64(2), 189-192. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1974.tb00969.x>
- Sauer, C. O. (1925). *The morphology of landscape*, The Cultural Geography Reader, Edt. Oakes, T.S., Price, P.L., 2008, New York: Routledge, 96-104,.
- Sauer, C. O. (1924). The survey method in geography and its objectives, *Annals of the Association of American Geographers*, 14(1), 17-33. <https://doi.org/10.2307/2560863>
- Sauer, C. O. (1921). The problem of land classification, *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 11, 3-16.
- Silk, J. (1984). Beyond geography and literature, *Environment Planning O: Soc. Space*, 2: 151-78. <https://doi.org/10.1068/d02015>
- Speth, W. W. (1993). Carl O. Sauer's uses of geography's past, *Yearbook of the Association of Pacific Coast Geographers*, Vol. 55, 37-65. DOI: 10.1353/pcg.1993.0009
- Solot, M. (1986). Carl Sauer and cultural evolution, *Annals of the Association of American Geographers*, 76(4), 508-520. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1986.tb00133.x>
- Thrift, N. (2008). *Non-representational theory: space, politics, affect*, New York: Routledge.
- Thrift, N. (1996). *Spatial formations*, California: Sage.
- Thrift, N. (1983). Literature, the production of culture and politics of place, *Antipode* 15: 12-23. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.1983.tb00319.x>
- Tuan, Y-F. (2004). Cultural geography: Glances backward and forward, *Annals of the Association of American Geographers*, 94(4), 729-733. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.2004.00427.x>
- Tuan, Y-F. (2003). Perceptual and cultural geography: A commentary, *Annals of the Association of American Geographers*, 93(4), 878-881. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.2003.09304008.x>
- Wagner, P. L. (1975). The themes of cultural geography rethought, *Yearbook of the Association of Pacific Coast Geographers*, Vol. 37, 7-14. DOI: 10.1353/pcg.1975.0008

BÖLÜM 9

KÜLTÜR, COĞRAFYA VE DEVLET İLİŞKİSİ: KURAMSAL BİR YAKLAŞIM

Ersin Kaya SANDAL¹ Emin TOROĞLU²

GİRİŞ

Kültür, insanların geçmişten devrıldıkları ve değişime uğratarak gelecek nesillere taşıdıkları dil, din, ahlak, örf-adet, düşünce, değer ve davranış kalıplarını, ekonomik özelliklerini, hukuk ve sanat anlayışını, devletlerin yönetim şekillerini içeren bir kavramdır. Devlet ise; ülke topraklarında, insanlar tarafından oluşturulan, siyasi ve hukuki bir boyutu olan ve gerçekliği kabul edilen en büyük toplumsal örgüttür. Devlet toplumsal gelişmeye bağlı olarak sürekli değişen ve şekillenen bir olgudur. İnsanların bir toplumun veya milletin parçası olması yukarıda belirtilen kültürel faktörlerin büyük bir bölümünü benimsemesi ve yaşaması ile mümkün olmaktadır. Ayrıca kültürel özelliklerin oluşmasında bulunan mekânın diğer bir ifade ile yaşanan coğrafyanın özellikleri de oldukça etkilidir. Ancak kültürü oluşturan unsurlar zaman, mekân ve sahip olunan imkânlarla göre değişiklik gösterir. Dolayısıyla kültürde zaman içerisinde değişimler meydana gelir.

Kültür ve coğrafya, bir toplumun kimliği, değerleri ve devlet yönetim biçimi üzerinde belirleyici rol oynayan temel unsurlar arasında yer alır. Devlet yönetimi ile kültürel ve coğrafi etmenler arasındaki ilişki, siyasi ve sosyal bilimlerde geniş bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkar (Heper, 2006). Coğrafya insanlar arasındaki ilişki bağlarını ve insanları bir arada tutan ahlak, din, örf-adet, hukuki yapı ve yönetim tarzını da etkiler. Tarih boyunca coğrafyanın ve toplumların kültürel özelliklerinin etkisiyle devletlerin yönetim sistemleri şekillendirmiştir. Kültürel normlar ve inançlar devlet yönetiminde otoritenin yapısını,

¹ Prof.Dr., KSÜ, İTBF, Coğrafya Bölümü, ersinsandal@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6969-1570

² Prof.Dr., KSÜ, İTBF, Coğrafya Bölümü, emintoroglu@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0001-7512-273X

KAYNAKLAR

- Akcan, A. (2020). Bozkır Kavimleri Hükümdarlarının Devlet Yönetimindeki Özellikleri, *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 542-555.
- Akengin, H., & Gürçay, H. K. (2015). Coğrafya, Demokrasi ve Yönetim Sorunu Üzerine Bir Bölgesel Değerlendirme: Ortadoğu ve Kuzey Afrika Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 19-40.
- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso.
- Arı, Y. (2017). Çevresel Determinizmden Politik Ekolojiye: Son 100 Yılda Dünyada ve Türkiye'de İnsan-Çevre Coğrafyasındaki Yaklaşımlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 1-34.
- Armstrong, K. (2022). *İslam- Kısa Bir Tarihçe*. Koridor Yayıncılık. İstanbul.
- Aslan, S., & Alkış, M. (2015). Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçişte Türkiye'nin Modernleşme Süreci: Laikleşme ve Ulusal Kimlik İnşası. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 18-33.
- Atay, E. E. (2022). Osmanlı'da Devlet Anlayışı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 6(1).
- Barkey, K. (2008). *Empire of Difference: The Ottomans in Comparative Perspective*. Cambridge University Press.
- Beugelsdijk, S., McCann, P., & Mudambi, R. (2010). Introduction: Place, Space and Organization—Economic Geography and The Multinational Enterprise. *Journal of Economic Geography*, 10(4), 485-493.
- Beyaz, F. (2024). Konfüçyüsçü Değerlerin Çin'in Dış Politikası Üzerindeki Etkisi. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 64-84.
- Bilgin, P. (2005). Turkey's Changing Security Discourses: The Challenge of Globalisation. *European Journal of Political Research*, 44(1), 175-201.
- Butzer, K. W. (1976). *Early Hydraulic Civilization in Egypt: A Study in Cultural Ecology*. University of Chicago Press.
- Chang, J., Halliday, J. (2005). Bilinmeyen Hikaye MAO. (Çev. A. O. Yazal). GOA, İstanbul.
- Chen, J. (2018). China's Belt and Road Initiative and Its Implications for Global Trade. *Journal of International Economics*, 110, 88-100.
- Çakan, V. (2017). Ülke Tanıtımı: Geçmişten Günümüze Çin. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 111-130.
- Çelik, G. (1999). Osmanlı Devleti'nin Nüfus ve İskân Politikası. *Divân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, (6), 49-110.
- Çevik, S. B. (2020). Turkey's Public Diplomacy in Flux: From Proactive to Reactive Communication. In *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (pp. 350-359). Routledge.
- Demirel, D. (2014). Kutadgu Bilig'de Devlet Yönetimi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-61.
- Diamond, J. (2022). *Tüfek, Mikrop ve Çelik*. Pegasus yayınları.
- Doğramacıoğlu, H. (2024). Literary Criticism Methods in National and Cultural Structure. *Asia Minor Studies*, 12(2), 138-152. <https://doi.org/10.17067/asm.1439318>
- Erendil, M. (1976). "Türklerin milli meziyetleri", Türk Kültür Ve Medeniyet Tarihi (Makaleler) C.I, Atatürk Üniversitesi Türk Kültür ve Medeniyetini Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Farabi, (1990). El-Medünetü'l Fazıla, (Çev. A. Arslan), Semih Ofset, Ankara.
- Günel, V. A., & Aksoy, E. (2022). Selçuklu Dönemi Türk Devlet Yapısını ve Yönetim Anlayışını Şekillendiren Unsurlar. *TÜRKAV Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 135-168.
- Günel, K. (1995). Siyasal Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar. *Türk Coğrafya Dergisi*, 30, 457-461.
- Hargreaves, A. G. (1995). *Immigration, 'Race' and Ethnicity in Contemporary France*. Routledge.
- Heper, M. (2006). *Türkiye'de Devlet Geleneği*. Doğu - Batı Yayınları.
- Hobsbawm, E. J. (1990). *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality*. Cambridge University Press.

- İbni Haldun, 1986, *Mukaddime*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- İnalçık, H. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ*. YKY Kültür.
- Kalkır, N. (2018). Konfüçyüs'ün Yönetim Anlayışı Üzerine Bir Analiz. *Current Research in Social Sciences*, 4(3), 97-107. <https://doi.org/10.30613/curesosc.449190>
- Kamrava, M. (2011). *Qatar: Small State, Big Politics*. Ithaca: Cornell University Press.
- Kapan, K., & Kuşçu, Ö. E. (2021). Kavramsal ve Tarihsel Açından Askeri Coğrafya: Coğrafya mı? Jeopolitik mi? *Türk Coğrafya Dergisi*, (78), 145-154.
- Kaplan, R. D. (2012). *The Revenge of Geography: What the Map Tells Us About Coming Conflicts and the Battle Against Fate*. Random House.
- Kaya, F. (2017). Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği ve Dünya Siyasetindeki Yeri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 1-14.
- Kırkpınar, L. (2018). Demokrat Parti (DP) ve din-siyaset ilişkisi (1946-1960). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18(36), 349-359.
- Kızılçaoğlu, A. (2014). Afrika Ülkelerinin Kâğıt Paralarında Coğrafi Unsurlar. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2014(29), 0-0.
- Kocabiyık, H. (2019). Değişen Diploması Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye. *Avrasya Etüdüleri*, 55(1), 163-196.
- Koca, S. (2017). Eski Orta Asya'da Tabiat iklim, *İnsan Unsuru. Asya Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Kocabiyık, H. (2019). *Değişen Diploması Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye*. AE. 55, 163-196
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. (Çev. I. Ergüden), Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Mardin, Ş. (1991). *Türkiye'de Din ve Siyaset*. İletişim Yayınları.
- Mohanty, A. K. (2006). Multilingualism of the Unequals and Predicaments of Education in India: Mother Tongue or Other Tongue, Languages in Education and Glocalization, 262- 283. *Imagining Multilingual Schools*.
- Nohutçu, A. (2005). Türk yönetim geleneğinde değişim: "Siyaset odaklı" bürokrasiden "kamu politikası odaklı" bürokrasiye. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 1(4), 123-144.
- Ojo, E. O. (2009). Federalism and the search for national integration in Nigeria. *African Journal of Political Science and International Relations*, 3(9), 384.
- Oktay, T. (2015). Metropol Kent Yönetimi Yaklaşımları ve Uygulama Modelleri. *Strategic Public Management Journal*, (4), 49-71.
- Ortaylı, İ. (2023). Türklerin Tarihi- OrtaAsya'nın Bozkırlarından Avrupa'nın Kapılarına. Kronik. İstanbul.
- Özdemir, G. (2014). Weberyan anlamda Türklerde otorite ve meşruiyet ilişkisi (15. yüzyıl Osmanlı dönemine kadar). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 9(2), 69-90.
- Özgen, N. (2010). Bilim Olarak Coğrafya ve Evrimsel Paradigmaları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 1-26.
- Purtaş, F. (2013). Türk dış politikasının yükselen değeri: Kültürel diplomasi. *Gazi Akademik Bakış*, (13), 1-14.
- Ratzel, F. (1897). *Politische Geographie*. Oldenbourg.
- Rousseau, J.J. (2020). Toplum Sözleşmesi. (Çev. I. Ergüden) Koridor Yayıncılık. İstanbul.
- Ruhi, M.E. (2005). Platonun Devletin Kökenine İlişkin Görüşü ve Yansımaları. *AÜEHFD*, C.1, S. 1-2, 241-278.
- Sachs, J. D., & Warner, A. M. (1995). *Natural resource abundance and economic growth*. National Bureau of Economic Research Working Paper, 5398. <https://doi.org/10.3386/w5398>
- Smith, A. D. (1991). *National Identity*. University of Nevada Press.
- Summers, T. (2016). China's 'New Silk Roads': Sub-national Regions and Networks of Global Political Economy. *Third World Quarterly*, 37(9), 1628-1643.
- Topal, B. (2014). Bölgesel Coğrafyanın Gelişim Süreci, ABD'deki Durumu ve Bölgesel Coğrafyada Program Geliştirmeye Bir Örnek. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (29).
- Uğurlu, Y. (2018). 16. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Devleti'nde Merkez Taşra İlişkileri ve Çirimen

- Örneği. *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 93-145.
- Ulu, G. (2021). Tanzimat Dönemi Hukukta Modernleşme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26(1), 235-264.
- Ulucak, R. (2016). Doğal Kaynak Laneti: Avrasya Bölgesi İçin Bir Uygulama. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 85-94.
- Uslu, A. (2019). Türkler'de Devlet Yönetimi. *Türk Ekini* (3), 4-17.
- Üçışık, S., & Demirci, A. (2002). 21. Yüzyılda Çağdaş Coğrafya Bilimi ve Temel Unsurları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (5), 117-133.
- Vidal de la Blache, P. (1926). *Principes de géographie humaine*. Paris: A. Colin.
- Weber, M. (2012). *Sosyolojinin temel kavramları* (Çev. M. Beyaztaş, 3. Baskı). Yarın Yayınları.
- Yergin, D. (1991). *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money & Power*. Simon & Schuster.

BÖLÜM 10

KÜLTÜREL COĞRAFYA VE MÜZİK

*Ercan VURAL*¹

GİRİŞ

Milletleri oluşturan ve bir arada olmalarını sağlayan temel unsurları içeren maddi ve manevi değerlerin tümü kültürü meydana getirmektedir (Alım, 2009). Kültür; milletlerin kimliklerinin oluşmasını, bütünleşmesini ve diğer milletlerden farklı kılınmasını sağlayan en önemli unsurdur. Aynı zamanda kültür, kültürel varlıklar ve kültürel kimlik, kuşaktan kuşağa aktarılan, maddi ve manevi tüm değerleri içine alan yaşayış ve düşünce tarzını kapsamaktadır. Kültür, insanoğlunun öğrendiği bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri tüm yetenek, beceri ve alışkanlıkları içermektedir. İnsanoğlunun kültürü ile mekân arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu manada kültür zaman, mekân koşullarına göre değişime uğramaktadır (Güvenç,1974; Çüçen, 2005). Kültür devinimseldir ve değişebilmektedir. Bu bağlamda mekânsal çeşitlilikleri ve kültür gruplarını da elen kültür coğrafyası/ kültür önemli bir alt disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle mekân koşullarına göre değişime uğrayabilen kültür olgusu kültürel coğrafyanın doğmasına zemin hazırlamıştır. Kültürel Coğrafya, Amerikan Beşerî Coğrafyası içinde ayrı bir alt olarak 1920-1930'larda Berkeley Okulu çalışmaları ile ortaya çıkmış (Kayserili & Altaş, 2010), kültürel faaliyetlerin, coğrafi dağılımlarını ve mekânsal farklılıklarını veya farklı mekanlarda gösterdikleri benzerlikleri neden ve sonuçları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere doğmuştur (Çelikoğlu & Atış, 2014). Kültürel Coğrafya ilk ortaya çıkışına benzer olarak; peyzaj, yer ve mekânı oluşturan temsilleri incelemeye odaklanır. Kültürel Coğrafya 'da kültür her çeşit pratik, olay ve olgunun nasıl yorumlanacağını ve bu yorumlamaların ne anlama geldiğini ifade etmektedir (Okur & Bilgili, 2021). Daha kapsamlı olarak incelendi-

¹ Öğr.Gör.Dr., Adıyaman Üniversitesi Kahta Meslek Yüksekokulu, ercanvural@adiyaman.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7310-413X

Mekân ve kültürel coğrafyanın, müzik arasındaki etkileşimleri, sadece müzik türlerinin gelişimi ve çeşitlenmesinde değil, aynı zamanda kültürel (bireysel ve toplumsal) kimliklerin inşa edilme süreçlerine de etmektedir. Bu inşa sürecinde kültürel coğrafya ve müzik ikilisi, toplumsal ve bireysel kimliklerin nasıl dönüşüme uğradığını da gözler önüne sermektedir.

KAYNAKLAR

- Akpınar, E. (2012). Eğin Türkülerinin Coğrafi Analizi. *Turkish Studies*, 7(4), 253-274.
- Alım, M. (2009). Bir Kültürel Coğrafya Çalışması: Iğdır'da Nevruz. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14 (22), 231-238.
- Aliağaoğlu, A. & Yurt, B. (2021). Müzik Coğrafyası Üzerine Bir Araştırma: Manisa Türküleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46), 781-797.
- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Çelikoğlu, Ş., & Atış, E. (2014). Bir Kültürel Coğrafya İncelemesi: Zonguldak İlinde Hıdırellez Etkinlikleri. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 1181-1202.
- Çüçen, A. K. (2005). Kültür, Uygarlık, Evrensellik ve Çok-Kültürlülük. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 4, 111-115.
- Deniz, T. & Yavaş, B. (2020). Karşılaştırmalı Bir Kültürel Coğrafya Araştırması: Bulak ve Yazıköy (Safranbolu) Kırsalında Keşkek Yapımı ve Kültürü. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(3), 680-689.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.
- Fitzgerald, T. K. (1993). *Metaphors of Identity: A Culture-Communication Dialogue*. New York: State University of New York Press.
- Güvenç, B. (1974). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Yayınları.
- Kaçmaz, M. (2021). Coğrafi Bir Araştırma Konusu Olarak Müzik Coğrafyası. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 19(2), 490-511.
- Kayserili, A. & Altaş, T. N. (2010). Horasan İlçesi'ndeki Kır Meskenlerinin Kültürel Coğrafya Bakışıyla İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(23), 81-101.
- Kong, L. (1995). Popular Music in Geographical Analyses. *Progress in Human Geography*, 19(2), 183-198.
- Mora, N. (2008). Medya ve Kültürel Kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-14.
- Nar, M. Ş. (2019). Kültürel Kimlik Sorunsalı: Görecelik mi Evrenselcilik mi? Yoksa Uzlaşım mı?. *Antropoloji*, 37, 72-80.
- Okur, M. & Bilgili, M. (2021). Kültüre Coğrafya Bağlamında Temsil ve Temsil Ötesi Teoriler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(1), 187-194.
- Olsen, D. A. (2008). A Profile of the Lands and People of Latin America. Dale A. Olsen ve Daniel E (ed.) *The Garland Handbook of Latin Amerikan Music* içinde. Sheehy, UK: Routledge; 2-12.
- Sözen, M. (2023). Kültürel Coğrafya Perspektifinden Belgesel Filmlerde Ses Kuşağı Tasarımı. *Etkileşim*, 12, 12-34.
- Şahin, N. (2018). Göç Bağlamında Müzik ve Kimlik İlişkisi. Türk-Alman Genç Kadınlar Örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 38(1), 179-197.
- Şahinalp, M. S. (2012). Müzik Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Doğal Ortam Özelliklerinin Türkü Sözleri Üzerindeki Etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 633-661.
- Toprak, M. A. (2021). Müzik Coğrafyasında Temel Yaklaşımlar: Anglo Amerikan ve Türkiye Güneşinin Karşılaştırılması. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(2), 429-445.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2006). *Beşerî Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çantay Kita-

bevi.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2017). *Beşerî Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Uğur, A. (2015). Müzik Coğrafyası: Türkülerdeki Coğrafya. *Bilig*, 74, 239-260.

BÖLÜM 11

COĞRAFYA VE MİLLİ KÜLTÜR İLİŞKİSİ

*Hasan KARA*¹

COĞRAFYA, MEKÂN VE KÜLTÜR

Sosyal bilimler içerisinde önemli bir yere ve ağırlığa sahip olan coğrafya; en kısa şekliyle yerin tasviri, yeryüzünü inceleyen veya dünyayı tanıtan bir bilim olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2011). Coğrafya; yeryüzünde doğal özelliklerle beşerî özellikleri, çevre-insan etkileşimini incelemektedir. Hem doğal çevre hem beşerî çevre olmadan coğrafyadan söz edilemez. Fiziki ve beşerî özelliklerin yanı sıra coğrafi konum, mekân, sınır, jeopolitik özellikler, coğrafi dağılış coğrafyanın inceleme alanları içerisinde bulunur. İnsan-çevre, insan-mekân şeklindeki ikilemeler coğrafyanın tanımına çok uymaktadır (Bilgili ve Koç, 2020).

Coğrafi yeryüzü denildiğinde hava küre, su küre ve taşkürenin birleşme zonu olan biyosfer akla gelmektedir. Jeomorfoloji, iklim, bitki örtüsü, toprak ve hidrografya gibi doğal özelliklerin içerisine insanı da dahil ettiğimizde beşerî çevre özellikleri karşımıza çıkmakta, burada da yerleşme, nüfus, tarım, sanayi, ulaşım, ticaret, turizm gibi kavramlarla karşılaşmaktadır. İnsanın doğa ve çevre üzerine etkileri olduğu gibi, doğanın da insan üzerinde muazzam etkileri bulunmaktadır. Bunların tamamı coğrafyanın inceleme alanına girmekte, mesken şekillerinden ısınmaya, tarım yöntemlerinden göçe kadar birbirinden çok farklı konularla ilgilenen coğrafya, kültüre de ayrı bir önem vermektedir. Bilimler içerisinde coğrafya dışarıda tutulursa kültüre ait hemen hemen ortada hiçbir şey kalmayacaktır. Beşerî coğrafyanın inceleme alanlarından olan Kültürel Coğrafya ülkemizde istenilen seviyeye henüz gelememiştir. Doğal ortam ile insanın etkileşimi mekân kavramını ortaya çıkarmıştır. İnsanoğlu gerçekleştirdiği tüm faaliyetlerde nasıl ki geçmişte doğal

¹ Prof.Dr. Pamukkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, hasankara@pau.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2184-0354

KAYNAKLAR

- Akarşlan, M. (1991). *Değişen Dünya Dengeleri ve Rusya Federasyonu*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Akgün, B. (2003). "Küreselleşme, Sanal Siyaset ve E-Demokrasi", *Küresel Sistemde Siyaset Yönetim Ekonomi*, (Ed. M. Akif Çukurçayır), Konya: Çizgi Kitabevi.
- Appadurai, A. (2009). "Küresel Kültürel Ekonomideki Bölünme ve Farklılıklar (Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy)", *Küreselleşme Temel Metinler*, (Çev. Yavuz Çakır & İklim Çakır), Kudret Bülbül (Ed.), Ankara: Orion Yayınları.
- Arslantay, H.A. (2008). Kültür-Kişilik ve Kimlik, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları* 7(1), 105-112.
- Artun, E. (2006). *Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları*. Çukurova Üniversitesi Türkojoloji Araştırmaları Merkezi. (10.Eylül 2024 tarihinde erişildi) http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/artun_halk_degisim.pdf
- Başkaya, Z. & Türk, E. (2014). Coğrafi Mekân Ve Jeolojik Yapının Ekonomik Faaliyet Ve Kültüre Etkisine Bir Örnek: Yesemek Taş Ocağı Ve Heykel Atölyesi. *Journal of Turkish Studies*, 9(8), 251-294.
- Bayartan, M. (2012). Ütopyalarda Coğrafi Mekân. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(18), 69-95.
- Bilgili, M. & Koç, A.O. (2020). Coğrafya Nedir? *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(99), 145-162.
- Doğanay, H. (2011). *Anlamı, Tanımı, Konusu Ve Felsefesi Bakımından Coğrafya İlmi Hakkında Bazı Düşünceler*. *Doğu Coğrafya Dergisi* 25, 1-44
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür Ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Ercan, F. (2000). *Küreselleşme Sürecindeki Yerellikler: Homojenlikler ve Farklılaşma / Güç ve Eşitsizlik Üzerine*, Mübcecel Kiray İçin Yazılar, (Haz. Fulya Atacan ve Ark.), (s.151-173), İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Göktolga, O. & Gündoğmuş, B. (2015). Küreselleşmeye Karşı Milli Kültürü Koruma ve Yayma Çabası: Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri Örneği, *International Journal of Social Science*, 33, 315-328.
- Gümüştekin, N. (2007). *Kültür Kavramı ve Osmanlı'dan Günümüze Kültürel Yapının İncelenmesi*. 38. ICANAS/Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, (s.317-326), Ankara.
- İlhan, S. (1989). *Toprak ve Kültür*. *Erdem*, 5(15), 715-724.
- Keskin, A. (2020). "Milli Kültür Dil-Dünya Görüşünün Yansıması Olarak Hitaplar". *Karadeniz Araştırmaları*, 17(67), 763-797.
- Küçük, A. (2016). Türk Ailesinde Kadının Statüsündeki Değişime Üç Kuşağın Eşlerine ve Sevgililerine Hitap Biçimleri Bağlamında Bir Yaklaşım. *Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Derg.* 1(5), 36-47.
- Oğuz, E.S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123-139.
- Özey, R. (2014). *Kültürel Coğrafya*. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Özkalp, E. (1994). *Sosyolojiye Giriş (7. Baskı)*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tanrıkulu, M. (2015). *Türkiye Coğrafyasında Genel Kültür, Alt Kültür Ve Mozaik Kültür*. TÜCAUM VIII. Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s.473-480, Ankara.
- Tanrıkulu, M. (2022). *Coğrafya ve Kültür (Mekân-Kültür-Tarih-Coğrafi İşaret)*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Taylor, E.B. (1958). *The Origins of Culture and Religion in Primitive Culture*. New York: Harper&Brothers.
- Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Tarihi: Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne Ve Evrenselliğe*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2016). *Beşeri Coğrafya / İnsan, Kültür, Mekan (16. Baskı)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

BÖLÜM 12

YEREL-OTANTİK KÜLTÜRLER, ÖZELLİKLERİ VE DÜNYADAN ÖRNEKLER

Canan Zehra ÇAVUŞ¹ Sevim KOCABAŞ²

“...Kültür etkindir, doğal alan araçtır, kültürel coğrafi görünüm ise sonuçtur...”
Carl O. Sauer, *Morphology of Landscape* (1925:103)

GİRİŞ

Kültür (*culture*), farklı disiplinler ve bakış açıları tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımların sayısı, disiplinler arası çalışmalara ve farklı kültürel bağlamlara göre daha da artabilir. Türk Dil Kurumuna göre kültür; “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.*” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2024). Öğrenilen, benimsenen, nesilden nesile aktarılan, dinamik bir kavram olan kültür aynı zamanda birleştirici ve bütünleştirici özelliklere sahiptir (Oğuz, 2011). Kültür; çok boyutlu ve çok bileşenli, insan ürünü olması dolayısıyla da insanlık tarihi boyunca var olmuş olan soyut bir kavramdır.

Kültür dinamik ve çok boyutlu bir kavram olduğundan, her tanım kendi bağlamında anlam kazanır. Amerikalı antropologlar Kroeber ve Kluckhohn, 1952 yılında kültür kavram ve tanımlarını eleştirel bir bakış açısıyla gözden geçirmiş ve 164 farklı tanımdan oluşan bir liste hazırlamışlardır (Tanrıkulu, 2019). Tylor (1871) “...kültür ya da uygarlık, geniş etnografik anlamıyla, bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve insanın bir toplumun üyesi olarak kazandığı diğer tüm yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür...”

¹ Doç.Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, cekrem@comu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9544-4901

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Coğrafya AD, sevimkocabas@hotmail.com ORCID iD: 0009-0005-9740-1349

rel platformun oluştuğu çağımızda, bu kùltürleri koruma çabası hem toplumsal değerleri yaşatmak hem de bu değerlerden gelecek nesillerin faydalanmasını sağlamak adına hayati önem taşır. Bu kùltürler, küreselleşme çağında modernleşme ve tek tipleşme baskılarına rağmen, yerel toplulukların geçmişle olan bağlarını güçlendirmekte ve kimliklerini yeniden tanımlamalarına olanak sağlamaktadır. Kùltürel çeşitlilik, toplumların kendilerini ifade etme biçimlerini zenginleştirirken, kùltürel mirasın korunmasına yönelik çabalar da bu zenginliği sürdürme amacını taşır.

Dünyanın farklı coğrafyalarında var olan yerel kùltürel uygulamalar, otantikliğin farklı formlarını sergiler. Örneğin; Latin Amerika'nın kırsal bölgelerindeki yerel halk müziği, İskandinavya'nın el işçiliği gelenekleri veya Asya'nın çeşitli mutfak pratikleri; her biri bu oldukları bölgenin tarihî ve kùltürel bağlamını yansıtır. Kùltürel öğelerin evrilmesi ve bazı unsurlarının kaybolması kaçınılmaz bir süreç olsa da, yerel topluluklar bu unsurları yaşatmak için önemli bir direnç gösterme eğilimindedir.

Ülkelerin kùltür politikaları, kùltürel mirasın korunması, geliştirilmesi veya bastırılması gibi birçok süreci doğrudan şekillendirebilir. Bu politikaların kùltürel etki alanı ise oldukça geniş ve çok yönlüdür. Koruyucu ve destekleyici politikalar, yerel ve otantik kùltürlerin hayatta kalmasını ve gelişmesini sağlarken, asimilasyon ve baskıcı politikalar bu kùltürleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakabilir. Turizm ve ticaret odaklı politikalar ise kùltürün ekonomik potansiyelini açığa çıkarabilir, ancak dikkatli uygulanmadığında kùltürün metalaşmasına ve sömürülmesine neden olabilir. Bu nedenle, devlet politikalarının kùltürel miras üzerindeki etkisi, hem kùltürel hem de ekonomik ve siyasi bağamlarda dikkatlice değerlendirilmelidir.

Bu bölümde ele alınan örnekler, yerel kùltürlerin küresel düzeyde kendini ifade etme pratiklerini yansıtmaktadır. Sonuç olarak, yerel-otantik kùltürler sadece birer kùltürel zenginlik değil, aynı zamanda küresel karşılaşmalarda toplulukların kendilerini ifade etme ve kùltürel özgünlüklerini koruma çabalarının bir simgesidir. Yerel ve otantik olanı koruma çabası, diğer bir ifadeyle toplumların kendi kimliklerini koruma çabası; toplumların, gelecekteki kuşaklara tarihsel bağlam içinde bir miras bırakacağı anlamına gelmektedir.

KAYNAKLAR

- About us.* (2024, October 13). Carnaval de Quebec. <https://carnaval.qc.ca/en/about-us/about-us/>
- Akıncı, K. (2023). *Kelt kùltürü ve arkeoloğisi-Kelt kùltürü.* April.
- Altıparmaköğlu Sakarya, G., & Gürani, F. Y. (2019). Hindistan'da vernaküler konutları biçimlendirilen etkenlerin irdelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(2019), 92–103.
- Asian festivals.* (2024, October 19). Depauw. <https://www.depauw.edu/academics/departments-programs/asian-studies/about-asia/festival/>
- Asian values.* (2024, October 19). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Asian_values
- Assunção, M. R. (2001). From slave to popular culture: the formation of Afro-Brazilian art forms in nineteenth century Bahia and Rio de Janeiro. *Iberoamericana*, 3(12), 159–176.
- Bacaksız, Ö. (2021). Hint kùltüründeki geleneksel öğeler. *Asya Studies*, 5, 411–415.

- Basic principles of paper engineering*. (2024, September 12). Gatech. <https://paper.gatech.edu/kinetic-joy/history-origami>
- Bozkaya, Z. (2024, October 19). *Hinduizmde müzik aletleri*. Hindistan Gezi. <https://hindistangezi.com/hinduizmde-muzik-aletleri/>
- Büyüktavşan, H. Z. (2022). Güney Afrika'nın Zulu halkı. *AFRICANIA*, 66–83.
- Carnival of Santiago de Cuba*. (2024, September 7). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Carnival_of_Santiago_de_Cuba
- Childress, S. (2024, October 19). *10 traditional and classic Korean dishes*. Spruce Eats. <https://www.thespruceeats.com/traditional-and-classic-korean-recipes-4118376>
- Chinese cuisine*. (2024, October 19). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_cuisine
- Cittaslow felsefesi*. (2024, October 1). Cittaslow Türkiye. <https://cittaslowturkiye.org/tr/cittaslow-hareketi/>
- Cittaslow list*. (2024, October 1). Cittaslow. https://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_list_june_2024.pdf
- Çınar Altınçekiç, H. S. (2016). Japon ruhunda bahçe yaratmak. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16(2), 485–496. <https://doi.org/10.17475/kastorman.289758>
- Clothing and fashion, Middle East*. (2024, October 20). Encyclopedia. <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/clothing-and-fashion-middle-east>
- Cvetković, D. (2024, October 19). *Asian architecture evolution: the condensed guide (2023)*. How to Rhino. <https://howtorhino.com/blog/architecture-styles/asian-architecture/>
- Cvılncova, E. (2019). From the learning experience of traditional spiritual culture of the Gagauz people in the context of ethno-regional and interdisciplinary studies. *Patrimoniul Cultural: Cercetare, Valorificare, Promovare*, 101–102.
- Dances of India*. (2024, October 19). Cultural India. <https://www.culturalindia.net/indian-dance/index.html>
- East Asian religions*. (2024, October 13). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/East_Asian_religions
- Famous instruments in Middle East*. (2024, October 18). Salamuzik. <https://salamuzik.com/blogs/news/5-famous-instruments-in-middleeast?>
- Gülüm, E. (2015). Yaratıcı turizm-halk kültürü ilişkisi ve yerelin popülerleşmesi. *Milli Folklor*, 27(105), 87–98.
- Hacısalıhoğlu, Y. (2000). *Küreselleşme mekansal etkileri ve İstanbul* (1st ed.). Akademik Düzey.
- Hint destanları*. (2024, October 11). Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kategori:Hint_destanları
- Hint mutfağı*. (2024, October 19). Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Hint_mutfagi
- Hock, L. (2024, October 20). *The Hawaiian lei*. Pure Lei. <https://purelei.com/en-lv/blogs/articles/hawaiian-culture-the-lei>
- Hofstade, G. (2001). *Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations* (2nd ed.). Sage Publications.
- Hwang, J. (2024, October 10). *Traditional clothing of East Asia that speaks history*. Heraldk. <http://heraldk.com/en/2021/02/26/traditional-clothing-of-east-asia-that-speaks-history/>
- İçli, G. (2001). Küreselleşme ve kültür. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık*, 25(2), 163–172.
- Indian tea culture*. (2024, October 8). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Indian_tea_culture
- Japanese food sushi, ramen, tempura, yakitori, soba*. (2024, October 19). Kanpai Japan. <https://www.kanpai-japan.com/travel-guide/food>
- Japanese tea ceremony tea ceremonies elevate hospitality into an art form*. (2024, October 17). Japan Travel. <https://www.japan.travel/en/guide/tea-ceremony/>
- Jett, S. C. (1990). Culture and tourism in the Navajo Country. *Journal of Cultural Geography*, 11(1), 85–107. <https://doi.org/10.1080/08873639009478439>

- Kishore, A. (2024, October 19). *The profound cultural significance of mehndi across different regions 2024*. Mehendi Bazar. <https://mehendibazar.com/mehndi-in-different-regions/#mehndi-in-indian-culture>
- Kjellgren, E. (2024, October 20). *Musical instruments of Oceania*. Metmuseum. https://www.metmuseum.org/toah/hd/muoc/hd_muoc.htm
- Languages of South Asia*. (2024, October 15). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Languages_of_South_Asia
- Levitskaia, A. (2019). Development of the potential of viticulture and wine tourism in Atu Gagauzia. *Економічний Вісник Університету*, 41, 7–14. https://doi.org/10.1300/J123v53n01_15
- MacCannell, D. (1973). Staged authenticity: arrangements of social space in tourist settings. *American Journal of Sociology*, 79(3), 589–603.
- Maddy-Weitzman, B. (2006). Ethno-politics and globalisation in North Africa: The berber culture movement. *Journal of North African Studies*, 11(1), 71–84. <https://doi.org/10.1080/13629380500409917>.
- Magu, S. (2015). Reconceptualizing Cultural Globalization: Connecting the “Cultural Global” and the “Cultural Local”. *Social Sciences 4*, no. 3: 630–645. <https://doi.org/10.3390/socsci4030630>
- Mana (Oceanian cultures)*. (2024, October 5). Wikipedia. [https://en.wikipedia.org/wiki/Mana_\(Oceanian_cultures\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Mana_(Oceanian_cultures))
- Manas*. (2024, October 20). UNESCO. <https://ich.unesco.org/en/RL/manas-00209>
- Massey, D. (1994). *Space, place and gender*. Polity Press.
- Māui (Māori mythology)*. (2024, October 20). Wikipedia. [https://en.wikipedia.org/wiki/Māui_\(Māori_mythology\)#:~:text=In Māori mythology%2C as in, such as birds and worms.](https://en.wikipedia.org/wiki/Māui_(Māori_mythology)#:~:text=In Māori mythology%2C as in, such as birds and worms.)
- Maya uygarlığı*. (2024, October 15). Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Maya_uygarlığı
- Middle Eastern cuisine*. (2024, August 6). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_Eastern_cuisine
- Middle Eastern dance*. (2024, August 6). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_Eastern_dance#:~:text=Arab dance%3A Ardah%2C Baladi%2C, Kurdish dance%3A Dilan
- Middle Eastern festivals*. (2024, August 11). CSAMES Illinois. https://csames.illinois.edu/system/files/2020-12/Middle_Eastern_Festivals_Info_Sheet.pdf
- Moai*. (2024, October 20). Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/Moai>
- Modern history of East Asian martial arts*. (2024, October 19). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Modern_history_of_East_Asian_martial_arts
- Music of Central Asia*. (2024, October 17). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Music_of_Central_Asia
- Music of Latin America*. (2024, October 17). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Music_of_Latin_America
- New England clam chowder. The history of the name, origins, and a war?* (2024, October 15). Thyme Machine Cuisine. <https://www.thymemachinecuisine.com/single-post/2019/02/25/new-england-clam-chowder-the-history-of-the-name-origins-and-a-war>
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123–139.
- Omotenashi*. (2024, October 19). Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/OMOTENASHI>
- Ordoñez-Araque, R., Ruales, J., Vargas-Jentsch, P., Ramos-Guerrero, L., Romero-Bastidas, M., Montalvo-Puente, C., & Serrano-Ayala, S. (2022). Pre-Hispanic Periods and diet analysis of the inhabitants of the Quito Plateau (Ecuador): a review. *Heritage*, 5(4), 3446–3462. <https://doi.org/10.3390/heritage5040177>
- Pandanus baskets*. (2024, October 8). Western Australian Museum. <https://museum.wa.gov.au/explore/intertwined/basket-types/pandanus-baskets>
- Pfotenhauer, S. M., Wentland, A., & Ruge, L. (2023). Understanding regional innovation cultures: narratives, directionality, and conservative innovation in Bavaria. *Research Policy*, 52(3), 104704. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2022.104704>

- Preservation of the traditional craftsmanship of the Silk Roads: Kyrgyz felt carpets.* (2024, October 20). UNESCO. <https://en.unesco.org/silkroad/content/preservation-traditional-craftsmanship-silk-roads-kyrgyz-felt-carpets>
- Rāhui. (2024, October 20). Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/Rāhui>
- Ray, N. M., & Bieter, J. P. (2015). 'It broadens your view of being Basque': identity through history, branding, and cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 21(3), 241–257. <https://doi.org/10.1080/10286632.2014.923416>
- Religion in Central Asia.* (2024, October 20). Libraries Indiana University Bloomington. <https://libraries.indiana.edu/religion-central-asia>
- Religion in South Asia.* (2024, October 19). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_South_Asia
- Robertson, R. (1995). *Glocalization: time, space and homogeneity-heterogeneity*. Global Modernities/ Sage.
- Ryan, T. (2021). Festivals, social order and community engagement: The big scream Halloween Festival, North East Inner City, Dublin. *Technological University Dublin*.
- Sağır, G. (2017). Küreselleşmeden geleneksele dönüšte slow food ve cittaslow hareketi. *The Journal of Social Science*, 1(2), 191–201. https://doi.org/10.1300/J123v53n01_15
- Şahin, N. (2021). Ayahuasca: ruhların sarmaşığı. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27, 234–259. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.1002647>
- Samoan food and culture.* (2024, October 20). National Park Service. <https://home.nps.gov/npsa/learn/historyculture/samoan-food-and-culture.htm#:~:text=Food Cooked in the Umu,family gatherings and special occasions.>
- Searles, E. (Ned). (2010). Placing identity: town, land, and authenticity in Nunavut, Canada. *Acta Borealia*, 27(2), 151–166. <https://doi.org/10.1080/08003831.2010.527531>
- Shabahang, M. (2024, October 20). *Nowruz: celebrating the new year on the Silk Roads*. UNESCO. <https://en.unesco.org/silkroad/content/nowruz-celebrating-new-year-silk-roads>
- Sharp, J., & Twati, L. (2017). *Documentation of Maasai culture*.
- Sing-sing (New Guinea).* (2024, October 20). Wikipedia. [https://en.wikipedia.org/wiki/Sing-sing_\(New_Guinea\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Sing-sing_(New_Guinea))
- Smith, P. (2007). *Kültürel kuram* (S. Güzelsarı (Trans.)). Babil.
- Sönmez, S. (Ed.). (2002). Küreselleşme krizi. *Köprü*.
- Sürelli, B. (2024, October 20). *Orta Doğu'nun edebi hafızası: toplumsal bellek ve Osmanlı edebiyatının komşu kültürlerle ilişkisi*. BİSAV. https://www.bisav.org.tr/Bulten/184/1160/orta_dogunun_edebi_hafizasi_toplumsal_bellek_ve_osmanli_edebiyati_nin_komsu_kulturlerle_iliskisi
- Taj Mahal.* (2024, October 3). Cultural India. <https://www.culturalindia.net/monuments/taj-mahal.html>
- Tāmoko traditional Māori tattoo.* (2024, October 3). Newzealand. <https://www.newzealand.com/us/feature/ta-moko-maori-tattoo/>
- Tanrıku, M. (2019). *Coğrafya ve kültür mekan kültür tarih coğrafi işaret* (3rd ed.). Pegem Akademi.
- Tapu (Polynesian culture).* (2024, October 15). Wikipedia. [https://en.wikipedia.org/wiki/Tapu_\(Polynesian_culture\)#:~:text=Tapu is a Polynesian traditional,it involves rules and prohibitions.](https://en.wikipedia.org/wiki/Tapu_(Polynesian_culture)#:~:text=Tapu is a Polynesian traditional,it involves rules and prohibitions.)
- Tarhan, K. (2018). Küreselleşme evrensel bir kültür mü oluşturdu? *Business Economics and Management Research Journal*, 1(2), 73–80.
- Tatau.* (2024, October 20). Pasefika. <https://pasefika.com/Art/Media/10/ta/tatau>
- Taylan, A. (2008). Çok ulusu fast-food restoranlarının "ramazan menüleri" örneğinde küresel-yerel kültür etkileşimi. *Kültür ve İletişim*, 11(1), 73–109.
- Tehran Grand Bazaar.* (2024, October 20). Visit World Heritage. <https://visitworldheritage.com/en/eu/tehran-grand-bazaar/539506c8-2892-48e6-abef-46aa6a24a466>
- Thatcher, J., & Evans, J. (2024). *Tawera te Aramahiiti: the morning star guides eastward - reviving traditional knowledge in the Pacific*. <https://unesco.org.nz/assets/general/NavigationPaper-DI-GITAL-REDUCED.pdf>

- The art of calligraphy in Asia.* (2024, October 19). Princeton. <https://artmuseum.princeton.edu/object-package/art-calligraphy-asia/104193>
- The art of the East Asian potter ceramics from China, Korea and Japan.* (2024, October 19). Rısd Museum. <https://risdmuseum.org/exhibitions-events/exhibitions/art-east-asian-potter>
- The Brazilian indigenous people.* (2024, September 15). Survival International. <https://www.survivalinternational.org/tribes/brazilian>
- The Inuit people.* (2024, August 12). Polar Pod. <https://www.polarpod.fr/en/encyclopaedia/arctic/6-history-and-geography/5-the-inuit-people>
- The origins of Asian theatrical traditions.* (2024, October 12). Disco Teak. <https://disco.teak.fi/asia/the-origins-of-asian-theatrical-traditions/>
- The Pacific Community. (2020). *Cultural etiquette in the Pacific.*
- Top foods to try in Quebec, Canada.* (2024, October 15). Unbound Adventure. <https://www.unbound.travel/blog/top-15-foods-try-quebec-canada>
- Totem pole.* (2024, October 20). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Totem_pole
- Traditional festivals of Asia: celebrating culture and heritage.* (2024, October 10). Sea Tongue. <https://seatongue.com/blog/business/traditional-festivals-of-asia-celebrating-culture-and-heritage/>
- Traditional instruments and scales in East Asian music.* (2024, August 19). Fiveable. <https://library.fiveable.me/introduction-to-musics-of-the-world/unit-5/traditional-instruments-scales-east-asian-music/study-guide/fRIU548tLJhFGxS2>
- Traditional Chinese clothing and dress.* (2024, September 10). China Highlights. <https://www.chinahighlights.com/travelguide/traditional-chinese-clothes.htm>
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2019). *Beşeri coğrafya insan, kültür, mekan* (18th ed.). Çantay.
- Türk Dil Kurumu.* (2024, September 19). TDK. <https://sozluk.gov.tr/>
- Turkmen clothing.* (2024, October 20). Central Asia Guide. <https://central-asia.guide/turkmenistan/turkmen-culture/turkmen-clothing/>
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art and custom.* J. Murray.
- UNESCO-MONDIACULT. (2022, September 17). UNESCO. https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT_FINAL_DECLARATION_FINAL_1.pdf?hub=758
- UNESCO somut olmayan kültürel miras listeleri. (2024, September 15). UNESCO. <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-Kültürel-Miras-Listeleri>
- Unpacking tapa: the science and culture of Pacific barkcloth.* (2024, October 20). Kew. [https://www.kew.org/read-and-watch/unpacking-tapa#:~:text=Barkcloth is%2C as the name,Broussonetia papyrifera\) with wooden clubs.](https://www.kew.org/read-and-watch/unpacking-tapa#:~:text=Barkcloth%20as%20the%20name,Broussonetia%20papyrifera)with%20wooden%20clubs.)
- Valkonen, J., & Valkonen, S. (2014). Contesting the nature relations of Sámi culture. *Acta Borealia*, 31(1), 25–40. <https://doi.org/10.1080/08003831.2014.905010>
- Welcome to festivals of India.* (2024, October 19). Colombia University. <https://indiafestivals.lrc.columbia.edu/>
- Who are the Tuareg?* (2024, October 10). Africa Si. <https://africa.si.edu/exhibits/tuareg/who.html>
- Yaman, A. (2019). Küreselleşme süreci ve küreselleşmenin yerel kültüre etkisi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 44, 422–436.
- Yei Bi Chei (Yéibichai) night chant-first day.* (2024, October 15). Navajo People. <https://www.polarpod.fr/en/encyclopaedia/arctic/6-history-and-geography/5-the-inuit-people>
- Yetim, N. (2002). Küresel üretim yapılanmasına kültürel yanıtlar: ulusal-yerel. *Doğu Batı*, 5(18 Dünya Neyi Tartışıyor-I (Küreselleşme), 129–139.
- Yıldırım, M., & Öztürk Deniz, F. (2018). Turizmin yerel halkın sosyo-kültürel yapısına etkisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 79–91.
- Yurt.* (2024, October 20). National Geographic. <https://education.nationalgeographic.org/resource/yurt/>

BÖLÜM 13

KIR VE ŞEHİR KÜLTÜRLERİ

Aşır Yüksel KAYA¹ Dünder DAĞLI²

GİRİŞ

Kültür coğrafyası ya da kültürel coğrafya, insanların içinde yaşadıkları fiziki çevreden çok, insan kültürlerinin vurgulandığı bir anlam içerir. Kültür coğrafyasının amacını anlamak için ilk önce kültür sözcüğünün ne olduğunu anlamak gerekir (Tümertekin ve Özgüç, 1997). Kültür kavramı Türkçe sözlükte “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2024). Kültür coğrafyası, kültür grupları ve toplumsal mekânsal işleyişi bakımından mekânsal çeşitliliklerini inceler (Kayserili, 2010). Kırsal ve şehirsal mekânlar, üzerinde yaşayan bireyler tarafından biçimlendirildiğinden kültür coğrafyasının araştırma alanlarından biridir.

Günümüzde değişen toplum yapısı ve teknolojik ilerlemeler, kır ve şehir kültürünü her geçen gün birbirine yaklaştırmakta ve kavramsal olarak değişmelere neden olmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde karşılaşılan zorluklar, azalan ve yaşlanan nüfus, gençlerin kırsal yaşam biçiminden uzaklaşma istekleri, sosyo-ekonomik imkânların sınırlı olması ve kırsal yaşam maliyetleri gibi etkenler kırsal alanların terkedilmesine ve dolayısıyla kır kültürünün gelecek nesillere aktarılmasına engel olmaktadır (Duxbury ve Campbell, 2011). Şehirsal alanlar ise tarihsel süreçte medeniyetlerin ortaya çıktığı ve geliştiği çekim merkezleri olmuştur (Bahçeci Başarmak ve Akpınar, 2022). Sanayi devriminden sonra üretim

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü, aykaya@firat.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0398-7069

² Dr.Öğr.Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü, ddagli@firat.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7338-4445

Bu kapsamda kır ve şehir kültürünün ortaya çıkmasında etkili olan ilk faktör göçebe yaşam tarzından yerleşik hayata geçiş aşamasıdır. Bu dönemde kır ve şehir kültürü kesin sınırlar ile birbirinden ayrılmaktadır. Kırsal ve şehirsal topluluklar daha çok gelenek ve görenekler ile şekillenmektedir. Bireysellikten çok toplu yaşam normlarının egemen olduğu bir süreçtir. Ancak tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte sermayenin hareketliliği ve seri üretim süreçleri kırsal alanların boşalmasına, şehirsal alanlarında tarihte eş görülmemiş bir biçimde büyümesine neden olmuştur. Bu dönemde şehirler farklı etnik grupların ortak yaşam alanı olmuştur. Farklı din, dil, ırk ve kültüre ait bireyler şehirlerde yeni bir kültür oluşturmaya başlamıştır. Artık işçi sınıfları, sendikacılar, beyaz yakalılar ve yeni şehir elitleri aynı sınırlar içinde farklı yaşam biçimlerine sahip olmuşlardır. Şehirler, zenginlik ve yoksulluğun aynı anda yaşandığı, sermayenin kültürü ve mekânı yeniden oluşturduğu bir döneme girmiştir. Bu dönem kırsal alanların terk edildiği, kırsal yaşamın ötekileştirildiği ve sosyal-kültürel kutuplaşmada şehirliliğin karşıtı olarak algılandığı bir süreçtir. Küreselleşme ve sermayenin tetiklediği kır ve şehir kültürü 1980'ler sonrasında bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle yeniden şekillenmiştir. Özellikle televizyon kültürü belirleyen bir unsur olarak algılanmıştır. Ancak asıl önemli gelişmeler internetin yaygınlaşmasıyla ortaya çıkmıştır. İnternet kullanımının yaygınlaşması kır ve şehirlerde kültürel ayrışmayı ortadan kaldırmıştır. İnternet kullanımı mekânı yeniden organize etmiştir. Şehirlerde ise tarihi ve kültürel değerler “soylulaştırma” adı altında yeniden üretilmiş ve turist ziyaretlerine açılmıştır. Benzer süreçler kırsal yaşama ait gelenek ve göreneklerin sermayenin istekleri doğrultusunda tüketilmesine neden olmuştur. Günümüz kır ve şehir kültürü ekonomik, politik, teknolojik, toplumsal ve mekânsal dönüşümlerle belirsizleşmiştir.

KAYNAKLAR

- Aliağaoğlu, A., & Mirioğlu, G. (2020). Balıkesir Şehir Kimliği. *International Journal of Geography and Geography Education*(42), 374-399. <https://doi.org/10.32003/igge.736051>
- Avcı, S. (2004). Şehirsal yerleşmelerin belirlenmesinde kullanılan kriterler ve Türkiye örneği. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(9), 9-28.
- Bahçeci Başarmak, H. I., & Akpınar, İ. E. (2022). Şehirlilik Bilinci Kavramını Ruşen Keleş'in Kavramsal Çerçevesi Üzerinden Okumak. *İDEALŞEHİR*, 13(37), 1246-1268. <https://doi.org/10.31198/idealeshir.1116470>.
- Bal., H. (2008). *Şehir Sosyolojisi*. 8. Baskı, Bursa Sentez Yayıncılık.
- Baudrillard, J. (2017). *Tüketim Toplumu: Söylenceler/Yapılar*, Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. ISBN978-975-539-141-0.
- Buettner, T. (2015). Urban estimates and projections at the United Nations: The strengths, weaknesses, and underpinnings of the world urbanization prospects. *Spatial Demography*, 3(2), 91-108.
- Çakmak, M.N. (2022). *Kitap Eleştirisi: Baudrillard, J. (2017). Tüketim Toplumu: Söylenceler/Yapılar*, Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. ISBN978-975-539-141-0, Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, 14(1), 339-342Doi: 10.15659/ttad.14.1.154.
- Castells, M. (2010). *Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür-kimliğin gücü*, Cilt.2, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Castells, M. (2004). "Ağda Küreselleşme, Kimlik ve Toplum-Calhoun, Lyon ve Touraine'e Cevap!" (içinde), Küresel Kuşatma Karşısında İnsan, Hazırlayan: Mustafa Armağan, Çeviren: Şahabetin Yalçın, İstanbul: Ufuk Kitap.
- Çetin, B.N. (2017). *Metalaştırma: Kapitalist Sistemin Tüketime İkna Stratejisi*, Akçağ yayınları, Ankara.
- Cohen, B. (2004). Urban growth in developing countries: a review of current trends and a caution regarding existing forecasts. *World development*, 32(1), 23-51. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2003.04.008>.
- Dolgun, U. (2021). *Sanayi Sonrası Toplum*, içinde Saraç, M. A. Y. (Ed.). (2021). *Sosyal bilimler ansiklopedisi*. Tübitak Bilim.
- Duxbury, N., & Campbell, H. (2011). Developing and revitalizing rural communities through arts and culture. *Small cities imprint*, 3(1).
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege coğrafya dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Frey, W. H., & Zimmer, Z. (2001). Defining the city. *Handbook of urban studies*, 1, 14-35.
- Frisby, D. (2004). "Analyzing Modernity: Some Issues", *Tracing Modernity: Manifestations of the Modern in Architecture and the City*, Ed. Mari Hvattum and Christian Hermansen London, Routledge.
- Geniş, Ş. (2011). Sanayileşme ve kırsal yapıda sosyo-kültürel değişim örüntüleri: Gaziantep'te bir köy araştırması. *Bilgi Dergisi*, 58, 119-146.
- Harvey, D. (2003). *Sosyal Adalet ve Şehir*, Çev. M. Morali, Metis Yayınları, İstanbul.
- Huot, J. L., Thalmann, J. P., Valbelle, D., & Girgin, A. B. (1990). *Şehirlerin doğuşu*. İmge Kitabevi.
- İzmir Kalkınma Ajansı, (2021). İzmir ili kırsal ve şehrsel alanlarının tespitine yönelik analiz çalışması. (Ed. eValue Danışmanlık Şehrsel Çalışma Grubu), TC. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İzmir Kalkınma Ajansı. https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2021/10/kirsal_shehresel_alanlarinin_tespiti.pdf Son erişim: 07.08.2024.
- Kayserili, A. (2010). Carl Ortwin Sauer ve kültürel coğrafya. *Doğu coğrafya dergisi*, 15(24), 177-190.
- Kılınç, Z. A., & Çelik, A. (2009). Şehrsel dönüşüm ve kültürel dönüşüm. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(18), 145-164.
- Lefebvre, H. (1979). Space: social product and use value. *Critical sociology: European perspectives*, 285, 295.
- Lefebvre, H. (2003). *The urban revolution*. University of Minnesota Press.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay-Derya Kömürçü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2.
- Mumford, L. (2007). *Tarih Boyunca Şehir*, çev. G. Koca ve T. Tosun, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Sarı, V. İ., Gökyurt, F., & Doğan, T. (2019). Nüfus yoğunluğu ve şehrsel işlevler ile Türkiye'de ilçelerin şehirleşme düzeyinin ölçülmesi. *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını*, (1).
- Şengül, H. T. (2001). Sınıf Mücadelesi ve Şehir Mekanı. *Praksis*, 9-31. <https://hdl.handle.net/11511/75074>.
- Sjöberg, G. (2002). *Sanayi öncesi şehiri, 20. yüzyıl şehiri*. B. Duru ve A. Alkan, (Haz.), Ankara: İmge Kitabevi.
- Söztutar, M. (2022). Ağ Toplumu Yaklaşımının Kırsal Alanların Dönüşümü Üzerine Etkileri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(Sp. Issue), 59-76.
- TDK, Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>
- Torre, A., & Wallet, F. (2016). *Regional development in rural areas: Analytical tools and public policies*. Springer.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (1997). *Beşerî coğrafya: insan. kültür. mekân*. Çantay Kitabevi.
- Turhanoglu, F. A. K. (2014). Şehrsel Mekânın Üretim Sürecinde Tarihsel Ve Kültürel Miras. *Folklor/ Edebiyat*, 20(78), 71-82.
- Uğurlu, Ö. (2010). Şehirlerin Tarihsel Gelişimi. *Türkiye Perspektifinden Şehir Sosyolojisi Çalışmaları*, 25-69. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/profile/Oergen-Ugurlu/publication/344950250_Sehirlerin_Tarihsel_Gelisimi/links/5f9aaf79a6fdccfd7b880d22/Şehirlerin-Ta

rihsel-Gelisimi.pdf. Son erişim Tarihi: 19.08.2024.

Urry, J. (1999). Mekânları Tüketmek, Çev. Rahmi G. Ögdül, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

USDA Economic Research Service U.S. Department of Agriculture, (2024), Rural Classifications, <https://www.ers.usda.gov/>. son erişim: 07.08.2024.

Yaman, A. (2019). Küreselleşme Süreci ve Küreselleşmenin Yerel Kültüre Etkisi. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi(44), 422-436. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.649953>.

BÖLÜM 14

KÜLTÜREL COĞRAFYA VE PLÜRALLİZM

Semra AKAY¹

GİRİŞ

Dünyaya farklı toplumlar ve kültürler içinde geliriz. Doğduğumuz coğrafya, yalnızca biyolojik özelliklerimizi—ten rengimizi, vücut yapımızı—belirlemekle kalmaz, aynı zamanda dilimizi, dinimizi, etik ve ahlaki değerlerimizi de şekillendirir. Her toplum ve kültür, kendi yaşam koşullarına göre farklı anlam dünyaları, normlar ve kurallar yaratır. Bu anlamda, kültürel kodlar, toplum üyelerinin birbirlerini tanımalarına ve toplumun bir parçası olduklarını hissetmesine katkıda bulunur. Farklı kültürler, insanlara farklı paradigmlar sunar, bu paradigmlar üzerinden bireyler çevrelerini, diğer insanları, doğayı ve hatta evreni farklı şekillerde anlamlandırır. Ancak, bu durumun kültürel determinizm (yani bir insanın tamamen kültürü tarafından belirlendiği anlayışı) anlamına gelmediğini belirtmekte fayda vardır. Çünkü, kültür bizi şekillendirirken, aynı zamanda biz de kültürü (özgür irademizle) etkileriz (Sriwarakuel, 2005). Bu karşılıklı etkileşim, kültürel değişimin ve evrimin temel dinamiklerinden biridir.

Bu karşılıklı etkileşim mekanizması, bireylerin ve toplulukların hem bir gruba aidiyet hissetmesine hem de diğer gruplardan farklılaşmasına neden olur (Dalfovo, 2005). Kültür, bir yandan bireyler arasında ortak bir kimlik ve dayanışma duygusu yaratırken, öte yandan bu kimlikler, farklı kültürel gruplar arasında sınırlar çizer. Ancak, modern toplumlar karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, bireyler çoğunlukla tek bir gruba değil, birden fazla gruba aidiyet hissedebilir veya hiçbir gruba aidiyet hissetmeyebilir (Dalfovo, 2005). Örneğin, bir kişi hem bir etnik gruba hem bir dini cemaate hem bir cinsiyete hem de bir profesyonel topluluğa ait olabilir. Ayrıca, bu aidiyetler sabit değildir; zamanla değişebilir.

¹ Dr.Öğr.Üyesi Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, semraakay@gantep.edu.tr
ORCID iD: 0000-0001-9688-8275

toplumsal ve kültürel farklılıklar açısından değil, aynı zamanda doğa ve ekoloji perspektifinden de ele almış, insanların ve doğanın yaratıcı enerjilerini birlikte değerlendiren dinamik bir model sunmuştur.

Kültürel coğrafya ise, tarihsel olarak Batı merkezli bir bakış açısına sahip olmuş, ancak 1960-70'lerden bu yana bu egemen ideolojilere karşı eleştirel yaklaşımlar geliştirmiştir. Her ne kadar plüralizm kültürel coğrafyada ana temalardan biri olmasa bile kültürel coğrafya, farklı bilgi sistemlerine, toplumsal kimliklere ve mekânsal eşitsizliklere dikkat çekerek plüralizmi teorik ve metodolojik olarak destekleyebilir ve bu çalışmalara katılabilir. Özellikle post-seküler kentler, kimlik çalışmaları ve doğa ile insan arasındaki ilişkiler bağlamında plüralizm anlayışının mekânsal ve kültürel boyutlarını analiz etmiştir. Kültürel coğrafya da bu anlayışları yerel ve mekânsal düzeyde inceleyerek, toplumsal eşitsizlikleri ve güç ilişkilerini anlamada önemli bir rol oynayabilir. Kültürel coğrafya, plüralizmin, toplumsal ve ekolojik bağlamlarda sürekli değişen dinamikleri anlamak için kapsamlı bir yaklaşım sunduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Amnesty International. (2024, 15 Temmuz). France: Hijab bans in French sport expose discriminatory double standards ahead of Olympic and Paralympic Games. *Amnesty International*. 16 Eylül 2024 tarihinde <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/07/france-hijab-bans-olympic-and-paralympic/> adresinden erişildi.
- Anderson, K. (1993). Constructing geographies: 'race', place and the making of Sydney's Aboriginal Redfern in Jackson P and Penrose J eds *Constructions of race, place and nation. Constructions of Race, Place and Nation* içinde P. Jackson ve J. Penrose (eds). Londra: UCL press.
- Anderson, K., Domosh, M., Pile, S. ve Thrift, N. (2003). A rough guide. *Handbook of cultural geography* içinde K. Anderson, M. Domosh, S. Pile ve N. Thrift (eds). ss. 1-35). Londra: Sage.
- Asad, T. (2003). *Formations of the secular: Christianity, Islam, modernity*. Stanford: Stanford University Press.
- Ashworth, G. J. (2011). Public pacts in plural societies: Models for management. *Postsecular Cities: Space, Theory and Practice* içinde J Beaumont, ve C. Baker (eds), ss. 168-183). Londra: Continuum
- Beaumont, J. ve Baker, C. (2011). *Postsecular cities: Space, theory and practice*. A&C Black.
- Bernstein, R. J. (2015). Cultural pluralism. *Philosophy & Social Criticism*, 41(4-5), 347-356. doi:10.1177/0191453714564855
- Bonnett, A. ve Nayak, A. (2003). Cultural geographies of racialization: The territory of race. *Handbook of cultural geography* içinde K. Anderson, M. Domosh, S. Pile ve N. Thrift (eds). ss. 300-312. Londra: Sage.
- Chakrabarty, D. (2009). The Climate of History: Four Theses. *Critical Inquiry*, 35(2), 197-222. doi:10.1086/596640
- Clarke, C., Ley, D. ve Peach, C. (1984). *Geography & ethnic pluralism*. Londra: George Allen & Unwin (Publishers) Ltd.
- Cloke, P. ve Beaumont, J. (2013). Geographies of postsecular rapprochement in the city1. *Progress in Human Geography*, 37(1), 27-51.
- Connolly, W. E. (1999). *Why I am not a secularist*. Minneapolis: U of Minnesota Press.
- Connolly, W. E. (2005). *Pluralism*. Durham: Duke University Press.
- Dalby, S. (2003). Environmental geopolitics-nature, culture, urbanity. *Handbook of cultural geog-*

- raphy. *Thousand Oaks: Sage* içinde K. Anderson, M. Domosh, S. Pile ve N. Thrift (eds). ss. 498-510). Londra: Sage.
- Dalfovo, A. T. (2005). Some Clarifications on Culture. *Cultural identity, pluralism, and globalization* içinde . Washington: Council for Research in Values and Philosophy Washington, DC.
- Eade, J. (2011). From race to religion: Multiculturalism and contested urban space. *Postsecular Cities: Space, Theory and Practice* içinde Beaumont&Baker (eds). ss. 154-167). Londra: Continuum International Group Publishing.
- Eisenberg, A. (2000). Cultural pluralism today. *Understanding Contemporary Society: Theories of the Present* içinde (ss. 385-401). Londra: SAGE Publications Limited.
- Feuer, L. S. (1991). From Pluralism to Multiculturalism. *Society*, 29(1).
- Harvey, D. (2018). *The limits to capital*. Londra: Verso books.
- Howitt, R. ve Suchet-Pearson, S. (2003). Ontological pluralism in contested cultural landscapes. *Handbook of cultural geography* içinde K. Anderson, M. Domosh, S. Pile ve N. Thrift (eds). ss. 557-569). Londra: Sage.
- Johnson, N. C., Schein, R. H. ve Winders, J. (Ed.). (2013). *The Wiley-Blackwell Companion to Cultural Geography* (1. bs.). John Wiley & Sons Ltd. doi:10.1002/9781118384466
- Kirabev, N. (2005). Cultural Identity, Pluralism and Globalisation in Contemporary Philosophical Discourse. *Cultural identity, pluralism, and globalization* içinde . Washington: Council for Research in Values and Philosophy Washington, DC.
- Kiser, C. V. (1949). Cultural Pluralism. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 262(1), 117-130. doi:10.1177/000271624926200115
- Lauer, R. H. ve Lauer, J. C. (2014). *Social Problems and the Quality of Life* (2014. bs., C. 1-13). New York: McGraw Hill.
- Ley, D. (2011). Preface: Towards the postsecular city. *Postsecular Cities: Space, Theory and Practice* içinde J Beaumont, ve C. Baker (eds). ss. vii-vix. Londra: Continuum.
- Macionis, J. J. (2019). *Social Problems* (8th bs.). New York: Pearson.
- Mitchell, D. (2000). *Cultural geography: A critical introduction*. Oxford: Blackwell.
- Morrissey, J., Nally, D., Strohmayer, U. ve Whelan, Y. (2014). *Key concepts in historical geography*. Londra: Sage.
- Nayak, A. ve Jeffrey, A. (2013). *Geographical thought: An introduction to ideas in human geography*. Londra: Routledge.
- Paasi, A. (2003). Boundaries in a globalizing world. *Handbook of cultural geography* içinde K. Anderson, M. Domosh, S. Pile ve N. Thrift (eds). ss. 462-472. Londra: Sage.
- Poulter, S. (1990). Cultural pluralism and its limits: A legal perspective. *Britain: A plural society*, 3-28.
- Probyn, E. (2003). The spatial imperative of subjectivity. *Handbook of cultural geography* içinde K. Anderson, M. Domosh, S. Pile ve N. Thrift (eds). ss. 290-299). Londra: Sage.
- Robertson, D. (2004). *The Routledge dictionary of politics*. Londra: Routledge.
- Schoolman, M. ve Campbell, D. (2008). Introduction: Pluralism” old” and” new”. *New Pluralizm* içinde (ss. 1-17). Durham, NC: Duke University Press.
- Sriwarakuel, W. (2005). Religious Pluralism as a Middle Way. *Cultural identity, pluralism, and globalization* içinde . Washington: Council for Research in Values and Philosophy Washington, DC.
- Stanton, M. (2000). The rack and the web: The other city. *White Paper, Black Marks: Architecture, Race, Culture* içinde L. Lokko (ed) ss. 114-45). Londra: Athlone.
- The Economist. (2016). Why the French keep trying to ban Islamic body wear. *The Economist*. 16 Eylül 2024 tarihinde https://www.economist.com/the-economist-explains/2016/08/23/why-the-french-keep-trying-to-ban-islamic-body-wear?utm_medium=cpc.adword.pd&utm_source=google&ppccampaignID=18151738051&ppcadID=&utm_campaign=a.22brand_pmax&utm_content=conversion.direct-response.anonymous&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwrp-3BhDgARIsAEWJ6SxpmIxAVTQ3eFf-dpiQs930eYE7jptDePuMT-VwkRFNujHGL9cyUiEaAlBrEALw_wcB&gclsrc=aw.ds adresinden erişildi.

BÖLÜM 15

EKONOMİK ÖZELLİKLER VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Kübra ERHAN¹

GİRİŞ

İnsanın yaşamak için yapmış olduğu temel davranışlarından biri gıda temin etmek olmuştur (Tunçdilek,1967). Beslenebilmek ve varlıklarını devam ettirebilmek için var oluşlarından itibaren insanlar sürekli bir ekonomik faaliyet içerisinde bulunmuşlardır. Bu faaliyetler içerisinde en uzun süreli ekonomik faaliyeti avcılık ve toplayıcılık teşkil etmiştir. Günümüzden yaklaşık 10 bin yıl önce tarımsal faaliyete geçmiş olan insanoğlu pek çok değişime ve gelişime zemin hazırlamıştır (Koca, 2007, Bölüm 5, s.230).

Tarımsal faaliyetler yerleşik yaşamı da beraberinde getirmiş, insanlığın coğrafi mekanla olan etkileşimi güçlenmiştir. Tarım yeryüzündeki başlıca üretim şekillerinden en gerekli ve de en yaygın olanıdır. İnsanların tükettiği gıdaların çoğu dolaylı-dolaysız topraktan gelir, toprakla doğrudan ilişkili tarımın temelleri dünyanın her tarafında çok önceden atılmıştır. Dünya tarımının evrensel özelliği çeşitliliktir. Bu çeşitlilik yetiştirilen ürün ve hayvanlarda, kullanılan alet ve uygulanan yöntemlerde ürün kalitesi ve miktarında, tarımsal mülkiyetin büyüklük ve türünde olduğu kadar *geçim* tipinden *ticari* tipe kadar değişen üretim amacında da görülür (Tümertekin, Özgüç, 2007). Bu farklılık coğrafi-yerel şartların ve kültürün etkileriyle ortaya çıkar.

Tarımsal faaliyetler her dönem önemini korumuştur, bununla birlikte insanlık tarihinde ve ekonomik faaliyetlerde çok önemli bir eşik olan *sanayi devrimi* dünyayı yeniden organize etmiştir. Sanayi, üretimde çeşitliliği artırmış ticareti küreselleştirmiş, yerel ve uluslararası pazarlar yaratmıştır. Birleşmiş Milletler gelişmişlik seviyesine göre ölçüt

¹ Doç.Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, kerhan@nku.edu.tr
ORCID iD: 0000-0002-5391-8435

KAYNAKLAR

- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*. Detay Yayıncılık.
- Arslan, Ü. (2015). Uluslararası ticaret ve kültürel yakınlık: Asya örneği. *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 36(1), 89-101.
- Çadircı, M. (1991). *Tanzimat Döneminde Anadolu kentlerinin sosyal ve ekonomik yapıları*. TTK Basım Evi.
- Doğaner, S. (1998). Türkiye Ulaşım sistemleri ve turizm ve çevre ilişkisi, *Coğrafya Dergisi*, 1-25
- Doğruyol, A. (2021). Tarım Devrimi ve zaman ölçümü. *Sakarya İktisat Dergisi*, 10(1), 103-114.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Hizmet Ticaretinin Serbestleştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Hizmet-Ticaretinin-Serbestlestirilmesi-OIK-Raporu.pdf>
- Durmuşkahya, C. (2008 Aralık). *Yeşil Teknik*. TÜBİTAK, Bilim ve Teknik. <https://services.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf>
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege coğrafya dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Freyer, H. (2018). *Sanayi Çağı*. (Çev.) Bedia Akarsu, Hüseyin Batuhan. Doğu-Batı Yayınları.
- Galeano, E. (2020). *Latin Amerika'nın Kesik Damarları*. 4. Baskı. (Çev.) Roza Hakmen, Attila Tokatlı. Sel Yayıncılık.
- Gürdoğan, E.N. (2003). *Kültür ve sanayileşme (konuşmalar)*. İz Yayıncılık.
- Kafesoğlu, İ. (1977). *Türk milli kültürü*. Ötüken Neşriyat AŞ.
- Karahan, K. (2000). *Hizmet Pazarlaması*. Beta Yayınları.
- Kapucu, B. (Kasım 2018). Bereket Sembolü Pirincin Hikayesi. <https://acikradio.com.tr/botanitopya/bereket-sembolu-pirincin-hikayesi>
- Karakaş-Özür, N. (2019). Küreselleşme bağlamında Dünyada ve Türkiye'de hava ulaşımının gelişimi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 17(1), 25-54.
- Kerr, C., Dunlop, J. T., Harbison, E., Myers, C. A. (1960). *Industrialism and industrial man: The problems of labor and management in economic growth*. (Çev.) Atilla Baransel, Nusret M. Ekin Harvard University Press. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8294>
- Kıratlı, F. (2019). Dünyada ve Türkiye'de hizmet ticaretinin gelişimi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi (İKTİSAD)*, 4(9), 146-158.
- Koca, N. (2007). Genel Coğrafya. H. Yazıcı, M. K. Koca (Eds.), *Ekonomik Coğrafya* (229-258). Pegem A Yayıncılık.
- Koluman, A. (2009). Dinler ve gıda ilkelden semaviye. *Uludağ Üni. J. Fac. Vet. Med.* 28,1:25-32.
- Mazoyer, M. ve L. Roudart (2009). Dünya tarım tarihi: Neolitik Çağdan günümüze kriz. (Çev) Şule Ünsaldı. Epos Yayınları.
- Metesen (2024) Akıllı üretim çağı: Endüstri 4.0 ve getirecekleri. <http://www.metesen.org.tr/akilli-uretimcagiendustri4-0/>
- Nuryanti, W., (1996). Haritage and postmodern tourism, *Annals of Tourism Research*, 23, (2), 249-260.
- Oral, C., Kıpıç, E. (2019). Ulaştırma sektörünün önemi üzerine kavramsal bir yaklaşım. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 58-64.
- Özener, Ç.S. (2014). *Türkiye'de Büyükşehir Belediyeleri Ve Bazı İlçe Belediyelerinin Kültürel Harcamaları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi.
- Özgüç, N., Tümertekin, E. (2000). *Coğrafya: geçmiş-kavramlar- coğrafyacılar*. Çantay Kitabevi.
- Özsağır, A., Akın, A. (2012). Hizmetler sektörü içinde hizmet ticaretinin yeri ve karşılaştırmalı bir analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 311-331.
- Özsoy, C. E. (2018). Uluslararası ticarete kültür farklılıkları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2)-37-50.
- Sauer, C. O. (1952). *Agricultural origins and dispersals*. The American Geographical Society, New York.

- Sayar, K. (2016). Dijital toplum. *TRT Akademi*, 1(2), 762-775.
- Sayım, F., Aydın, V. (2011). Hizmet sektörü özellikleri ve sistematik olmayan risklerin sektör menkul kıymetleri ile etkileşimine dair teorik bir çalışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29)-245-262.
- Şahin, H. H. (2020). Tarihsel bir olgu olarak kültür, çokkültürlülük ve hoşgörü. *Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi*, 7(3), 1968-1984.
- Şahin, T. E. (2020). İpek Yolu: Tarihsel geçmişi, kültürü ve Türk dünyası için önemi. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 39(67), 71-97.
- SBA. (1990). Kültür Maddesi. C.II. (s.428-432) Risale.
- Tamçelik, S. (2000). Osmanlı dönemi demiryollarının tarihi gelişimi içerisinde siyasi, iktisadi ve sosyal etkiler. *Erdem*, 12(35), 483-535.
- Ticaret Bakanlığı. (2022, Ağustos 12). *Hizmet ticaretinin tarihsel gelişimi*. <https://ticaret.gov.tr/hizmet-ticaret/hizmet-ticaretinin-tarihsel-gelismisi>
- Tonga, M. Y., Tonga, M. (2022). Endüstri 4.0'a genel bir bakış: Sanayinin geleceği. *GÜ İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 6(6), 40-60.
- Toprak, F.E. (2015). *Avrupa Birliği'nde yeşil tarım uygulamaları ve Türkiye ile karşılaştırılması*. (AB Uzmanlık Tezi). Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı.
- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye İskan Coğrafyası, Kır İskanı*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları:1283, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:49.
- Tunçdilek, N. (1986). *Türkiyede yerleşmenin evrimi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları:3367, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:4.
- Tümertekin, E., Özgüç,N. (2007). *Ekonomik Coğrafya*. Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E., Özgüç,N. (2017). *Beşeri Coğrafya, İnsan-Kültür-Mekan*. 17. Baskı. Çantay Kitabevi.
- UN. (1972). Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm: United Nations Environment Programme. <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>
- UN. (1992). Agenda 21. United Nations, Rio de Janeiro: United Nations Conference on Environment and Development. <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>
- UNDP. (1996). Human development report 1996. http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/257/hdr_1996_en_complete_nostats.pdf
- UNIDO. (2020). Industrial development report 2020. <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-03/IDR-2022-en.pdf>
- UNIDO. (2022). Industrial Development Report 2022 <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-03/UNIDO-IDR2020-main-report-en.pdf>
- Yılmaz, A. (2021). *Avçılık ve toplayıcılık*. Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/avcilik_ve_toplayicilik

BÖLÜM 16

SANAYİ VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

Erdal ÇELİK¹

GİRİŞ

Sanayileşme ekonomik kalkınmayı desteklediği gibi toplumsal yapıları, bireyin kimlik algılarını ve kültür dinamikleri üzerinde değişime ve gelişime neden olan bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Geniş, 2009). Geleneksel tarım, ticaret ve zanaatkarlığın yanı sıra son dönemde sanayi faaliyetlerinin önemli bir merkezi haline gelen Gaziantep, Türkiye'nin önemli sanayi odaklarından biri olmuştur. Sanayileşmeyle birlikte şehrin sosyokültürel yapısında kent kimliğinde köklü değişimler meydana gelmiştir (Başyağcı & Sat, 2024; Yıldırım & Çağdaş, 2018). Modern iş hayatı bireylerin günlük yaşamları, sosyal ilişkileri ve toplum içindeki rolleri üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır (Dömbekci & Erişen, 2022). Özellikle sanayi çalışanlarının geleneksel değerler ile modern yaşam tarzı arasında yaşadıkları çatışma ve uyum süreci kişisel ve toplumsal kimliklerine etki etmekte ve kültürel değişimlere yol açmaktadır (Türkkahraman, 2009).

Bölgenin ticaret sanayi merkezi durumunda olan Gaziantep gerek çevre illerden ve Suriye iç savaşından sonra önemli ölçüde göç almıştır. Sanayi faaliyetlerinin hızlı gelişimi kırsaldan şehre doğru göçü hızlandırmıştır. Binlerce yıllık ticaret ve zanaat kültürü ile günümüze ulaşan Gaziantep sanayi faaliyetleri sonucu mekânsal, toplumsal ve kültürel açıdan zorunlu bir değişim sürecine girmiştir. Bu değişimin Gaziantep şehrinde kültürel yapıyı nasıl şekillendirdiği ve bu şekillendirmenin toplum ve birey üzerindeki etkilerini anlamak her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Araştırmada, sanayileşmenin kültürel kimliğin ve toplumsal yapının yeniden inşasındaki rolünün gözlemlenmesi amaçlanmıştır.

¹ Dr, Milli Eğitim Bakanlığı, erdclck.ec@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-9443-9350

SONUÇ

Bu araştırma, Gaziantep'teki sanayi faaliyetlerinin yerel kültürel değerler, toplumsal kimlik ve bireylerin günlük yaşamları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bulgular, sanayileşme sürecinin toplumsal ve kültürel dokularda köklü değişimlere neden olduğunu göstermektedir. Sanayileşme, bireylerin toplumsal kimlik algılarında önemli değişimlere yol açmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde, sanayi işçilerinin iş ortamındaki deneyimlerinin kimlik algıları üzerinde belirleyici bir rol oynadığı görülmüştür. Sanayi faaliyetleri, Gaziantep'te geleneksel kültürel değerlerin modern sanayi kültürü ile çatışmasına ve dönüşmesine neden olmuştur. Özellikle kırsal kesimden gelen göçmen işçiler, sanayi bölgelerinde yerel kültürel normlara uyum sağlamakta zorlanmış ve bu durum kimlik çatışmalarına yol açmıştır. Görüşmelerde ifade edilen dil bariyeri, kültürel normlara uyum sağlama güçlüğü ve toplumsal kabul sorunları bu çatışmaların örneklerindedir. Sanayi bölgelerinin yayılması, Gaziantep'in mekânsal kimliğini ve toplumsal yapısını dönüştürmüştür. Sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerde kentsel gelişim ve altyapı yatırımlarının bu alanlara kayması, şehir merkezinin genişlemesine ve kırsal alanların kentleşmesine yol açmıştır. Sanayi çalışanlarının toplumsal dayanışma ve kimlik algıları, sanayileşmenin getirdiği sosyal ve ekonomik değişimlerle şekillenmiştir.

Sonuç olarak araştırma bulguları, Gaziantep'teki sanayi faaliyetlerinin toplumsal kimlik ve kültürel değerler üzerindeki dönüştürücü etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Sanayi işçiliği, bireylerin kimlik algılarını ve toplumsal rollerini yeniden şekillendirmekte, bu süreçte geleneksel değerler ve modern sanayi kültürü arasında bir denge kurulmaya çalışılmaktadır. Göçmen işçilerin uyum süreçlerinde ise dil bariyerleri ve kültürel çatışmalar gibi zorluklar kendini göstermektedir. Ancak, bu zorluklara rağmen, göçmen işçiler çeşitli stratejiler geliştirerek ve toplumsal desteklerden faydalanarak yerel topluma uyum sağlama çabası içindedirler. Gelecekte yapılacak araştırmalar, bu süreçlerin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyarak sanayi ve kültürel kimlik arasındaki etkileşimleri daha kapsamlı bir şekilde ele alabilir.

KAYNAKLAR

- Asiliskender, B. (2009). Cumhuriyet sonrası kalkınma hareketi olarak sanayileşme ve mekansal değişim. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (13), 153-170.
- Ataş, Z. (2024). Gaziantep kent akıllarının 100 yıllık değişimi. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 14(2), 435-449.
- Aydın, B. (2018). The role of organizational culture on leadership styles. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 267-280.
- Başyağcı, İ. O., & Sat, N. A. (2024). Gaziantep Sanayi Sektörünün Tarihsel Süreçte Gelişimi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournl)*, 8(104), 3823-3841.
- Brown, D., Harrison, M.J. (1978). *The Family and Industrialisation*. In: *A Sociology of Industrialisation: an introduction*. Macmillan Business Management and Administration Series. Palgrave, London.

- Ceylan, A. (2021). Toplumsal Yapı Çözümlemeleri ve Bilgi Toplumu. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 9(1), 502-533.
- Cohen, G. A., and Jonathan Wolff, 'Bourgeois and Proletarians', Lectures on the History of Moral and Political Philosophy (Princeton, NJ, 2013; online edn, Princeton Scholarship Online, 19 Oct. 2017),
- Çelik, H., Baykal, N. B., & Memur, H. N. K. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 8(1), 379-406.
- Çınar, E. (2023). Does Workplace Friendship Influence Organizational Identification? The Mediator Role of Positive Affectivity. İş ve İnsan Dergisi, 10(2), 157-169.
- Dömbekci, H. A., & Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(Özel Sayı 2), 141-160.
- Geniş, Ş. (2009). Gaziantep Kırsalında Sanayileşme ve Toplumsal Değişim: Dülük Köyü Örneği. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 8(1):21 – 48.
- Güzel, S. (2005). Bir Sosyal Değişme Süreci: Sosyolojik Bakış Açısından Sanayi Devrimi. Muhafazakar Düşünce Dergisi, 2(5), 189-198.
- Karaduman, A. U. (2023). Kent kimliği inşasında girişimci kent yönetimleri: Gaziantep örneği. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 22(1), 1-11.
- Kayan, A., & Mardinli, İ. (2020). Kentleşme-sosyal değişim ve ekonomik gelişme ilişkisinin değerlendirilmesi. GÜ İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi, 4(4), 256-271.
- Kılınç, E. (2016). Küreselleşme sürecinde yerel ekonomik kalkınma: Gaziantep örneği. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2(1), 1-18.
- Küçük, A. (2019). Türkiye'de Sosyal ve Siyasal Değişim: 1980 ve Sonrası. Econharran, 3(4), 20-45.
- Mutluer, M. (2003). Türkiye'de Yeni Gelişen Sanayi Odakları: Denizli-Gaziantep-Çorum. Ege Coğrafya Dergisi, 12(1).
- Nar, M. Ş. (2019). Kültürel kimlik sorunsalı: görecelik mi, evrenselcilik mi? Yoksa uzlaşma mı?. Antropoloji, (37), 72-80.
- Özdemir, N. (2019). Kuşaklararasılık ve kültürel değişim. Çocuk ve Medeniyet, 4(7), 125-149.
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(Özel Sayı 2), 161-182.
- Putilova, E. A., & Shutaleva, A. V. (2020, November). Corporate culture as one of the key factors of effective industrial enterprise development. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 966, No. 1, p. 012132). IOP Publishing.
- Sönmez, M. E. (2018). Gaziantep şehrinin geçmişten günümüze alansal gelişimi. Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi, 1(1), 115-136.
- Sönmez, M. E., & Başkaya, Z. (2012). Sanayi ve Ulaşım Fonksiyonlarına Bağlı Gelişen Bir Şehir: Nizip. Doğu Coğrafya Dergisi, 17(28), 79-102.
- Söylemez, S. A., Arslan, G. E., Çakar, G. E., Kalaycıoğlu, S., & Özgen, L. (2012). Gaziantep sanayisi ve dinamikleri (No. 2012/83). Discussion Paper.
- Şahin, C. M. (2007). Sanayi toplumundan sanayi sonrası topluma farklılaşan gençlik hallerinin sosyolojik görünümü. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2(2), 157-177.
- Şen, Ö., & Sandal, E. K. (2017). Gaziantep İlinde Üç Yıldız Analizi Yöntemi ile Endüstriyel Kümelenme Analizi. Doğu Coğrafya Dergisi, 22(38), 39-62.
- Şimşek, O. (2008). Türk toplum düşüncesine; medeniyet, kültür-zihniyet-sanayi bağlamında bütüncül bir yaklaşım. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), (8), 253-284.
- Tellan, D., & Tellan, T. (2003). Türkiye'deki Popüler Kültür Çalışmaları Üzerine Kısa Bir Değerlendirme. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi, (3), 77-99.
- Türkkahraman, M. (2009). Türkiye'de yaşanan uluslararası kültürel değişim sürecinde Batı ve Avrupa Birliği. Istanbul Journal of Sociological Studies, (39), 1-40.
- Yıldırım, E. G., & Çağdaş, G. (2018). Gaziantep geleneksel mimari dokusunun sosyo-kültürel bağlamda mekân dizimsel analizi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17(2), 508-532.

BÖLÜM 17

GÖÇ VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

A. Emrah SİYAVUŞ¹

GİRİŞ

İnsanoğlu dünyaya ayak basmasından bu yana sürekli bir hareketlilik içerisinde olmuş, bulunduğu coğrafyalardan çeşitli sebeplerle başka coğrafyalara hareket etme çabasına girmiştir. Farklı tarihlere dayandırılmakla birlikte Etiyopya, Kenya, Tanzanya civarında ortaya çıktığı tahmin edilen âdemoğlu daha iyi şartların olduğu coğrafyalara erişmek amacıyla hareket etmiş ve aynı zamanda ilk göç faaliyetini gerçekleştirmiştir. Özellikle insanın doğasında bulunan yiyecek, kaynak arama, keşfetme ve fethetme arzusu yer değiştirmesine sebep olmuştur. Bu bakımdan en basit haliyle göç, insanların bir coğrafi konumdan diğerine hareketini ifade eder (Johnston vd., 2000). Göçlerin sebepleri, yönü ve süresi geçmişten günümüze değişiklik göstermiş olmakla birlikte ekonomik, doğal, sosyokültürel şartlara bağlı olarak şekillenmiştir.

İnsanlar doğa üzerinde hakimiyet kurmadan önce daha kesin sınırlarla ayrılmış izole topluluklar halinde yaşamaktaydı. Bu yaşam tarzı mensubu olunan toplulukların kendi içerisinde yaşamı kolaylaştıracak ve değerler anlamında sürdürülebilir hale getirilecek çeşitli birikimler yapmasını sağlamıştır. Söz konusu birikimler kültürlerin oluşmasını ve birbirinden izole yaşayan toplulukların kendine has kültür özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Göç eden topluluklar edinmiş oldukları kültürel birikimleri vardıkları coğrafyalara beraberlerinde taşımışlardır. Sahip oldukları kültürleri muhafaza etmeye çalışırken zaman içerisinde yerli halkın kültürel birikiminden istifade etmişler ve bu pratiklere uyum sağlamışlardır. Alt kültür genellikle yerli kültürün sahip olduğu maddi ve manevi unsurları

¹ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü emrah.siyavus@marmara.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1116-1275

Göçlerin kültürel faaliyetleri farklı ölçeklerde etkilediği ve şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Özellikle son yıllarda nüfus hareketliliğinin artmasıyla birlikte söz konusu etkileşim hızlanmıştır. Bu durum zaman içerisinde dünya genelinde küresel bir kültürün oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Zira kitle iletişim araçları ve sosyal medya platformlarının gücü ve etkinliği bu süreci hızlandırmaktadır. Bu bağlamda yerel kimliğin önemli bir göstergesi olan kültürün değişmesiyle küresel kimliklerin hâkim olduğu bir baskın kültür ortaya çıkacaktır. Bu durum konuşulan dillerin, yemek kültürlerinin, değerlerin, örf ve adetlerin, inançların ve diğer kültürel unsurların küresel kültürle asimile edilmesine zemin hazırlamaktadır.

KAYNAKLAR

- Abadan-Unat, N. (2002). Bitmeyen göç. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akyol, İ. H. (1942). Türkiye coğrafyasına genel bir bakış [A general view of Turkish geography]. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Anderson, L. R. (1987). Self-monitoring and performance in nontraditional occupations. *Basic and Applied Social Psychology*, 8, 85-96.
- Arı, Y. (2011). Amerikan kültürel coğrafyasında peyzaj kavramı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 311-339.
- Atalay, İ. (1994). Türkiye coğrafyası ve kültürel özellikler. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Aykaç, S. A., & Karakaş, M. (2022). Entegrasyon, asimilasyon ve uyum kavramları arasından Türkiye'nin seçimi. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı*, 419-429.
- Balcı, A. (2006). Roland Robertson, küreselleşme ve kültür. *Bilgi*, 12(1), 25-36.
- Bauman, M. (2010). Exile. In K. Knott & S. McLoughin (Eds.), *Diasporas: Concepts, intersections, identities* (pp. 20-21). Londra: Zed Books.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5-34.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697-712.
- Bhagat, R. (2020). Migration theories: A critical evaluation and synthesis. 13140/RG.2.2.14713.90722.
- Boyd, R., & Richerson, P. J. (1985). *Culture and the evolutionary process*. University of Chicago Press.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2009). *The age of migration: International population movements in the modern world* (4th ed.). Palgrave Macmillan.
- Cosgrove, D. (1984). *Social formation and symbolic landscape*. Croom Helm.
- Çağırkan, B. (2016). Göç, hibrit kimlik ve aidiyet: Yeni toplumlar, yeni kimlikler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2613-2623. <https://doi.org/10.15869/itobiad.281840>
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Güz, 17, 67-91.
- Doğanay, H. (1991). Türkiye'de iç göçler ve başlıca sorunlar. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, Erzurum.
- Duncan, J. S. (1997). Landscape. In R. J. Johnston, D. Gregory, & D. M. Smith (Eds.), *The dictionary of human geography* (pp. X-X). USA: Blackwell.
- Durkheim, E. (1912). *The elementary forms of the religious life* (J. W. Swain, Trans.). The Free Press.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulus aşırı toplumsal alanlar*. Göç Sözlüğü.
- Foner, N. (2007). *In a new land: A comparative view of immigration*. New York University Press.
- Gibney, M. J. (2004). *The ethics and politics of asylum: Liberal democracy and the response to refugees*. Cambridge University Press.

- Gökalp, Z. (1975). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Sebil Matbaacılık.
- Günay, E., Atılğan, D., & Serin, E. G. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Haller, W., & Landolt, P. (2005). The transnational dimensions of identity formation: Adult children of immigrants in Miami. *Ethnic and Racial Studies*, 28(6), 1182-1214.
- Hamnett, C., & Butler, T. (2011). Geography matters: The role distance plays in reproducing educational inequality in East London. *Geography of Education and Learning*, 36(4), 479-500.
- Hugo, G. (2008). *Migration, development and environment*. International Organization for Migration.
- International Migration Law. (2019). IOM Glossary on Migration. International Organization for Migration. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf
- İzbrak, R. (1992). *Coğrafya Terimler Sözlüğü*. Almanca, Fransızca, İngilizce karşılıkları Eski ve Yeni Şekilleriyle (İndeksli). Öğretmen Kitapları Dizi, MEB.
- Jackson, P. (1989). *Maps of meaning: An introduction to cultural geography*. Routledge.
- Johnston, R. J., Gregory, D., Pratt, G., & Watts, M. (Eds.). (2000). *The dictionary of human geography* (4th ed.). Blackwell.
- Kadıoğlu, M. (2008). Modern, bütünlük afet yönetimin temel ilkeleri. In M. Kadıoğlu & E. Özdamar (Eds.), *JICA Türkiye Ofisi Yayınları*.
- Kılıç, S. K. (2016). Kültür. In L. Gezon & C. Kottak (Eds.), *Kültür* (pp. 16-37). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- King, R. (2012). Theories and typologies of migration: An overview and a primer. In E. Righard (Ed.), *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration, Diversity and Welfare*, 3/12 (pp. 1-48). Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A critical review of concepts and definitions*. Harvard University Press.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Lowell, A. L. (1915). Culture. *The North American Review*, 202(719), 553-559.
- Macionis, J., & Gerber, L. (2010). *Sociology* (7th Canadian ed.). Pearson Canada.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1998). *Hareket halindeki dünyalar: Binyılın sonunda uluslararası göçü anlamak*. Clarendon Press.
- Mitchell, D. (2008). *Cultural geography: A critical introduction*. Blackwell.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Oxford Advanced Learner's Dictionary. (2024). Culture. https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/culture_1?q=culture. Erişim tarihi: 05.09.2024.
- Oxford English Dictionary. (2024). Migration. https://www.oed.com/dictionary/migration_n?tl=t-rue. Erişim tarihi: 05.09.2024.
- Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23, 256-266.
- Piguat, E. (2010). Linking climate change, environmental degradation, and migration: A methodological overview. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 1(4), 517-524. <https://doi.org/10.1002/wcc.54>
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*. University of California Press.
- Qadeer, M. (2005). *Ethnic segregation in a multicultural city*. University of Toronto Press.
- Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167-227.
- Sandal, E. K., Hançerkıran, M., & Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep

- ilindeki yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483.
- Sauer, C. O. (1925). *The morphology of landscape*. University of California Publications in Geography, 2(2).
- Sevinç, H. (2023). Coğrafya ders kitaplarında göç konusunun öğretimi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı.
- Skeldon, R. (1997). *Migration and development: A global perspective*. Longman.
- Smith, M. P. (2006). Migration and diaspora: Creating multicultural landscapes. *Geography and Culture Journal*, 14(3), 145-160.
- Sönmez, D., & Daşlı, Y. (2023). Göç ve kültür ilişkisi: Kuramsal bir çalışma. *The Journal of Academic Social Science*.
- Storey, J. (2015). *Cultural theory and popular culture* (7th ed.). Routledge.
- Stouffer, S. A. (1940). Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance. *American Sociological Review*, 5(6), 845-867.
- Şahin, C. (2016). Türkiye nüfusu. In M. Hayır Kanat (Ed.), *Türkiye coğrafyası ve jeopolitiği* (pp. 219-249). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tamer, M. (2020). Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808-2818.
- Tırtıl, A. (2020). Türkiye Turizm Ansiklopedisi. <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/kultur>. Erişim Tarihi: 07.09.2024.
- Toros, A. (2008). Sorunlu bölgelerde göç. Global Strateji Enstitüsü, Ankara.
- Tuan, Y. F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota Press.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2016). *Beşeri coğrafya: İnsan, kültür, mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2011). *Beşeri coğrafya (İnsan, kültür, mekân)* (Anka Matbaa b.). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E. (1997). *Kültür ve coğrafya: Mekânsal etkileşimler [Culture and geography: Spatial interactions]*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2024). <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 10.07.2024
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom*. John Murray.
- UNHCR. (2016). *Global trends: Forced displacement in 2015*. United Nations High Commissioner for Refugees.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (1993). *Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage*. <https://whc.unesco.org/archive/repcom93.htm>. Erişim tarihi: 05.08.2024.
- Vertovec, S. (2012). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024-1054. <https://doi.org/10.1080/01419870701599465>
- Wallerstein, I. (2003). Dünya-sistemleri kavramına karşı dünya-sistemi kavramı: bir eleştiri. In G. Frank & B. Gills (Eds.), *Dünya sistemi* (pp. X-X). İmge.
- Yağın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yel, A. M. *Tubitak Ansiklopedi, "Altkültür"*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/altkultur>. Erişim tarihi: 07.09.2024.

BÖLÜM 18

TURİZM İLE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Fatih ADIGÜZEL¹

GİRİŞ

Günümüzde deniz, kum ve güneş odaklı kıyı turizmi önemini sürdürse de turizm sektörünün olgunlaşması ve doygunluk noktasına ulaşması, turistik talepte belirgin değişimlere yol açmış ve yeni pazar arayışlarını hızlandırmıştır (Emekli, 2005). Bu gelişmeler, özel ilgi turizmi, macera turizmi, ekoturizm, termal turizm ve kültürel turizm gibi farklı turizm türlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Günel, 2005). Kültürel turizm, bu türler arasında en hızlı büyüyen ve dikkat çeken turizm çeşitlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Küresel ölçekte değişen turizm anlayışı, doğayla bütünleşme, geçmiş medeniyetlerin izlerini yerinde keşfetme, farklı kültürlerle etkileşim kurma, yerel yaşam tarzlarını deneyimleme, inanç sistemlerini tanıma, el sanatları ve alışveriş gibi unsurların ön plana çıkmasını sağlamıştır (Emekli, 2006). İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki ilerlemeler ile küreselleşmenin etkisi, insanların farklı kültürleri keşfetme, öğrenme ve tanıma isteğini artırmış; bu da kültürel turizm kavramının oluşumuna ve gelişimine olanak tanımıştır (Nuryanti, 1996). Kültürel turizm, genel anlamda festivaller, folklor, tiyatro ve sergiler gibi sanatsal etkinliklere katılmayı; geçmişteki ve günümüzdeki uygarlıkları tanımayı, kültürel değerleri keşfetmeyi; tarihi mekanları ve toplumların yaşam tarzlarını gözlemlemeyi amaçlayan bir seyahat türü olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 1990). Kültür ve turizm arasındaki ilişki, çift yönlü bir etkileşimden oluşmaktadır: bir tarafta kültür, turizm için bir ilham kaynağı ve çekim unsuru olarak öne çıkarken, diğer tarafta turistler, ziyaret ettikleri bölgelerin kültürü üzerinde farklı düzeylerde etkiler bırakmaktadır (Usta, 2001). Kültürel turizmin başlıca özellikleri arasında, ülkelerin ortak kültürel miraslarını tanıma

¹ Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü fadiguzel@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5978-2495

KAYNAKLAR

- Ağbaba, D. (2022). Kültürel ve mekânsal farklılık bağlamında kimlik inşası: Niğde örneği. *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi (ABAD)*, 5(10), 697-725. <https://doi.org/10.32953/abad.1150099>
- Akova, İ. (2018). Coğrafya ve turizm. İçinde E. Duran & Ö. Sertkaya Doğan (Eds.), *Türkiye turizm coğrafyası* (ss. 165-196). Paradigma Akademi:Çanakkale.
- Akpınar, A., & Aydın, Ş. (2022). Miras ve UNESCO dünya mirası. İçinde Ş. Aydın & A. Akpınar (Eds.), *Her yönüyle miras turizmi* (ss. 1-12). Detay Yayıncılık:Ankara.
- Altunel, M. C. & Kahraman, N. (2012). Kültür Turisti Tipolojilerinin Belirlenmesi: İstanbul Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 7-18.
- Arslan, S. (2021). Ayşe Erkmen'in işlerinde bellek ve mekân. *idil*, 88, 1865-1874. <https://doi.org/10.7816/idil-10-88-11>
- Aydın, İ. (1990). Açıklamalı Turizm Terimler Sözlüğü, Aydın.
- Binoy, T. A. (2011). Archaeological and heritage tourism interpretation: A study. *South Asian Journal of Tourism and Heritage*, 4(1), 100-105.
- Celep, M., Kavlak, H. T., Gökçe, A. & Altunöz, Ö. (2020). Kültür Turisti Tipolojilerinin Belirlenmesi: Anadolu Medeniyetler Müzesi Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 958-970.
- Cohen, E. (1988). Authenticity and commoditization in tourism. *Annals of Tourism Research*, 15(3), 371-386. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(88\)90051-7](https://doi.org/10.1016/0160-7383(88)90051-7)
- Çetin, N. (2021). Toplumsal aidiyet kapsamında benimsenmiş ve kimlik temsili sorumluluğunu üstlenmiş görsel göstergeler. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 240-258. <https://doi.org/10.46250/kulturder.923391>
- Emekli, G. (2005). Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 99-107.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege coğrafya dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Fagence, M. (2003). *Tourism and local society and culture: Tourism in destination communities*. Oxon UK: CABI Publishing.
- Güleç, G. (2019). Kültürel turizm bağlamında Bergama'nın değerlerinin irdelenmesi ve koruma yaklaşımı (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Günel, V. (2005). Mardin İli'nde Kültürel Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (11), 91-122.
- Günel, V. (2005). Mardin İline Gelen Yerli Turistlerin Profil ve Turistik Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(2), 55-67.
- İçşöz, O. (2009). *Seyahat acentaları ve tur operatörleri yönetimi*. Turhan Kitabevi:Ankara
- Köşker, N. (2018). Mekân ve yer. İçinde N. Özgen (Ed.), *Sosyal coğrafya* (ss. 77-108). Pegem Akademi:Ankara.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://www.ktb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 17.11.2024).
- Legohérel, P., Dauce, B., Hsu, C., & Ranchhold, A. (2009). Culture, Time Orientation, And Exploratory Buying Behavior. *Journal of International Consumer Marketing*, 21, 93-107.
- Li, M. (2014). Cross-Cultural Tourist Research: A Meta-Analysis. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 37(1), 40-77.
- Matteucci, X., & Von Zumbusch, J. (2020). Theoretical framework for cultural tourism in urban and regional destinations (Deliverable D2.1). Horizon 2020, European Union.
- McKercher, B. (2002). Towards Classification of Cultural Tourists. *International Journal of Tourism Research*, 4(1), 29-38.
- McKercher, B., & du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. The Haworth Press.

- Müze Gov. <https://muze.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 17.11.2024).
- Nuryanti, W. (1996). Heritage and Postmodern Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23, (2), 249-260.
- Okuyucu, A., & Somuncu, M. (2012). Kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: Osmaneli ilçe merkezi örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(1), 37-51.
- Ondimu, K. I. (2002). Cultural tourism in Kenya. *Annals of Tourism Research*, 29(4), 1036-1047., 12(1), 28-35. <https://doi.org/10.1080/09614520220120841>, A. (2002). Managing tourism at world heritage sites: A practical manual for world heritage site managers. UNESCO World Heritage Centre.
- Pizam, A., Jansen-Verbeke, M., & Steel, L. (1997). Are All Tourists Alike Regardless of Nationality? The Perceptions of Dutch Tour-Guides. *Journal of International Hospitality, Leisure & Tourism Management*, 1(1), 19-40.
- Richards, G. (1996). Production and Consumption of European Cultural Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23(2), 261-283
- Richards, G. (2001). Cultural attractions and European tourism. CABI Publishing.
- Samidi, M. H. (2001). Cultural heritage preservation and presentation in Indonesia. In Workshop 6: Cultural heritage and its representation, cultural heritage, man and tourism: Report of the Asia-Europe seminar-Hanoi
- Sert, A. N. (2019). Kültür Turistlerinin Seyahat Motivasyonları ve Turist Tipolojisine Göre Karşılaştırılması: Kapadokya Bölgesinde Yerli Turistler Üzerine Bir Araştırma. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 531-556.
- Silberg, T. (1995). Cultural Tourism and Business Opportunities for Museums and Heritage Sites. *Tourism Management*, 16(5), 361-365.
- Smith, M. K. (2015). Issues in cultural tourism studies. Routledge.
- Sönmez, M. (2012). Tillo (Siirt) İlçesi'nin Kültürel Turizm Potansiyeli. *Türk coğrafya dergisi*, (59), 27-44.
- Subaşlar, B. (2007). Turizm Tanıtımında Kültür Turizminin Yeri İstanbul Üzerine Bir Uygulama (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Swarbrooke, J. (1999). Sustainable tourism management. New York: CABI Publishing.
- Şanlıurfa Valiliği. www.sanliurfa.gov.tr (Erişim Tarihi: 17.11.2024).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı. Erişim adresi: <https://disiliskiler.ktb.gov.tr>
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2006). Heritage tourism in the 21st century: Valued traditions and new perspectives. *Journal of Heritage Tourism*, 1(1), 1-16.
- Troel, J., Bruch, C., Cassar, A., & Schang, S. (2005). Enhancing participation and governance in water resources management: Conventional approaches and information technology. In L. Jansky & J. I. Uitto (Eds.), *Enhancing participation and governance in water resources management*. United Nations University Press.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2017). *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*. Çantay Kitabevi: İstanbul.
- Türkiye Kültür Portalı. www.kulturportali.gov.tr (Erişim Tarihi: 17.11.2024).
- UNESCO. (2003). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi. Paris: UNESCO. Erişim adresi: <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>
- Usta, Ö. (2001). *Turizm 1-2*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

BÖLÜM 19

İMPARATORLUK VE SÖMÜRGEÇİLİĞİN KÜLTÜRE ETKİLERİ

Bekir DERİNÖZ¹

GİRİŞ

İmparatorluk ve sömürgecilik kavramları tarih boyunca tarihin seyri üzerinde etkili olmuş kavramlardır. Bu kavramların en önemli ortak noktalarından biri genişleme içermeleridir. Bunun yanı sıra bu kavramlar kontrol etme ve kültürel etki gibi ortak noktaları da barındırırlar. Ortak yanları olmasına rağmen, bu iki kavram arasında farklılıklar da bulunmaktadır. Nitekim “İmparatorluk” kavramı tarihi süreçte genellikle herhangi bir devletin, bir ulusu ya da toprak parçasını otoritesi altında tutması olarak görülmektedir. Doyle'nin tanımı da tam olarak buna işaret etmektedir. Doyle'a göre imparatorluk “*bir egemen gücün başka toplumlar üzerinde doğrudan veya dolaylı kontrol uyguladığı politik bir yapı*” olarak tanımlanmaktadır (Doyle, 1986). Doyle'un imparatorluğun politik ve askeri güçler dışında kültürel ve ideolojik araçlarla da varlığını sürdürebileceğini vurguladığı görülmektedir. Tarihi süreçte hüküm sürmüş olan büyük imparatorluklardan Osmanlı İmparatorluğu ve Roma İmparatorluğu gibi devletler buna örnek olarak gösterilebilirler.

Diğer kavram olan sömürgecilik ise yine bir devletin başka bir devlet ya da toprak parçası üzerinde özellikle ekonomik ve kültürel bir hâkimiyet kurması olarak tanımlanabilir. Said (1978) “*Orientalizm (Orientalism)*” adlı eserinde sömürgeçiliğin sadece askeri güçle değil, aynı zamanda kültürel araçlar ile de gerçekleştiğini ifade etmektedir. Said ilgili eserinde Batı dünyasının Doğu dünyası üzerindeki sömürgecilik faaliyetlerini ve araçlarını irdelemektedir. Said Batı dünyasının özellikle halkları sömürmede kültürel kimlikleri

¹ Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, bekirderinoz@balikesir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0427-2092

kültürel hafıza üzerindeki etkilerini de sorgulamaktadır. Bu sorgulama çabaları yerel halkların kültürlerini inşa etme süreçlerini de desteklemektedir. Bu süreçlere eşlik eden bir başka olgu, küreselleşmenin Batı dünyasına ait kültürel normların etkisini çeşitli iletişim araçlarıyla dünya çapında yaymaya başlamasıdır. Bu durum dünya çapında yeni bir kültürel imparatorluk (imparatorluklar) ortaya çıkarma yolunda ilerlemektedir. Dolayısıyla süreç içerisinde bir yandan yerel kültürlerin korunması zorlaşmakta iken, diğer yandan da yeni kültürel sentezlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlanmaktadır.

Sonuç olarak sömürgecilik ve imparatorlukların geçmişten günümüze getirdiği kültürel miras öğeleri günümüzde önemli bir problem alanı olarak etkisini devam ettirmektedir. Bu miras aynı zamanda günümüzde hala bir güç göstergesi olarak görülmektedir. Hem postkolonyal toplumlar açısından, hem de küresel kültürel normlar açısından bu kültürel miras eleştiriler ve teoriler geliştirilmesine sahne olmaktadır. Kültürel hafıza ve yerel kültürel kimliklerin inşa süreçlerinde sömürgecilik mirasları bir dinamik güç olarak da yeniden değerlendirilmekte, küreselleşen dünyada toplumlar kendi yerel kültürel pratiklerini üretmektedirler. Postkolonyal dönemdeki bu kültürel mirasın dinamiklerinin anlaşılması sadece geçmişini anlamak açısından değil, aynı zamanda gelecekteki dünyada ortaya çıkacak olan kültürel dinamikleri anlamak ve yönlendirebilmek açısından da önemlidir. Kültürel melezleşme ve direniş kalıplarının ürettiği yerel formlar, gelecekte bu kültürel mirasın nasıl kullanılacağı ve yönlendirileceği noktasında araştırmacılara önemli ipuçları sunmaktadır. Günümüzdeki ve gelecekteki dünyada küresel kültürel ilişkiler ağının gelişmesinde bu ipuçlarının dikkate alınması gerekli olacaktır.

KAYNAKLAR

- Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. University of Minnesota Press.
- Barkey, K. (2008). *Empire of Difference: The Ottomans in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bhabha, H. K. (1994). *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Çelik, Z. (1997). *Urban Forms and Colonial Confrontations: Algiers Under French Rule*. Berkeley: University of California Press.
- Comaroff, J., & Comaroff, J. L. (1991). *Of Revelation and Revolution: Christianity, Colonialism, and Consciousness in South Africa*. Chicago: University of Chicago Press.
- Darwin, J. (2007). *The Empire Project: The Rise and Fall of the British World-System 1830-1970*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fanon, F. (1952). *Black Skin, White Masks*. New York: Grove Press.
- Fanon, F. (1961). *The Wretched of the Earth*. New York: Grove Press.
- Gibbon, E. (1776). *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*. London: Strahan & Cadell.
- Gilroy, P. (1993). *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Hall, S. (1991). *The Local and the Global: Globalization and Ethnicity*. In A. D. King (Ed.), *Culture, Globalization and the World-System* (pp. 19-39). Basingstoke: Macmillan.

- Hall, S. (1996a). *Cultural Identity and Diaspora*. In P. Williams & L. Chrisman (Eds.), *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory* (pp. 223-237). London: Routledge.
- Hall, S. (1996b). *When Was the Post-Colonial? Thinking at the Limit*. In I. Chambers & L. Curti (Eds.), *The Post-Colonial Question: Common Skies, Divided Horizons* (pp. 242-260). London: Routledge.
- Hannerz, U. (1992). *Cultural complexity: Studies in the social organization of meaning*. Columbia University Press.
- King, A. D. (1976). *Colonial Urban Development: Culture, Social Power and Environment*. London: Routledge.
- Casas, B. de. (1992). *A Short Account of the Destruction of the Indies*. London: Penguin Classics.
- Laroui, A. (1977). *The Crisis of the Arab Intellectual: Traditionalism or Historicism?* Berkeley: University of California Press.
- Metcalfe, T. R. (1989). *An Imperial Vision: Indian Architecture and Britain's Raj*. Berkeley: University of California Press.
- Mintz, S., & Price, R. (1992). *The Birth of African-American Culture: An Anthropological Perspective*. Boston: Beacon Press.
- Nandy, A. (1983). *The Intimate Enemy: Loss and Recovery of Self under Colonialism*. Delhi: Oxford University Press.
- Pagden, A. (1995). *Lords of All the World: Ideologies of Empire in Spain, Britain and France c. 1500-c. 1800*. New Haven: Yale University Press.
- Phillipson, R. (1992). *Linguistic Imperialism*. Oxford: Oxford University Press.
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- Robertson, R. (1995). Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity. In M. Featherstone, S. Lash, & R. Robertson (Eds.), *Global modernities* (pp. 25-44). Sage.
- Spivak, G. C. (1988). *Can the Subaltern Speak?* In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the Interpretation of Culture* (pp. 271-313). Urbana: University of Illinois Press.
- Thomas, N. (1994). *Colonialism's Culture: Anthropology, Travel, and Government*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Thiong'o, N. wa. (1986). *Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature*. Nairobi: East African Educational Publishers.
- Tomlinson, J. (1999). *Globalization and Culture*. Chicago: University of Chicago Press.
- URL 1. İngiliz Sömürge Dönemi Hint Mimarisi, Link: [https:// hintmimarisi. wordpress.com /2020/11/12/ ingiliz-somurge-donemi-hint-mimarisi/](https://hintmimarisi.wordpress.com/2020/11/12/ingiliz-somurge-donemi-hint-mimarisi/), Erişim Tarihi: 25.09.2024.
- URL 2. Link: [https:// prescriptor.info/site /3715/ la-grande-poste-transformee-en-musee](https://prescriptor.info/site/3715/la-grande-poste-transformee-en-musee), Erişim Tarihi: 23.09.2024.
- Wachtel, N. (1977). *The Vision of the Vanquished: The Spanish Conquest of Peru through Indian Eyes, 1530-1570*. New York: Harper & Row.
- Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System*. New York: Academic Press.

BÖLÜM 20

KADIN FEMİNİZM VE KÜLTÜR

Hülya YİĞİT ÖZÜDOĞRU¹
Miyase YALÇIN²

GİRİŞ

Coğrafyayı birden fazla bilim dalına ayırmak mümkün olsa da genel olarak fiziki ve beşeri olarak ikiye ayırmak mümkündür. Beşeri coğrafyada, doğrudan insanı ele alan ya da bakış açısının merkezini insanın oluşturduğu konuların, toplumsal coğrafya ve kültürel coğrafya olarak kabul edildiği söylenebilir. Bunlardan toplumsal coğrafya insan toplulukları üzerinde dururken, kültürel coğrafya insan kültürlerinin rolü üzerinde yoğunlaşmıştır (Tümertekin ve Özgüç, 2017). Kültürel coğrafya özellikle coğrafyanın ekonomik, sosyal, siyasi, tarihi ve fiziki alt dalları ile antropoloji, tarih, psikoloji, sosyoloji gibi disiplinlerle, kadınlar ve etnik yapıyla ilgili çalışmalar yapan disiplinler arası yaklaşımlarla yakından ilgili bilim dalıdır.

Kültürel coğrafyayı anlayabilmek için ilk önce kültürün coğrafyacılar için hangi anlamlara geldiğini bilmek önemlidir. Birçok kaynakta farklı şekillerde tanımlanan kültürün kabul edilmiş ortak bir tanımı bulunmamakla birlikte bu çalışmada bakış açısı oluşturması açısından kültür tanımı ayrıca yapılacaktır. Kültürün kaygan bir kavram olması, kolayca tanımının yapılmasını oldukça zorlaştırmaktadır. En genel anlamı ile kültür bir bütün olarak yaşam şeklini ifade etmektedir. Kültür; dil, giyim, kuşam, yemek yeme alışkanlıkları, müzik, iskân şekli, din, aile yapısı ve en önemlisi değerleri kapsayan bir bütündür (Tümertekin ve Özgüç, 2017). Kültür insan aktivitelerinden oluşturulan karışımlar, insanların yaptığı şeylerdir. Genellikle özel alt kültür gruplarını tanımlamak için kültür kelimesinin

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, hulya.yigit@hbv.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5504-1641

² Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, yalcin.miyase2016@gmail.com, ORCID iD: 0009-0002-1232-0506.

Feminist ve kültürel coğrafyalar arasında pek çok ortak ilgi noktası bulunmaktadır. Feminizmin kadınlar ve erkekler arasında eşitsizliğe yol açan sistemleri ve süreçleri ortaya çıkarma ve anlama kaygısı göz önüne alındığında, birçok feminist coğrafyacı aynı zamanda kültürel coğrafya çalışmaları yapmaktadır. Feminist coğrafyacılar kültürel coğrafyaya kimlik politikaları, peyzaj ve beden olmak üzere özellikle üç alan da önemli katkılarda bulunabilirler (Sharp, 2004).

Cinsiyet (gender), belli sosyal mekânlarda ve mekânlar yoluyla inşa edilmiştir. Bu tür mekânlar bazen kasıtlı olarak başkalarının çıkarlarına hizmet ederken, belirli sosyal grupları dışlamak için tasarlanmıştır. Bu nedenle mekânlar başta kadınlar olmak üzere dezavantajlı gruplar tarafından farklı şekillerde deneyimlenmiştir. Ayrıca kadınlar farklı şekillerde sınıflandırılmış, cinsiyetlendirilmiş ve ırksallaştırılmıştır. Farklılıkları reddetmek yerine çoklu kimliklerin varlığının kabulü özellikle cinsiyet dualizminin ötesinde düşünülmesi ile daha kolay hale gelecektir. Erkek-kadın, mantık-duygu, kültür-doğa, kamu-özel, erkeksi-kadınsı, mekân-yer, zihin-beden dualitelerinde erkek, mantık, kültür, kamu, erkeksi, mekân ve zihni güçlendirmiş ve üstün kılmıştır. Bu nedenle sosyal yaşam ve mekânların eşitsizlik ve dışlama değil eşitlik temelinde yeniden yapılandırılması önemlidir.

KAYNAKLAR

- Anderson, J. (2015). *Understanding cultural geography: Places and traces*. Routledge.
- Anderson, K., Domosh, M., Pile, S., & Thrift, N. (2003). *Handbook of cultural geography*. SAGE Publications.
- Atkinson, D., Jackson, P., Sibley, D., & Washbourne, N. (Eds.). (2004). On cultural and critical geographies. In *Cultural geography: A critical dictionary of key concepts* (pp. 1-14). University of Cambridge.
- Bilgili, M. (2016). Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. *Coğrafya Eğitimi Dergisi*, 2(1), 11-19.
- Bilgili, M. (2020). Coğrafyada mekân felsefesi üzerine yaklaşımlar. *International Journal of Geography and Geography Education*, 41, 88-102.
- Cresswell, T. (2013). *Geographic thought: A critical introduction*. Wiley.
- Davies, W., & Gilmartin, M. (2002). Geography as a cultural field. In R. Gerber & M. Williams (Eds.), *Geography, culture and education* (pp. 13-31). Springer.
- Ekinsmyth, C. (2008). Feminist cultural geography. In P. Shurmer-Smith (Ed.), *Doing cultural geography* (pp. 53-66). SAGE Publications.
- England, K. (1993). Suburban pink collar ghettos: The spatial entrapment of women? *Annals of the Association of American Geographers*, 83, 225-242.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge*. Pantheon.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Open University.
- Hanson, S., & Johnston, I. (1985). Gender differences in work trip length: Explanations and implications. *Urban Geography*, 6, 293-319.
- Haraway, D. (1988). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist Studies*, 14, 575-599.
- Harding, S. G. (1986). *The science question in feminism*. Open University Press.

- Horton, J., & Kraftl, P. (2014). *Cultural geographies: An introduction*. Routledge.
- Irigaray, L. (1992). *Sexes and genealogies*. Columbia University Press.
- Kaya, İ. (2008). Eleştirel düşünce, sosyal teori ve coğrafya eğitimi. In R. Özey & A. Demirci (Eds.), *Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar* (pp. 321-341). Aktif Yayınevi.
- Massey, D. (1991). A global sense of place. *Marxism Today*, 38, 24-29.
- McDowell, L. (1999). Scales, spaces and gendered differences: A comment on gender cultures. *Geoforum*, 30(3), 231-233.
- Millett, K. (1971). *Sexual politics*. Hart-Davis.
- Mitchell, D. (2000). *Cultural geography: A critical introduction*. Blackwell.
- Monk, J., & Hanson, S. (1982). On not excluding half of the human in human geography. *Professional Geographer*, 34, 11-23.
- Norton, W. (2000). *Cultural geography: Themes, concepts, analyses*. Oxford University Press.
- O'Sullivan, T., Hartley, J., Saunders, D., Montgomery, M., & Fiske, J. (1994). *Key concepts in communication and cultural studies*. Routledge.
- Oakes, T. S., & Price, P. L. (Eds.). (2008). *The cultural geography reader*. Routledge.
- Okur, M. (2022a). Kültürel coğrafya perspektifinden mekânın eleştirisi. *International Journal of Geography and Geography Education*, 45, 134-147.
- Okur, M. (2022b). Kültürel dönüş ve kültürel coğrafya öğretimi: Yapılandırılmış gömülü teori yaklaşımı (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi.
- Pain, R. (1991). Space, sexual violence and social control: Integrating geographical and feminist analysis of women's fear of crime. *Progress in Human Geography*, 15, 415-431.
- Rose, G. (1993). *Feminism and geography: The limits of geographical knowledge*. University of Minnesota.
- Scott, H. (2004). Cultural turns. In J. S. Duncan, N. C. Johnson, & R. H. Schein (Eds.), *A companion to cultural geography* (pp. 24-38). Blackwell Publishing.
- Sharp, J. (2004). Feminisms. In J. S. Duncan, N. C. Johnson, & R. H. Schein (Eds.), *A companion to cultural geography* (pp. 67-78). Blackwell Publishing.
- Smith, D. E. (1987). *The everyday world as problematic: Feminist sociology*. Northeastern University.
- Spencer, J. E., & Thomas, W. L. (1978). *Introducing cultural geography*. Wiley.
- Shurmer-Smith, P. (Ed.). (2008). In *Doing cultural geography*. SAGE Publications.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2017). *Beşeri coğrafya: İnsan, kültür, mekân*. Çantay Kitabevi.
- Valentine, G. (1989). The geography of women's fear. *Area*, 21, 385-390.
- WGSG (Women and Geography Study Group). (1984). *Geography and gender: An introduction to feminist geography*. Hutchinson.
- Zelinsky, W. (1973). The strange case of the missing female geographer. *Professional Geographer*, 25, 101-106.
- Zelinsky, W., Hanson, S., & Monk, J. (1982). Women and geography: A review and prospectus. *Progress in Human Geography*, 6, 317-366.

BÖLÜM 21

MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Beyda SADIKOĞLU¹ Şenay MANTAŞ²

KONUTLARDA KÜLTÜREL YANSIMALAR

Giriş

Mimari, toplumların kültürlerini yansıtmada ve şekillendirmede etkin bir rol oynar. Binaların tasarım özellikleri, işlevsel amaçların yanı sıra; toplumların kültürel değerleri, inançları ve ekonomik düzeyleri hakkında da bilgi aktarır. Bu bakımdan mimari unsurlar, kültürel miras ve toplumsal normların somut bir ifadesi olarak karşımıza çıkar.

Mimari özellikler aracılığıyla bir toplumun kültürünü yansıtmamanın en dikkat çekici yollarından biri, kullanılan yapı malzemesi ve inşaat tekniğidir. Özellikle tarihi ve turistik değer taşıyan ve doğal yapı malzemeleri (taş, ahşap, kerpiç vb.) kullanılarak inşa edilmiş olan geleneksel konutlar, kültürel öğeleri yansıtmada bir adım daha öndedir. Vernaküler mimari olarak bilenen bu yapıım tarzında konutlar, fiziki çevreden temin edilebilen doğal yapı malzemesi ile birlikte yerel teknikler kullanılarak, ilgili toplumun sosyo-kültürel yapısının özellikleri doğrultusunda inşa edilir. Geleneksel konutların inşasında kullanılan doğal yapı malzemesi, bölgelerin iklim, bitki örtüsü ve jeomorfolojik özelliklerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Genel bir kaide olarak; kurak ve yarı kurak bölgelerde kerpiç, bitki örtüsünün gür olduğu nemli bölgelerde ahşap, dağlık bölgelerde de taş, geleneksel konutların ana yapı malzemesini oluşturmaktadır (Üçoş, 2017, s.114). Ayrıca kar yağışlarının yoğun olarak yaşandığı soğuk iklimlerde, yağın çatıda birikmesini önlemek amacıyla, çatılar daha dik olarak inşa edilir. Bu bakımdan coğrafi çevre, sivil mimarinin ve yerel kültürlerin şekillenmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, beydasadikoglu@nevsehir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9912-0536

² Prof. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, senaymantas@nevsehir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5453-5930

Hem Türkiye’de hem de dünya genelinde kentleşme dinamiğinin sürekli artış eğiliminde olması, özellikle metropol kentlerde kira giderlerinin ve nüfus yoğunluğunun artması sebebiyle, yakın bir gelecekte, 1+1 konutların yanı sıra, Hong Kong ve Japonya’da tercih edilen kübik evlere olan talebi arttıracığı düşünülmektedir. Ayrıca, modern yaşam koşulları, bireylerin aile kurma istediğini nispeten daha ileri yaşlara ötelemektedir. Günümüzde çocuk sahibi olmama fikrinin de arttığı bilinmektedir. Bütün bu faktörler insanların ev tercihlerinin de eskisinden farklı olmasına sebep olmaktadır.

Bekar bireylerin yanı sıra, evli ve çocuksuz çiftler de, özellikle büyükşehirlerin nezih semtlerinde 1+1 veya 1+0 gibi küçük daireleri tercih etmektedir. Bu durum salt bir farklı yaşam alanı tercihi olmasının ötesinde, geleneksel kültürün en büyük üreticisi, uygulayıcısı ve en önemli öznesi durumunda olan aile kavramının, yapısal bir dönüşüme uğramasına neden olmaktadır.

Covid-19 salgını sonrası iş hayatındaki çalışma koşullarının uzaktan veya hibrit olarak değiştiği, freelance (serbest çalışma) istihdam olanaklarının arttığı günümüz dünyasında, uzaktan çalışan bireylerin özel alana olan ihtiyaçları, profesyonel iş hayatı gereği çok önem kazanmıştır. Dolayısıyla bireylerin işlerini uzaktan yürütecekleri kendilerine ait odalara olan ihtiyaçlarının gelecekte de konutta ihtiyaç duyulan oda sayısını etkileyeceği ve home-ofis konseptinde artış yaşanacağı düşünülmektedir. Sosyal ve ekonomik yaşam koşullarında yaşanan değişimlerin, geçmişte olduğu gibi gelecekte de konut tercihini ve konutların tasarımını etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, A., Sadıkoğlu, B. *Simgesel Ögelerin Kent Görünümüne Yansımaları: Nevşehir İli Örneği. V. International Cappadocia Scientific Research Congress*, 5- 7 November 2023, Cappadocia-Nevşehir (pp.76-94). <https://www.cappadociacongress.org/books>.
- Akdemir, E., ve Ayal, F.D. (2021). Kadının Mekândaki Rolü ve Yöresel Konut Mimarisine Etkisi, *Kent Kültürü ve Yönetimi Dergisi* 2 (14), 482-505, İçinde; Ediz, Z. (1995). *Kadınların Tarihine Giriş; Hititlerden Günümüze*. İstanbul: Adım Yayıncılık
- Akın, A. (2021). *As an Ordinary Part of Daily Life: Micro-Living in Japan and Hong Kong*, MEF University Graduate School of Science and Engineering Master of Science in Architectural Design Alternative Architectural Practices, Master Thesis.
- Angın, D. Erken Cumhuriyet Konutları Hakkında Bir İnceleme: Konut İç Mekânları Cinsiyet Rollerini Üzerinden Okumak, *Türkiye’de Modern İç Mekanlar Sempozyumu – 2*, 13-14 Haziran 2022. İzmir. (pp. 94-97).
- Ayhan, F. (2021). ÇevreKent Kavramı Üzerine Bir İnceleme: Afyonkarahisar Uydu Kent Bölgesi. Ed: Güngör, Ş. & Adıgüzel, F. *Kent Araştırmaları*, İçinde, Konya: Nüve Kitapevi, p. 35-49.
- Cohen, P.N., (2021). The Rise of One-Person Households, *Sociological Research for a Dynamic World*, (7), 1–3. DOI: 10.1177/23780231211062315.
- Berber, Ö. (2001). *Mimarlık Bilgisi Üzerine Bir Araştırma Denemesi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Çek, S. (2016). Popüler Kültür Ekseninde Halk Kültürünün Yeniden Üretimi: “Utanmaz Adam” Tipi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 44 (9), 37-44.

- Çimen, L. K. Kadın ve Mahremiyet. Albayrak, H. Ş. (Ed.). Tüm Yönleriyle Mahremiyet, İçinde. Ankara: Artı 6 Medya Reklam Matbaa, 2022. p. 291-329.
- Çıblak, Nilgün (2004). "Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnanıcı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar", *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 15, 103-125.
- Elyası, S., ve Yamaçlı, R. (2022). Mimarlık ve İklim İlişkisi perspektifinde (İran) Yaz ve Masale Şehirleri Örneği, *Uluslararası Doğu Anadolu Fen Mühendislik ve Tasarım Dergisi*, 2(4). 129-140. ISSN: 2667-8764.
- Giddens, A., Duneier, M., Appelbaum, R.P., Carr, D., Introduction to Sociology, W. W. Norton & Company, Inc. New York. 2001. ISBN 978-0-393-26516-3.
- Gül, Y., (2021). Kapıda Kim Var? (Anadolu Kapı Tokmakları Ve Çağdaş Seramik Sanatı İle Kişisel Yorumlar), *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (14), 1-14. E- ISSN-2148-9289.
- Güler, R. İslâm İnanıcının Geleneksel Konut Mimarisi Üzerindeki Yansımaları, Ed: Aydeniz, T. Samancıoğlu, Ş:E, *Uluslararası İslâmî Sanat Ve Estetik Sempozyumu*, 8-9 Aralık 2023, Karabük, (pp. 171-186), ISBN 978-625-6640-58-0.
- Güngör, Ş. *Kültürel Coğrafya Özellikleri Bakımından Erenkilit Dağı ve Çevresi*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi. 2016.
- Halaç, H.H., ve Doruk, B.S. (2019). Türk Konutunda Mahremiyet İçin Düzenlemeler, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 38 (6), 50-72, ISSN: 2149-0821.
- Halaç, H. H., ve Doruk, B. S., (2019). Anadolu Konutunda Başoda ve Gelin Odası Karşılaştırması, *Route Educational and Social Science Journal*, 9 (6), 13-28.
- İnan, A. *Atatürk ve Türk Kadını Haklarının Kazanılması: Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, (2. Baskı), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, 1964.
- Kan Ülkü, G. (2018). Konutun Cinsiyeti, *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2 (3), 63-80. e-ISSN: 2548-0170
- Kazeem, K. O. Adelakun, O.G. Ikudayisi, A. E., (2021). Cultural Influences on Traditional and Modern Architecture in Ijebu-Ode, *International Journal of Research and Scientific Innovation (IJRSI)*, II (VIII,), 85-92, ISSN 2321-2705.
- Kıasif, G.Ç. (2018). Toplumsal İnanç Ve Düşünce Sisteminin Geleneksel Konut Mimarisindeki İz-düşümleri: Geleneksel Japon Evi Örneği, Kaya, L.G., Dönmez, Ş.A., Abbasov, N., (Ed.) *Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar*, İçinde, Ankara: Gece Akademi, p. 67-83, ISBN 978-605-288-796-7.
- Özçağlar, A. *Yönetmelik Coğrafya*, (1. Baskı), Ankara: Nika Yayınevi, 2015.
- Özyılmaz, H., Dağtekin, E., ve Payaşlı Oğuz, G. (2008), Sivil Toplum Kuruluşları Ve Meslek Örgütlerince Mimarlık, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (7), 206-22. ISSN:1304-0278.
- Rapoport, A. *House, Form and Culture*, London: Prentice -Hall International. 1969.
- Stephen F. Kenney, B.S. (1994). *Cultural Influences On Architecture*, Master's Thesis, Texas. Tech University, Lubbock, Texas.
- Stephen F. Kenney, B.S. (1994). *Cultural Influences On Architecture*, Master's Thesis, Texas. Tech University, Lubbock, Texas, İçinde: Greaves Dr. Thomas. "Messages in the Stones: An Anthropologist Looks at Architecture." An Exploration of a Common Legacy: The Proceedings. 28-31.
- Timuremre, N. (2004). *Kültürün Mimarlık Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Japon Kültürü ve Ando Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- TÜİK, 2023. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.
- TÜİK, 2023. Hane Halkı Tiplerine Göre Hane Halkı Sayısı.
- Uğur, A., ve Alioğlu, A. *Şehir Coğrafyası*, (7. Baskı), Ankara: Nobel Yayınları, 2019, ISBN: 978-605-133-204-8
- UNESCO, (1982), Mexico City Declaration on Cultural Policies. Mexico.
- Uzun, İ., (2017), Kadın Haklarının Kazanılmasında Bir Cumhuriyet Kadını: Afet İnan (1908-1985), *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 1(3), 73-85.

- Üçoş, Z. (2017). Silivri Şehrinin Yerleşme Tarihi ve Mesken Özellikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi* (35), 110-121. <https://doi.org/10.14781/mcd.291174>
- Tanrıkulu, M. *Coğrafya ve Kültür; Mekân-Kültür-Tarih-Coğrafi İşaret*, (1. Baskı), Ankara: Edge Akademi, Ankara, 2014
- Yünkül, A. (2005). *Elazığ Evleri*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

İnternet Kaynakları

- <https://gezeneren.blogspot.com>, Erişim Tarihi: 03.09.2024.
- <http://www.mardin.gov.tr>, Erişim Tarihi: 03.09.2024
- <https://tr.irna.ir/news/84648660/Masule>, Erişim Tarihi: 03.09.2024.
- <https://www.un.org/uk/desa/68-world-population-projected-live-urban-areas-2050-says-un>, Erişim Tarihi: 03.09.2024.
- <https://www.un.org/uk/desa/68-world-population-projected-live-urban-areas-2050-says-un>, Erişim Tarihi: 03.09.2024.

BÖLÜM 22

BİRLİKTE TANIMLANAN DEĞERLER; KÜLTÜR VE COĞRAFI İŞARETLER

Nadire KARADEMİR¹ Feray TOPCU²

GİRİŞ

Kültür, tarihsel ve toplumsal gelişim süreci içerisinde ortaya çıkan maddi ve manevi değerlerin yanı sıra, bu değerleri üretme ve sonraki nesillere aktarma süreçlerinde kullanılan araçların tümünü kapsamaktadır (TDK, 2019). Kültürel miras ise geçmiş nesiller tarafından oluşturulan ve gelecekteki nesillere aktarılan, kendine özgü maddi ve manevi değerler bütünüdür. Bu değerler, yörenin yemek ve içecek alışkanlıkları, mimari yapısı, giyim-kuşam öğeleri gibi somut kültürü; doğum ve ölüm gibi özel günlerde sergilenen tutum ve davranışlar, ağıt, ninni, türkü, masal gibi sözlü kültür unsurları ve bir ürünün yapımında kullanılan geleneksel bilgi gibi somut olmayan kültürü içermektedir. Ancak, bu kültürel değerler, globalleşme, sanayileşme ve kentleşme süreçlerine bağlı olarak yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir (Yanar & Erdoğan, 2019).

Bir bölgenin coğrafi şartları, toplumların yaşam biçimlerini, üretim tekniklerini, yeme-içme alışkanlıklarını, giyim tarzlarını, kültürlerini ve ticari faaliyetlerini belirleyen temel öğelerdir. Yüzyıllardır toplumlar, bu coğrafi şartlar çerçevesinde gelişmiştir. Coğrafi işaretler ise belirli bir coğrafi bölgede üretilen ürünlere veya sunulan hizmetlere atfedilen özellikleri ifade etmektedir. Bu işaretler genellikle bölgenin doğal koşulları, gelenekleri, becerileri veya diğer önemli özellikleri nedeniyle o ürünlere veya hizmetlere ayrıcalık kazandırmaktadır. Coğrafi işaretler, sadece ürünün coğrafi kökenini değil, aynı zamanda

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, n.karademir45@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-5850-0580

² Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, frytpc@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-9974-8104

türel ve ekonomik değerlerini daha iyi anlamak ve yeni stratejiler geliştirmek için gerekli verileri sağlayacaktır. Coğrafi işaretli ürünlerin korunması kültürel mirasın sürdürülebilirliği noktasında elzemdir.

KAYNAKLAR

- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design Choosing Among Five Approaches*, Sage Publications.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, 5. Baskı. Trabzon
- Gangjee, D. (2015). *Geographical Indications and Cultural Rights: The Intangible Cultural Heritage Connection. Research Handbook on Human Rights and Intellectual Property*. Edward Elgar Publishing.
- Karademir, N. (2021). “Türkiye’de Avrupa Birliği Tescilli Coğrafi İşaretli Ürünlerin Ekonomik Kalkınma Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(41):1164-1183.
- Karademir, N. & Topcu, F. (2022). *Kahramanmaraş’ta Coğrafi İşaretli Ürünlerin Gastronomi Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi*, (Editör: İbrahim Solak, Samet Alıç). Palet Yayınları, Sayfa sayısı: 325-350. ISBN:978-625-8414-36-3
- Kisuule, Y. (2015). “Least Developed Countries And Geographical Indications: How Can Uganda Position Itself To Benefit From Geographical Indications”, *University Of Cape Town*, 7.
- T.C. Resmî Gazete. (2017). *Sınai Mülkiyet Kanunu*, Kanun No. 6769, Tarih: 10 Ocak 2017, Sayı: 29944.
- Türk Patent ve Marka Kurumu (2024). <https://www.turkpatent.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük*. TDK. (2019). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&karama=gts&guid=TDK.GTS.5ccde859d8ff18.44644379. Erişim tarihi: 04.05.2019.
- URL-1, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>, European Commission (2019). DOOR.
- Yanar, A. & Erdoğan, Z. (2019). “Denizli Dokumalarının Kültürel Miras ve Coğrafi İşaretleme Bakımından Önemi” *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 37, Denizli, s. 43-51.
- YÜCİTA, (2024). *Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Türkiye Araştırma Ağı*, <https://www.yucita.org/>

BÖLÜM 23

KÜRESELLEŞME VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Alperen KAYSERİLİ¹, Emre SAKAOĞLU²

GİRİŞ

Küreselleşme kavramı, dünya genelinde artan ekonomik, kültürel, politik ve teknolojik etkileşimler sonucunda toplumların ve kültürlerin birbirine oldukça bağımlı hale geldiği bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreç, ulusal sınırların aşılarak farklı bölgelerde yaşamını sürdüren insanlar arasında, malların, fikirlerin ve kültürel unsurların daha rahat bir şekilde hareket etmesine olanak sağlamaktadır. Yani küreselleşme, Marshall McLuhan'ın "Understanding Media (Medyayı Anlamak)" adlı kitabında ifade ettiği şekliyle dünyanın, 'küresel köye' dönüşmesidir. Bu süreçte teknolojik gelişmelerin ardından zaman ve mekânın ortadan kaldırılmasının önemli bir rolü vardır (McLuhan, 1994, s. 89-93).

Küreselleşme, insanların ekonomik faaliyetlerinden kültürel alışkanlıklarına kadar pek çok alandaki yaşam tarzını etkilemektedir. Bir başka deyişle küreselleşme, modern toplumsal yaşamı karakterize eden, hızla gelişen ve giderek yoğunlaşan bağlantı ve bağımlılık ağı olarak ifade edilebilir (Tomlinson, 1999, s. 2). Bu güçlü ağ sayesinde coğrafi mesafelerin kültürel, politik ve ekonomik ilişkilerdeki önemi büyük ölçüde azalmıştır. Ancak küreselleşme, sosyal, kültürel, politik ve tarihsel temellerden ziyade iktisadi alan üzerine yoğunlaşan bir kavram olma özelliği taşımaktadır (Kızılçelik, 2012, s. 23).

Küreselleşme sürecinin günümüzde kültürel yapılar üzerinde iki temel etkisinden bahsedilmektedir. Bunlardan birincisi kültürel unsurların küresel bir şekilde yayılması ve standart bir yapıya doğru evrilme sürecidir. Özellikle medya, turizm ve uluslararası ticaret

¹ Prof. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, akayseriali@agri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3174-5710

² Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, esakaoglu@agri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2015-6657

KAYNAKLAR

- Akarçay, G. Ö. (2015). Glokalleşme Bağlamında Vernakular Fotoğraf: Aile Albümleri. *Akdeniz İletişim Dergisi*(24), s. 87-96. doi:10.31123/akil.437424
- Akdemir, A. (2004). Küreselleşme ve Kültürel Kimlik Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), s. 1-17.
- Archibugi, D., & Michie, J. (1997). Technological Globalisation or National Systems of Innovation. *Futures*, 29(2), s. 121-137. doi:10.1016/S0016-3287(96)00072-9
- Arslan, K. (2016). Global Pazarlama Glokale Pazarlama İkiyem Çerçevesinde Glokale Pazarlama Anlayışının Geleceği. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 16(33), s. 63-78.
- Barber, B. R. (1995). *Jihad vs. McWorld*. New York: Ballantine Books.
- Bauman, Z. (2012). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Bhabha, H. K. (2004). *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Castells, M. (2002). *The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. New Jersey: Blackwell Publishing.
- Chung, H. (2006). Cultural Globalization: Challenges and Responses. *The Korean Journal of Policy Studies*, 21(1), s. 1-12.
- Duman, M. Z. (2009). Küreselleşme, Kimlik ve Çokkültürlülük. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), s. 93-112.
- Escobar, A. (1995). *Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World*. New Jersey: Princeton University Press.
- Featherstone, M. (1995). *Undoing Culture: Globalization, Postmodernism and Identity*. London: SAGE Publications.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Harvey, D. (1991). *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Harvey, D. (2022). *Spaces of Hope*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- James, P., & Steger, M. (2014). A Genealogy of 'Globalization': The Career of a Concept. *Globalizations*, 11(4), s. 417-434. doi:10.1080/14747731.2014.951186
- Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture*. New York: New York University Press.
- Karaçay, H. (2016). Bretton-Woods Kuruluşları, New York Uzlaşısı ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34(1), s. 93-114. doi:10.17065/huniibf.309285
- Kim, Y. Y. (2017). Identity and Intercultural Communication. Y. Y. Kim (Dü.) içinde, *The International Encyclopedia of Intercultural Communication* (s. 1-9). New York: John Wiley & Sons. doi:10.1002/9781118783665.ieicc0002
- Kızılcılık, S. (2012). *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler* (3. b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Leonova, O. G. (2022). The Concept of "Political Globalization" and Global Challenges. A. N. Chumakov, A. DeBlasio, & I. V. Ilyin (Dü.) içinde, *Philosophical Aspects of Globalization: A Multidisciplinary Inquiry* (s. 163-177). Leiden: Brill.
- Massey, D. (1994). *Space, Place, and Gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McLuhan, M. (1994). *Understanding Media: The Extensions of Man*. Massachusetts: MIT Press.
- Ritzer, G. (2019). *The McDonaldisation of Society*. Maryland: SAGE Publications.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Theory, Culture and Society*. London: SAGE Publications.
- Roudometof, V. (2016). *Glocalization: A Critical Introduction*. London: Routledge.
- Sarıipek, D., & Büyükerkan, E. (2024). Dünya Bankası: Uluslararası Finansal Sistemdeki Evrimi, Misyonu ve Küresel Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), s. 75-86. doi:10.17828/yalova-sosbil.1407878

- Sassen, S. (2013). *The Global City: New York, London, Tokyo*. New Jersey: Princeton University Press.
- Schiller, H. I. (2018). *Communication and Cultural Domination*. Abingdon: Routledge.
- Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company.
- Şehitoğlu, R., & Karakuş, A. (2023). Siyasi Spill Over ve Uyum/Entegrasyon: Avrupa Birliği Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(1), s. 295-309. doi:10.21547/jss.1207258
- Thompson, J. B. (1995). *The Media and Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Tomlinson, J. (1999). *Globalization and Culture*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Tuncer, F. F. (2023). Discussing Globalization and Cultural Hybridization. *Universal Journal of History and Culture*, 5(2), s. 85-103. doi:10.52613/ujhc.1279438
- United Nations. (2024). *United Nations*. 10 7, 2024 tarihinde United Nations Web Sitesi: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1> adresinden alındı
- Varol, S. F. (2017). Medyanın Küreselleşmesi: Neden-Sonuç Ekseninde Bir Değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), s. 399-424. doi:10.19145/gumus-comm.286608

İnternet Kaynakları

- URL-1: Ulaşım Teknolojileri, Erişim Tarihi: 07.10.2024, <https://www.frost.com/wp-content/uploads/2020/04/GettyImages-1124533231-MEDIA-DEF.jpg>
- URL-2: K-Pop, Erişim Tarihi: 07.10.2024, <https://listelist.com/k-pop-dunyasi/>
- URL-3: Kültürel Hibritleşme, Erişim Tarihi: 06.10.2024, <https://www.komagene.com.tr/>
- URL-4: Kiyafetlerin Küreselleşmesi, Erişim Tarihi: 05.10.2024, <https://www.instreet.com.tr/>